

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ PROGRAMI**

**OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ 21.
YÜZYIL BECERİLERİ İLE SOSYAL DUYGUSAL
İYİ OLUŞ VE PSİKOLOJİK SAĞLAMLIKLARI
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HACERNUR YEŞİLALTUN

İSTANBUL, 2024

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ PROGRAMI**

**OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ
21. YÜZYIL BECERİLERİ İLE SOSYAL
DUYGUSAL İYİ OLUŞ VE PSİKOLOJİK
SAĞLAMLIKLARI ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HACERNUR YEŞİLALTUN
(210501029)**

**Danışman
(Dr. Öğr. Üyesi Duygu Yalman Polatlar)**

İSTANBUL, 2024

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
TEZ ONAY FORMU

09/01/2024

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencisi 210501029 numaralı Hacerur YEŞİLTUN'nun hazırladığı "Okul Öncesi Dönem Çocuklarının 21.Yüzyıl Becerileri ile Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu Yüksek Lisans tezi ile ilgili Tez Savunma Sınavı, 09/01/2024 Salı günü saat 10:00'da yapılmış, sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **Kabulüne Oy Çokluğu/Oy Birliği** ile karar verilmiştir.

Tez adı değişikliği yapılması halinde: Tez adının
.....
şeklinde değiştirilmesi uygundur.

Jüri Üyesi	Karar
1. (Danışman) Dr. Öğr. Üyesi Duygu YALMAN POLATLAR	KABUL
2. Dr. Öğr. Üyesi Nur SILAY	KABUL
3. Doç. Dr. Mehmet Nur TUĞLUK	KABUL
4.	
5.	
6. (İkinci Danışman)*	

*2. Danışman varsa doldurulması gerekmektedir.

ETİK BİLDİRİM

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bağlı olduğum üniversite veya bir başka üniversitedeki başka bir çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

Hacernur Yeşilaltun

TEŞEKKÜR

Çalışmanın planlanması ve gerçekleştirilmesinde bilgi birikimini, önerilerini, anlayışı ve içten tutumuyla desteklerini esirgemeyen değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Duygu Yalman Polatlar'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmanın en önemli sürecinde destek veren, çalışma yöntemi seçiminde bana ilham olan değerli hocam, Dr. Öğr. Üyesi Nihan Sölpük Turhan'a çok teşekkür ederim.

Yüksek Lisans eğitimim boyunca bana sağladıkları katkılardan dolayı, Doç. Dr. İsa Kaya'ya, Prof. Dr. Fatma Alisinanoğlu'na ve Prof. Dr. Serdal Seven'e çok teşekkür ederim.

Jüri sınavımda önerileri ile tezime zenginlik katan Sayın Doç. Dr. Mehmet Nur Tuğluk ve Dr. Öğr. Üyesi Nur Sılay'a çok teşekkür ederim.

Her zaman yanımda olan, maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen, beni her zaman yüreklendiren, başarılarımın arka planında olan sevgili babam Yusuf Yeşilaltun'a, sevgili annem Süheyla Yeşilaltun'a ve kardeşim Talha Yeşilaltun'a çok teşekkür ederim.

Tez sürecinin başından beri bana olan inançları, verdikleri motivasyonlar ile psikolojik sağlamlığımı arttıran sevgili arkadaşlarım, Büşra Nur Kara'ya, Gamze Nur Kapusuz'a, Betül Kılıç'a ve diğer dostlarıma çok teşekkür ederim. İyi ki varsınız.

Yüksek lisansa başlamama vesile olan arkadaşım Meryem Yurdan'a, sevgisini hep hissettiğim, değerli kuzenim Habibe Nur Arpacı'ya, tez aşamasındaki son günlerimi birlikte geçirdiğim kütüphane arkadaşım Senanur Yaşaroğlu'na, bilgi ve tecrübeleriyle yoluma ışık tutan ve tezime son dokunuşu yapan değerli insan, Zeynep Pınar Can'a çok teşekkür ederim.

Enerjisi ve felsefi bakış açısı ile beni etkileyen, her zaman yapabileceklerim yönünde beni motive eden, moral veren, yüksek lisans yoldaşım, Ravza Merve Taşdelen'e çok teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimimle hayatıma giren ve süreç boyunca destekleri ile yolculuğumda bana eşlik eden değerli arkadaşlarım, Nursena Okan'a ve Yusuf Parlak'a çok teşekkür ederim.

Son olarak, yaşamım boyunca hayatlarına dokunabildiğim çocuklar, bana ilham olduğunuz için çok teşekkür ederim. Sizlerle karşılaştığım için çok şanslıyım.

Hacernur Yeşilaltun

Ruhumuzun Ruhu Rim'e ithafen...

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ 21. YÜZYIL BECERİLERİ İLE SOSYAL DUYGUSAL İYİ OLUŞ VE PSİKOLOJİK SAĞLAMLIKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Hacernur Yeşilaltun

ÖZET

Bu araştırmada, okul öncesi dönem çocuklarının 21.yüzyıl becerileri ile sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu; İstanbul'un Fatih ve Başakşehir ilçelerine bağlı anasınıfı ve anaokullarına devam eden 5-6 yaş grubu 373 çocuktan oluşmaktadır. Araştırmada veri toplamak amacıyla "Kişisel Bilgi Formu", "5-6 yaş çocukları için 21.Yüzyıl Becerileri Ölçeği (DAY-2)" ve "Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (PERİK)" kullanılmıştır. Ölçekler okul öncesi çocukları adına okul öncesi öğretmenleri doldurmuştur. Elde edilen veriler SPSS paket programında, bağımsız değişkenlerin kategori sayısına bağlı olarak Bağımsız Grup t- testi ve Tek Yönlü Varyans (ANOVA) ile analiz edilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkiler Pearson Korelasyon analizi ile incelenmiştir. Araştırma sonucunda çocukların yaşı, anne yaşı ve baba yaşı değişkenleri ile 21.yüzyıl becerileri ölçeği arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür. Çocukların yaşı, kendisi dahil kardeş sayısı, anne yaşı ve baba yaşı değişkenleri ile sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık ölçeği (PERİK) arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür. Araştırmada 21.yüzyıl becerileri ölçeği ile sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık (PERİK) arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu; 21.yüzyıl becerileri ölçeği alt boyutları olan öğrenme ve yenilik, yaşam ve kariyer, bilgi, medya ve teknoloji becerileri ile sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık ölçeği (PERİK) alt boyutları olan sosyal ilişki kurma/sosyal performans, kendini kontrol/öz düzenleme, kendine güven/atılganlık, stresle başa çıkma/duygusal

dengelik, sorumluluk bilinci/görev yönelimi ve keşfetmekten keyif alma/keşfetme arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Dönem, 21.Yüzyıl Becerileri, Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN PRESCHOOL CHILDREN'S 21ST CENTURY SKILLS, THEIR SOCIAL EMOTIONAL WELL-BEING AND PSYCHOLOGICAL RESILIENCE

Hacernur Yeşilaltun

ABSTRACT

In this study, the aim was to examine the relationship between the 21st-century skills of preschool children and their Social-Emotional Well-being and Psychological Resilience. The study group consisted of 373 children aged 5-6 attending kindergartens and preschools in the Fatih and Başakşehir districts of Istanbul. "Personal Information Form," "21st Century Skills Scale for 5–6-Year-Old Children (DAY-2)," and "Social-Emotional Well-being and Psychological Resilience Scale (PERİK)" were used to collect data in the study. The scales were filled out by preschool teachers on behalf of preschool children. The data obtained were analyzed using Independent Group t-test and One-Way Analysis of Variance (ANOVA) in the SPSS package program, depending on the number of categories of independent variables. The relationships between variables were examined through Pearson Correlation analysis. As a result of the research, it was observed that there was a statistically significant difference between the age of children, the age of mothers and fathers, and the 21st-century skills scale. It was also found that there was a statistically significant difference between the age of children, the number of siblings including themselves, the age of mothers and fathers, and the Social-Emotional Well-being and Psychological Resilience Scale (PERİK). In the study, it was determined that there is a positively significant relationship between the 21st-century skills scale and Social-Emotional Well-being and Psychological Resilience (PERİK). A positive significant relationship was found between the sub-dimensions of the 21st Century Skills Scale, including Learning and Innovation, Life and Career, Knowledge, Media and Technology skills, and the sub-dimensions of the Social-Emotional Well-being and Psychological Resilience Scale (PERİK), including Social Relationship Building/Social Performance, Self-

Control/Self-Regulation, Self-Confidence/Assertiveness, Coping with Stress/Emotional Stability, Responsibility Awareness/Task Orientation, and Enjoyment of Exploration/Exploration.

Keywords: Preschool Period, 21st Century Skills, Social Emotional Well-Being And Psychological Resilience

ÖN SÖZ

Günümüz dünyası, hızla değişen dinamiklere ayak uydurabilme yeteneği ile şekilleniyor. Eğitimde, iş dünyasında ve sosyal ilişkilerde başarılı olmak, sadece teknik bilgiler ile değil, aynı zamanda duygusal ve zihinsel güç ile mümkün olduğu düşünülür. Bu sebepler doğrultusunda, 21.yüzyıl becerileri ile sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık arasında anlamlı ve derin bir bağ önem kazanmaktadır.

Çocuklar, bilgi ve teknoloji çağında büyüyorlar ve bu çağın gerektirdiği becerilere uyum sağlayabilmek için sadece akademik bilgiler ile donatılmış olmanın ötesine geçmelidir. Eğitim sadece fen ve matematik konuları ile sınırlı kalmayıp, dil becerileri, duygusal zekâ ve psikolojik sağlamlık gibi önemli unsurları da kapsamalıdır. Günümüzde, çocuklar sadece öğrenme süreçlerine odaklanmakla kalmıyor, aynı zamanda değişen belirsiz bir dünyada başarı ile ilerleyebilmek için sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlıklarını geliştirmek zorunda kalıyorlar. İşte bu noktada, 21.yüzyıl becerileri ile sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişki hayati bir önem taşımaktadır.

Çocuklar, eleştirel düşünme, problem çözme, iletişim ve iş birliği vb. becerileri kazanırken aynı zamanda kendi duygularını anlamalı ve yönetmeleri gerekir. Sosyal medya platformları etkisi altında büyüyen çocuklar hem dijital hem de duygusal olarak karmaşık bir ortamla karşı karşıya kalmaktadır. Bu sebeple, sadece okullarda değil, aynı zamanda hayatlarının farklı alanlarında başarılı olabilmek için, 21.yüzyıl becerileri ile sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık arasında denge kurmak kritik bir öneme sahiptir. Bu çalışma, okul öncesi dönem çocuklarının 21.yüzyıl becerileri ile sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkiyi açıklamayı amaçlamıştır.

Ocak, 2024

Hacernur Yeşilaltun

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	vii
ABSTRACT	ix
ÖN SÖZ.....	xi
SEMBOLLER	xv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xvi
TABLolar LİSTESİ.....	xvii
KISALTMALAR	xviii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
1. PROBLEM DURUMU	3
1.1. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	4
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	6
1.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	7
1.4. VARSAYIMLAR.....	8
1.5. TANIMLAR.....	8
İKİNCİ BÖLÜM	9
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	9
2.1. YİRMİ BİRİNCİ YÜZYILDA İNSAN	9
2.2. YÜZYIL BECERİLERİ	11
2.2.1. Öğrenme ve Yenilik (4C) Becerileri (Learning & Innovation Skills-4Cs).....	17
2.2.1.1. Yaratıcılık ve Yenilikçi düşünme (Creativity and innovation).....	17
2.2.1.2. Eleştirel düşünme ve problem çözme (Critical thinking and problem solving).....	19
2.2.1.3. İletişim ve İş birliği (Communication and Collaboration skills)	21
2.2.2. Yaşam ve Kariyer Becerileri.....	23
2.2.2.1. Esneklik ve Uyum (Flexibility and Adaptability)	24
2.2.2.3. Sosyal ve Kültürlerarası Beceriler (Social and Cross-Cultural Skills)	26
2.2.2.4. Üretkenlik ve Hesap verilebilirlik (Productivity and Accountability)	28
2.2.2.5. Liderlik ve Sorumluluk (Leadership and Responsibility)	29
2.2.3. Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerileri (Information, Media & Technology Skills).....	30
2.2.3.1. Bilgi Okuryazarlığı (Information Literacy)	31
2.2.3.2. Medya Okuryazarlığı (Media Literacy)	33

2.2.3.3. Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT) Okuryazarlığı (Information and Communication Technology (ICT) Literacy)	35
2.3. OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE 21. YÜZYIL BECERİLERİ.....	37
2.4. POZİTİF PSİKOLOJİ (POSITIVE PSYCHOLOGY)	38
2.4.1. İyi Oluş kavramı (Well-Being)	40
2.4.1.1. Öznel İyi Oluş (Subjective Well-Being – SWB)	41
2.4.1.2. Psikolojik İyi Oluş (Psychological Well-Being – PWG)	42
2.4.1.3. Sosyal ve duygusal iyi oluş (Social and Emotional Well- being and Flourishing)	44
2.5. PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK (PSYCHOLOGICAL RESİLİENCE).....	46
2.6. SOSYAL DUYGUSAL İYİ OLUŞ VE PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK (PERİK) BİLEŞENLERİ.....	49
2.6.1. Sosyal İlişki Kurma / Sosyal Performans	49
2.6.2. Kendini Kontrol / Öz düzenleme.....	50
2.6.3. Kendine Güven / Atılganlık	50
2.6.4. Stresle başa çıkma / Duygusal Dengelilik	51
2.6.5. Sorumluluk Bilinci / Görev Yönelimi	52
2.6.6. Keşfetmekten Keyif Alma / Keşfetme Merakı	53
2.7. OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE SOSYAL DUYGUSAL İYİ OLUŞ VE PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK.....	53
2.8. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	55
2.8.1. Okul öncesi dönemde 21.yüzyıl becerileri ile ilgili yapılan araştırmalar.....	55
2.8.2. Okul Öncesi Dönemde Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık ile ilgili Yapılan Çalışmalar	58
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	64
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	64
3.2. ÇALIŞMA GRUBU	64
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	65
3.3.1. 5-6 Yaş Çocuklar için 21. Yüzyıl Becerileri Ölçeği (DAY- 2)	65
3.3.2. Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (PERİK)... ..	65
3.3.3. Kişisel Bilgi Formu	66
3.4.VERİ TOPLAMA SÜRECİ	66
3.5. VERİLERİN ANALİZİ.....	67
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	71
4. BULGULAR VE YORUM.....	71
4.1. BİRİNCİ ARAŞTIRMA SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR.....	72
4.2. İKİNCİ ARAŞTIRMA SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR	74
4.3. ÜÇÜNCÜ ARAŞTIRMA SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR.....	75
4.4. DÖRDÜNCÜ ARAŞTIRMA SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR.....	76
4.5. BEŞİNCİ ARAŞTIRMA SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR	77

4.6. ALTINCI ARAşTIRMA SORUSUNA İLİşKİN BULGULAR.....	78
4.7. YEDİNCİ ARAşTIRMA SORUSUNA İLİşKİN BULGULAR	80
4.8. SEKİZİNCİ ARAşTIRMA SORUSUNA İLİşKİN BULGULAR	80
SONUÇLAR TARTIşMA VE ÖNERİLER.....	83
KAYNAKÇA	99
EKLER.....	125

SEMBOLLER

n	Çalışma Grubu sayısı
%	Yüzdelik Değer
r	Korelasyon Katsayısı
p	Önemlilik Seviyesi
$\bar{x}$	Ortalama Puan
U	Anlamlılık Değeri
SPSS	Sosyal Bilimler için Veri Analizi Programı

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. 1 21. yy. Öğrenme Çerçevesi İlk hali.....	12
Şekil 1. 2 21. yy. Öğrenme Çerçevesi Güncelleştirilmiş hali.....	13

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo1.1. P21 Becerileri ve Alt boyutları.....	16
Tablo 3. 1 21. Yüzyıl Becerileri Ölçeği Al Boyutlarında Çarpıklık Basıklık Değerlerine İlişkin Bulgular.....	68
Tablo 3.2 PERİK Alt Boyutlarında Çarpıklık Basıklık Değerlerine ilişkin Bulgular	68
Tablo 3.3 21.Yüzyıl Becerileri Ölçeği Cronbach Alpha Güvenirlik Sonuçları.....	70
Tablo 3.4 PERİK Cronbach Alpha Güvenirlik Sonuçlar.....	71
Tablo 4. 1 Çocuklara İlişkin Demografik Bilgiler	71
Tablo 4. 2 21.Yüzyıl Becerileri (DAY-2) ile PERİK Düzeylerine İlişkin Sonuçlar..	73
Tablo 4. 3 21.Yüzyıl Becerileri (DAY-2) ile PERİK Yaşa Göre Farklılığına İlişkin Bağımsız Grup t-testi Sonuçları	74
Tablo 4.4 21.Yüzyıl Becerileri (DAY-2) ile PERİK Cinsiyete Göre Farklılığına İlişkin Bağımsız Grup t-testi Sonuçları	75
Tablo 4. 5 21.Yüzyıl Becerileri (DAY-2) ile PERİK Kendisi Dâhil Kardeş Sayısına Göre Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	76
Tablo 4. 6 21.Yüzyıl Becerileri (DAY-2) ile PERİK Anne Yaşına Göre Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	77
Tablo 4. 7 21.Yüzyıl Becerileri (DAY-2) ile PERİK Baba Yaşına Göre Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	80
Tablo 4. 8 21.Yüzyıl Becerileri Ölçeği (DAY-2) ile PERİK Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları	80
Tablo 4.9 21.Yüzyıl Becerileri Ölçeği (DAY-2) Alt boyutları ile PERİK Alt Boyutları Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları	81

KISALTMALAR

BİT	Bilgi, İletişim ve Teknoloji
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
PERİK	Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık
TDK	Türk Dil Kurumu
Y.Y.	Yüzyıl

GİRİŞ

Dünyada gerçekleşen hızlı gelişmeler neticesinde toplumlarda birtakım değişimler zorunlu hale gelmiştir (Bialik ve Fadel, 2015). Bu değişimin popüler olanlarından biri de teknolojik gelişmelerdir. Günümüzde insanlar teknolojik gelişmelerle yaşamaya ve hayatının her alanında ondan istifade edip, onunla uyum yakalamaya çalışmaktadır (Önen, 2018). Teknolojik gelişmeler sayesinde insanların nitelikleri ve beklentileri değişime uğramıştır (Cansoy, 2018). 21. yüzyıl becerileri, geçtiğimiz 20. yüzyıl becerilerinden oldukça farklıdır. Bu yüzyılı diğer yüzyıllardan farklı yapan durum ise çok gelişmiş Bilgiler ve İletişim Teknolojilerinin (BİT) insanlar tarafından sıkça kullanılması, BİT'in kolay ulaşılabilir olması ve insanların hayatlarının her alanında ona ihtiyaç duyulması olmuştur (Dede, 2009). Günümüz dünyasında teknolojinin bu kadar ilerlemesiyle birlikte teknolojik ve ekonomik gelişmeler de ilerlemiştir. Teknoloji ile baş edebilen, teknolojinin etki ettiği toplumsal değişimleri algılayıp ona göre yöneten ve toplumun ilerlemesini sağlayan en önemli yatırım alanı olan eğitim ve öğretimi bu bağlamda dikkate alarak geliştirmek bu yüzyıl için büyük önem arz etmektedir (Tuğluk ve Özkan, 2019). Bu sebeple 21. yüzyıl becerilerinin okul öncesi dönem çocuklarına kazandırılmasının çocukların yaşadığı çağa uyum sağlamalarına, gelecek yıllarda toplumsal sorunlarla karşılaştığında bu sorunlara kolayca çözüm üretebilmelerine ve gelecek nesillere üretkenlikleri ile ilham olacak icatlar bırakmalarına olanak sağlayacağı düşünülmektedir (Yılmaz, 2016).

Okul öncesi dönem, bilişsel, motor, dil, sosyal ve duygusal gelişim bakımından kritik bir dönemdir (Özaslan, 2020). Bu sebeple yaşamın ilk yıllarında çocukların gelişimlerini destekleyen ortamları oluşturmak gerekmektedir (Berk, 2022). Okul öncesi dönemde zengin uyarıcılara sahip olan çocukların olumlu kişiliğe sahip olduğu, benlik algılarının yüksek olduğu ve problem çözme kabiliyeti olduğu gözlemlenmiştir (Giren, 2015). Günümüzde ise çocukları etkileyen uyarıcıların başında teknolojik öğeler ilk sıralarda yer almaktadır. Çocuklar dünyayı keşfetmede ve yeni bilgiler öğrenmede bu uyarıcıyı sıklıkla kullanmaktadır (Aral, 2022). Yirmi birinci yüzyılda doğan çocukların 21. yüzyıl becerilerini kazanmasının öneminden bahsederken bu çağın çocuklarının değişen ve gelişen özelliklerinin yanında sosyal, duygusal ve ruhsal yapılarının da güçlendirilmesi gerektiğinin altını çizmek gerekmektedir.

Çocukların yaşamlarının ilk yıllarında ruhsal ve zihinsel yapısına etki eden “sosyal duygusal iyi oluş” (Abed, Pakdaman, Heidari ve Tahmassaian, 2016) ve yaşadığı dünyaya uyum sağladığı ilk yıllarında karşılaştığı travmatik ve zorlayıcı olumsuz durumlarda kendisini sağlam tutabilmesi olarak ifade edilen “psikolojik sağlamlık (resilience)” kavramları (Terzi, 2005) bu bağlamda önemli kavramlardır. Çünkü her ne kadar teknolojik olan bu dünyaya uyum sağlamaya odaklansak da teknolojinin bizi etkilediği ve kendi kurallarını bize sunduğu bu çağda 21. yüzyıl becerilerine yatırım yaparken aynı zamanda sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlıklarına yatırım yapmamız oldukça önemli görülmektedir.

Okul öncesi dönem çocuklarının, 21. yüzyıl becerileri ile sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlıklarının incelendiği araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın problem durumuna, önemine, amacına, sınırlılıklarına, varsayımlara ve tanımlara yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. PROBLEM DURUMU

21. yüzyıl becerileri yeni yüzyılın ihtiyaç duyduğu insan figürünü tanımlamaktadır. 21. yüzyılda doğanların toplumsal, ekonomik ve teknolojik değişimler ile kazanacakları becerileri de geçmiş yüzyıllara göre farklılaşmıştır. Ananiadou ve Claro (2009), çocukların hayatta ve okulda kazanmaları gereken temel becerilerin artık doğru bilgiyi ayırt etme ve derin öğrenme ile ilişkili olduğunu savunmaktadır. Çocukların 21.yüzyılda kazanması gereken beceriler yaşam- kariyer becerileri, öğrenme- yenilik becerileri ve bilgi- medya ve teknoloji olarak sıralanabilmektedir. (Yalçın, Simsar ve Dinler, 2020). Çocukların geleceğe hazırlanabilmesi için özellikle iletişim, düşünme ve iş birliği vb. becerileri kazanması geleceği için önemli bir yol çizmektedir (Partnership for 21st Century Skills, 2015).

Okul öncesi dönemde yeterli ve nitelikli deneyimlerle kazanılan bilgi ve beceriler çocuğun ileriki dönemlerdeki öğrenme başarısını arttırmakta ve sosyal ve duygusal yaşamını olumlu düzeyde etkilemektedir (MEB, 1993). Araştırmalarda okul öncesi dönemde eğitimde kalıcılığın en önemli etkisinin sosyal gelişmeler üzerinde olduğu görülmektedir. Çünkü okul öncesi eğitiminin temel amaçlarından biri de çocukların her alanda iyi alışkanlıklar kazanarak içinde bulunduğu kültür ve çağ ile özdeşleşmesidir (Gürkan,1982). Özetle okul öncesi dönemde çocukların tüm gelişim alanlarına yatırım yapılması ne kadar elzem ise bulunduğu çağa uyum sağlaması da bu bağlamda önemli görülmelidir.

21.yüzyıl becerilerini anlamak önemli olacağı gibi sosyal duygusal iyi oluş ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkiyi anlamak da önemlidir (Garner, Dunsmore & Southam-Gerow,2008). Sosyal ve duygusal iyi oluş, sosyal ve duygusal gelişim kapsamında duyguları, ilişkileri, davranışları ve kişisel özellikleri içeren geniş bir terimi kapsar. Çocukların günlük hayatında ve okul süreçlerinde hayatta başarılı olmak için sosyal ve duygusal becerilerini geliştirmesi gerekmektedir. Sosyal ve Duygusal gelişimle başa çıkmak, gerekli güç ve kapasiteyi artırmak, üretken bir yaşam sürmek

ve bulunduğu topluma katkı sağlamak psikolojik sağlamlık (resilience) ile ilgilidir (Hamilton ve Redmond, 2010).

Psikolojik sağlamlık, çoklu becerilere sahip olmayı gerektirir (Cicchetti ve Rogosch, 1997; Reivich ve Shatte, 2002; Al- vord, ve Grados, 2005). Yaşamın içerisinde karşılaşılan olumsuz durumlar karşısında bu durumlarla başa çıkabilmek ve durumu yönetebilmek için beceri ve kapasiteye ihtiyaç duyulmaktadır. Bu beceri ve kapasite sosyal duygusal kaynaklarla güçlendirilebilmekte veya artırılabilir (Arslan, 2015). Sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık düzeyi yüksek olan çocukların duygu ve davranışlarını tam iyilik halinde yönetebildiği, dolayısıyla 21. yüzyıl becerilerinden olan bilgi, iletişim ve teknoloji becerileri, yaşam ve kariyer becerileri ve öğrenme ve yenilik becerilerinin de gelişmiş olacağı düşünülmektedir.

Bu sebeple okul öncesi dönemde çocukların 21.yüzyıl becerileri ile sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlıklarının ne düzeyde olduğunun ve aralarındaki ilişkinin tespit edilmesinin gerekli olduğu görülmektedir. Literatüre bakıldığında okul öncesi dönem çocuklarının 21. yüzyıl becerileri ve sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlıkları konularında sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu sınırlılıktan hareketle mevcut araştırmada “Okul Öncesi Dönem Çocuklarının 21. yüzyıl becerileri ile Sosyal Duygusal İyi oluş ve Psikolojik Sağlamlıkları arasında ilişki var mıdır?” sorusunun yanıtı aranmıştır. Okul öncesi dönem çocuklarının 21. yüzyıl becerileri ile sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkiyi belirlemenin eğitimcilere ve ebeveynlere yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

1.1. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

21. yüzyılda doğan çocukların bulunduğu çağa uyum sağlamaları aynı zamanda sosyal ve akademik yaşamları içerisinde başarılı olmaları için gerekli görülen beceriler, 21. yüzyıl becerileri olarak isimlendirilmektedir. 21. yüzyıl becerileri, çocukların sadece akademik başarıya sahip olmasını değil, aynı zamanda eleştirel bakış açısı, çoklu iletişim, iş birliği, farklı düşünme stilleri, sosyal yeterlilik, bilgi ve medya okuryazarlığı vb. yeteneklere de sahip olmasını kapsamaktadır (Partnership for 21 st Centry Skills, 2015). Bu çağda, akademik performans ve bilgi iletişim teknolojileri çok hızlı gelişim göstermektedir. Bu sebeple 21. yüzyılda yaşayan

çocukları geleceğe hazırlamak için onların ilgi ve yeterliliklerini belirlemek, bilgi okuryazarlığı becerilerini desteklemek büyük önem taşımaktadır (Kim ve Yoon, 2008). Ülkemizde okul öncesi dönemde 21.yüzyıl becerilerinin incelendiği araştırmalar oldukça sınırlıdır. Geçmiş araştırmalarda üniversite öğrencileri, lise öğrencileri, okul müdürleri, öğretmenler ile çalışılmış ancak okul öncesi dönem çocukları ile 21.yüzyıl becerileri bütüncül şekilde ele alan herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Okul öncesi dönem, çocuğun zihinsel ve ruhsal yapısına şekil veren en önemli süreçlerden biridir (Atan, 2020). Yaşamın temellerinin atıldığı okul öncesi dönemde, çocuğun çevresiyle iletişim ve uyum sağlaması sosyal ve duygusal gelişim açısından kritik sayılırken ruh ve beden bütünlüğü açısından da önem arz etmektedir (Yavuzer, 2019). Çocuklar büyürken karşılaştıkları sorunlar ile başa çıkma becerisi, psikolojik sağlamlık olarak tanımlanmaktadır (Goldstein & Brooks, 2005). Psikolojik Sağlamlık kavramı ortaya atıldığı 1970’li dönemlerde değişmez kişilik özelliği olarak nitelendirilmiştir. Zorluklarla baş edebilen ve normal gelişimini aksatmadan devam ettirebilen çocuklar “sağlam çocuklar/zarar görmez çocuklar” olarak adlandırılmıştır (Winders, 2014; Akar, 2018). Fakat günümüzde yapılan araştırmalarda çocuğun psikolojik sağlamlığı doğuştan veya içsel bir özellikten ziyade, çocuğun çevresi ile devam eden iletişim ve etkileşimleri sonucunda ortaya çıkan aktif bir süreç olarak kabul edilmektedir (Luthar ve Zelazo, 2003). Kişilerin riskli durumlarla karşı karşıya kalmasına rağmen olumlu neticeler elde etmesine yardımcı olabilecek özelliklere sahip olabilmesi ve riskli durumlarda kendisini en az şekilde etkileyecek duruma gelebilmesi, kişinin kendisini güçlendirmesine katkı sağlarken aynı zamanda ruh sağlığı açısından da oldukça önem taşımaktadır (Alvord, Zucker ve Grados, 2011; Akar, 2018). Ülkemizde okul öncesi dönemde sosyal duygusal iyi oluş çerçevesindeki araştırmalar 21.yüzyıl becerilerini içine alan bir incelemeye konu olmamıştır. Bu sebeple araştırmanın, psikoloji alanı olan pozitif psikoloji üzerinden incelenmesiyle ve okul öncesi dönem çocuklarına olan etkisinin ölçülmesi sosyal bilimler alanında literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Psikolojik sağlamlık, bireyin kendi dengesini bularak pozitif yönde gelişmesini sağlayan bir mekanizma olarak şekillenen aksiyonlu bir süreci ifade etmektedir (Grinker ve Spiegel, 1963; Şakar ve Namlı, 2023). Bu süreç içerisinde kişiler yeni

beceriler kazanmaktadır. Bu döngü içerisinde mekanizma, diğer gelişim alanlarının ve dayanıklılık sürecinin aktif olarak kullanılmasına yardımcı olmaktadır (Vanistendael ve Lecomte, 2000). Bulduğumuz yüzyılda ise bireylerin her gün, zorlukları aşması gereken çeşitli sorumluluklar ve problemlerle karşı karşıya kalmaktadır. Kişi bunlarla başa çıkarken kişilik özelliklerini kullanmasının yanı sıra bu çağın kazandırdığı bilgi ve becerilerini de kullanır. Bu nedenle sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlık düzeyleri ve bu düzeyleri etkileyen değişkenleri incelemek toplumun tutum, değer ve davranışlar hakkında katkıda bulunabilir.

Bu bilgiler kapsamında 21. yüzyıl becerileri ile sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlık konuları ile ilgili yeterli çalışmaya rastlanılmamış ve bütüncül olarak ele alınmamıştır. Bu sebeple araştırmada çocukların bulunduğu yüzyılda yaşamlarının en önemli evresinde kazandığı 21. yüzyıl becerileri ile bulundukları çağa uyum sağlama ve zorluklarla baş edebilme becerisi olan sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlık üzerinde etkili olabilecek değişkenler arasındaki ilişkinin araştırılması önemli görülmektedir. Bu çalışmanın çıktıları iyi anlamak, çocukların günümüz dünyasındaki gelişmelere uyum sağlamada, aile ve eğitimcilere yön göstermede ve çocuk gelişimi kuram ve uygulamalarına katkıda bulunacağı düşünülür. Ayrıca mevcut çalışma, 21.yüzyıl becerilerine verilmesi gereken değeri ve sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlık kavramının yaşanılan yüzyılda bilinçli şekilde ele alınmasında yardımcı olacağı düşünülür. Bu çerçevede mevcut çalışma literatüre katkı sağlayacağı ve alanda yapılacak diğer çalışmalara ışık tutacağı düşünülür.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı okul öncesi dönem çocuklarının 21. yüzyıl becerileri ile sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelenmektir. Bu kapsamda aşağıdaki sorular yanıtlanacaktır:

1. Okul öncesi dönem çocuklarının 21.yüzyıl becerileri ile sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlıkları (PERIK) ne düzeydedir?
2. Okul öncesi dönem çocuklarının 21.yüzyıl becerileri ile sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlık (PERIK) düzeyleri yaş değişkeni ile anlamlı bir farklılık oluşturmakta mıdır?

3. Okul öncesi dönem çocuklarının 21.yüzyıl becerileri ile sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık (PERIK) düzeyleri cinsiyet değişkeni ile anlamlı bir farklılık oluşturmakta mıdır?
4. Okul öncesi dönem çocuklarının 21.yüzyıl becerileri ile sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık (PERIK) düzeyleri kardeş sayısı değişkeni ile anlamlı bir farklılık oluşturmakta mıdır?
5. Okul öncesi dönem çocuklarının 21.yüzyıl becerileri ile sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık (PERIK) düzeyleri anne yaş değişkeni ile anlamlı bir farklılık oluşturmakta mıdır?
6. Okul öncesi dönem çocuklarının 21.yüzyıl becerileri ile sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık (PERIK) düzeyleri baba yaş değişkeni ile anlamlı bir farklılık oluşturmakta mıdır?
7. Okul öncesi dönem çocuklarının 21.yüzyıl becerileri ile sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık (PERIK) arasında anlamlı ilişki var mıdır?
8. Okul öncesi dönem çocuklarının 21.yüzyıl becerileri alt boyutları ile sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık (PERIK) alt boyutları arasında anlamlı ilişki var mıdır?

1.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

- Araştırma, 2022-2023 eğitim öğretim yılında İstanbul ili, Fatih ve Başakşehir ilçesinde yer alan Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okul öncesi kurumuna devam eden 5-6 yaş grubu çocuklar ile sınırlıdır.
- Araştırma sonuçları kişisel bilgi formu, 21. yüzyıl becerileri ölçeği ve sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık ölçeğinden elde edilen verilerle sınırlanmıştır.

1.4. VARSAYIMLAR

- Araştırmaya katılan çocuklar için doldurulan kişisel bilgi formunda yanıtlanan bilgilerin gerçeği yansıttığı varsayılmaktadır.
- Öğretmenlerin ölçekleri objektif bir şekilde doldurdıkları varsayılmıştır.
- Ölçme araçlarının ölçülmek istenen özellikleri ölçmede yeterli oldukları varsayılmıştır.

1.5. TANIMLAR

Okul öncesi dönem: Doğumdan ilköğretime kadar olan süreçteki yılları kapsayan, bu yaş aralığı çocukların bireysel özelliklerine ve gelişimsel seviyelerine uygun zenginleştirilmiş uyarıcı çevre imkanları sağlayan, çocukların tüm gelişimlerini kültürel değerler ve özellikler kapsamında en iyi şekilde yönlendiren bir eğitim dönemidir (Poyraz ve Dere, 2003)

21. yüzyıl becerileri: Bireylerin, teknoloji ve bilimsel alanlarında gelişmelere değişen küreselleşen dünyaya uyum sağlayabilmeleri için bu becerilere sahip olmaları gereken öğrenme ve yenileme ile bilgi, medya ve teknoloji becerileridir (P21, 2020).

Sosyal duygusal iyi oluş: Çocuklarda iyi oluş, yaşamları ve içinde bulundukları sosyal ilişkileri kapsayan karmaşık, çok kapsamlı ve disiplinler arası çok yönlü bir kavram olarak tanımlanmaktadır (Schweiger ve Graf, 2015).

Psikolojik sağlamlık: Kişinin stres veya zorlukların üstesinden gelebilmesi, diğer bir söyleyişle, psikopatolojik olarak ciddi risk durumlarına maruz kalmasına rağmen risk durumunu iyi bir şekilde atlatabilmesidir (Rutter, 1999).

İKİNCİ BÖLÜM

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde 21. yüzyılda insana, 21. yüzyıl becerilerine, okul öncesi dönemde 21. yüzyıl becerilerine, pozitif psikolojiye, psikolojik sağlamlığa, sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık bileşenlerine, okul öncesi dönemde sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlığa ve bu konularla ilgili yapılan araştırmalar hakkında bilgilere yer verilecektir.

Bu bölümdeki amaç, araştırmanın kavramsal çerçevesini belirleyerek ilerleyen bölümlerin hangi temeller üzerinde ele alınacağı okuyucuya sunmaktır.

2.1. YİRMİ BİRİNCİ YÜZYILDA İNSAN

Dünya, bilginin kullanılması, üretilmesi ve aktarılmasına yönelik çok hızlı bir değişimin olduğu, her alanda dönüşümlerin gerçekleştiği bir yüzyıldan geçmektedir. Yirminci yüzyılın sonlarına doğru insan hakları, çocuk hakları, kadın hakları ve küreselleşme gibi kavramların üzerinde durulmaya başlanmıştır. Yirmi birinci yüzyılda bu kavramlar arasında öne çıkanlardan bir diğeri ise insan yetiştirme olmuştur. Ülkelerin ana hedeflerinden biri toplumlarını bilgi toplumuna dönüştürmektedir (Can Göl, 2023). Günümüzde en değerli şey, bilgi ve bireydir. Bu sebeple yirmi birinci yüzyıldaki gelişimlere uyum sağlayacak ve değişimlerle baş edebilecek nitelikli insanlar, bu yüzyılın insan özelliklerin başında gelmektedir (Tutkun, 2010).

Yirmi birinci yüzyıl, dijital çağ olarak adlandırılmaktadır. Yirminci yüzyılın bilgi, matematik ve sibernetik işlem cihazlarının her alanda kullanılmasıyla başlayan bu süreç yaşamın her alanını etkilemeye ve değiştirmeye başlamıştır. Bu çağda internete kolay erişim ve teknolojik aletleri kullananların artması, dijital çağın en önemli iki temel unsurunu oluşturmaktadır (Parlak, 2017). İnsanların telefonlar sayesinde dünyadan haberleri anında okuması, banka işlemlerini tek seferde yapması, fotoğraf ve düşüncelerini anında paylaşması, evlerinden dışarı çıkmadan çeşitli kurum

ve kuruluşlara katılabilmeleri, yirmi birinci yüzyıl döneminin sağladığı imkanlardan bazılarıdır (Alakuş, 2019).

Yirmi birinci yüzyıl, teknolojinin tüm dünyaya hâkim olduğu, devletler tarafından da değerli görülerek benimsendiği ve alanların oluşturulduğu bir çağdır (Akçay, 2020). Bireylerin ve toplumların bilgi ve teknoloji çağını yaşadığı bu dönemde, ülkeler sadece sanayi, yönetim ve ekonomi alanlarına yatırım yapmayıp eğitime, bilime ve teknolojiye de yatırım yapmaktadır. Bilim ve teknolojinin hızla gelişmesiyle birlikte bilgiye hızlı ulaşma, bilgiyi doğru kullanma ve üretme biçimi de değişmiştir. Bu sebeple doğru bilgiye ulaşan ve teknolojiyi kullanabilen insan portresi bu yüzyıl için çizilebilmektedir (Güneş, 2002).

Bilgi temelli teknolojiler, haberleşme, iletişim, ulaşım araçlarında yaşanan hızlı değişim ve gelişmeler ile küreselleşme hareketlerinin artmasıyla içinde bulunduğumuz yirmi birinci yüzyıl, önceki yüzyıllardan net bir şekilde ayrılmaktadır (Erten, 2020). Küreselleşmenin iki temel unsuru vardır. Teknoloji bu temellerden biridir. Teknoloji kendi içinde iki kaynak olarak ayrılmaktadır. Birincisi telefon, İletişim teknolojisi devrimidir. İkincisi bilgisayar, bilişim teknolojisi devrimidir (Kongar, 2001). Günümüzde toplumlar telefon ve bilgisayar ile kuşatılmıştır. 1970'lerden beri devam eden teknoloji yeşermesi o günden bugüne etkisini daha yoğun şekilde göstermektedir (Tekeli, 1994). Daha önce görülmemiş teknolojinin hızlı gelişimi ve bilgi patlaması, bilgiye erişim, oyun, alışveriş, yaşam şekillerinde çokça etkili olmuştur. Hızlı değişim sebebiyle teknolojik araçlar da uluslararası pazara çıktığı ilk günden itibaren yeniliğini ve gelişmişliği günümüzde kaybetmektedir (Beers, 2011).

Teknoloji günümüzde yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Hayatımızın merkezinde yer almakta olup her geçen gün gelişim ve değişim gösteren teknoloji, insanların alışkanlıklarına, yaşam tarzlarına ve deneyimlerine etki etmektedir. Bu bağlamda yirmi birinci yüzyılda ciddi gelişmelerin yaşanacağı ve günümüzde insan hayatına pozitif hamleleriyle değerini kaybetmeyecek olan teknolojinin yaşamın her alanında kolaylık sağlayacağı ön görülmektedir. İnsanları yeniliklere açık hale getiren bu yüzyılın teknolojinin etkisiyle toplumlar üzerinde büyük devrimler yapacağı düşünülmektedir (Aydın, 2019). Nitekim yakın zamanda, eğitim alanında teknolojinin merkezde olduğu bir döneme tanıklık edildi. Dünyayı etkisi altına alan Covid-19

salgını, eğitim başta olmak üzere birçok alanda yeni bir devrimi başlatmıştır. Eğitimde ders müfredatları, firmaların birimleri, insanların yaşam tarzları kalıcı şekilde etkilemiştir. Covid-19 salgını sebebiyle tüm eğitim kademeleri ve meslek alanları dijital dünya ile birleşmiş ve teknolojinin kullanımı elzem hale gelmiştir (OECD, 2021).

2.2. YÜZYIL BECERİLERİ

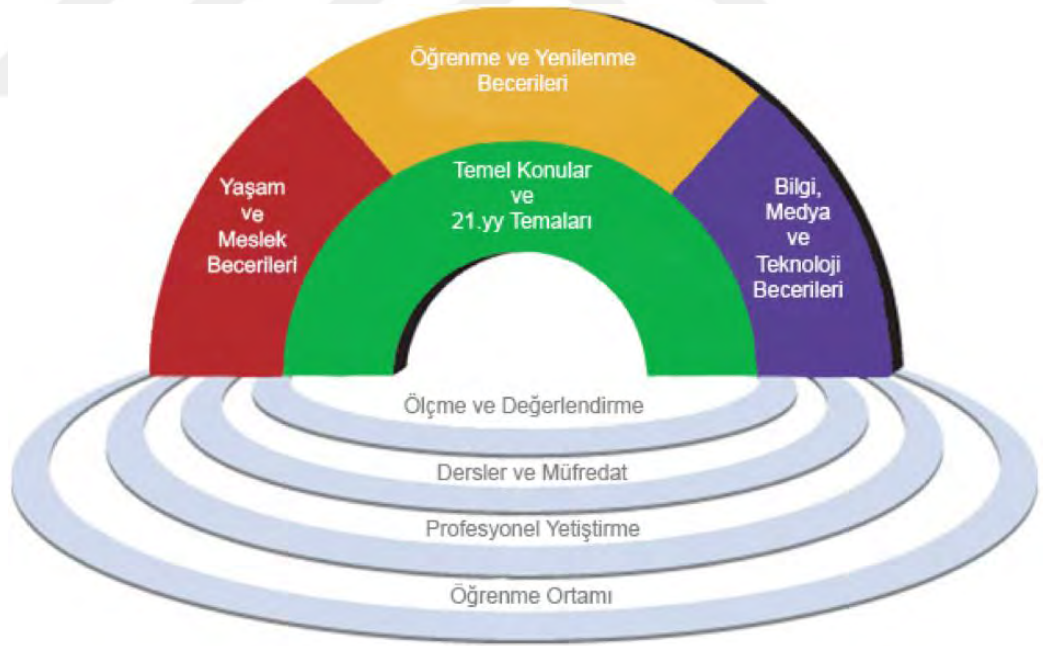
Yirmi birinci yüzyıl becerileri kavramı hakkında değişmeyen, kesin ve kapsamlı bir tanım bulunmamaktadır. Söz konusu bu beceriler, bireylerin bulunduğu yüzyılda sahip olması gereken yeterlilik ve özellikler olarak ifade edilmektedir (Sayın ve Seferlioğlu, 2016). Bu becerilerden bazıları; problem çözmeyi, iş ve görevleri gerçekleştirmeyi; yeterli ve nitelikli bilgiyi doğru bağlamda kullanarak sorumluluk ve görevlerin üstesinden gelmeyi ifade etmektedir. Bu bağlamda yirmi birinci yüzyıl becerileri, bilgi toplumunda bireylerin nitelikli iş yapmalarını ve iyi vatandaş olmalarını sağlayan özellikleri de anlatmaktadır (Ananiadou ve Claro, 2009). Yirminci yüzyılın başlangıcından itibaren dönemin akademisyenleri, bilim insanları, politikacıları, eğitim uzmanları ve iş insanları bir araya gelerek yirmi birinci yüzyılda toplumlara kazandırılması gereken beceri ve yeterliliklerin neler olduğu konusunda kapsamlı çalışmalar yürütmektedir (Rotherham ve Willingham, 2009).

Yirmi birinci yüzyıl becerileri, dünyada farklı kurum, kuruluş ve akademik çalışmalar çerçevesinde şekillendirilmiştir. Bunlar Assessment and Teaching of 21st Century Skills Framework (ATSC21 beceriler çerçevesi), Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi (AYÇ), Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ), Iowa beceriler çerçevesi, International Society for Technology in Education National Educational Technology Standards (ISTE beceriler çerçevesi), American Association of Colleges and Universities (AACU beceriler çerçevesi), OECD beceriler çerçevesi, Wagner'in beceriler çerçevesi, Beers'e göre yeterlilikler çerçevesi, National research council (NRC beceriler çerçevesi), The North Central Regional Educational Laboratory (NCREL beceriler çerçevesi) ve Partnership for 21st Century Skills (21. Yüzyıl öğrenme çerçevesi)'dir (Cansoy, 2018).

Dünya çapında, yirmi birinci yüzyıl becerileri ile ilgili en çok kabul gören çerçeve Partnership for 21st Century Skills (P21)'dir. ABD'de 21 eyalette uygulanan,

33 kurum ve birçok şirketin (Apple, Cisco, National Education Association) bir araya gelerek oluşturduğu yirmi birinci yüzyıl beceriler çerçevesidir. Bu beceriler sadece öğrencilerin okul hayatlarında değil aynı zamanda mesleklerinde, kariyerlerinde ve yaşamlarında olan özellikleri ve yeterlilikleri ifade etmektedir. P21 beceriler çerçevesi öğrencilerin, okul öncesi dönemden lise son sınıfa kadar sahip olması gereken becerilere vurgu yapmaktadır. P21 beceri çerçevesi birçok çalışmada genel kabul görmüş ve referans alınmıştır (Beers, 2011; Brown, 2018; Lamb ve diğerleri, 2017; Partnership for 21st Century Skills, 2009). Bu sebeple bu çalışmada P21 21. yy. becerileri çerçevesi ele alınacaktır.

P21 tarafından 2009'da geliştirilen 21. yy. öğrenme çerçevesi şeması (P21 Framework for 21st Century Learning) öğrenilen becerileri ve destekleyen sistemleri içeren çok boyutlu bir şemadır. Şemanın birinci sürümü Şekil 1.1'de verilmiştir (P21, 2015, s.1).

2007 Partnership for 21st Century Learning (P21)

www.P21.org/Framework

Şekil 1.1 21. yy. Öğrenme Çerçevesi, Öğrenme Çıktıları ve Destek Sistemleri ilk hali

Şekil 1.1’de görüldüğü üzere 21. yüzyıl dünyasında olan bireylere kazandırılması gereken “21. yy. Öğrenme Çerçevesi” modeli ortaya konulmuştur. 21. yy. öğrenme çerçevesi 2019 yılında P21 tarafından güncelleştirilmiştir. Yenilenen şemada her becerinin eşit derecede önemli olduğu ve becerilerin birbirinden üstün olmadığını göstermektedir. Şemanın güncelleştirilmiş hali 1.2’ de verilmiştir.

(<https://www.battelleforkids.org/networks/p21>)

Şekil 2.2 21. yy. Öğrenme Çerçevesi, Öğrenme Çıktıları ve Destek Sistemleri Güncelleştirilmiş Hali (P21, 2019)

Şekil 1.1’ de görüldüğü gibi, birinci şemada destek sistemleri merkezden dışarı doğru, önemlilik sırasına göre dizildiği görülmektedir. Şekil 1.2’ de ise zemin oluşumunda destek sistemleri eşit şekilde bölünüp yerleştirildiği görülmüştür. Böylelikle, öğrenme ortamları, mesleki gelişim, eğitim programları ve öğretim, standartlar ve değerlendirmeler 21. yy. becerileri ile eşit şekilde bağlantısı olduğu vurgulanmıştır (P21, 2019). P21 öğrenme çerçeve şemasının alt tabanını oluşturan destek sistemleri, “Öğrenme ortamları”, “Mesleki gelişim”, “Eğitim programları ve öğretim” ve “Standartlar ve değerlendirmeler” olarak dört alt boyutta olarak ele alınmaktadır. Destek sistemleri, 21.yy. becerilerinin kazandırılmasında büyük önem arz etmektedir (P21, 2015). Destek sistemleri aşağıda detaylı şekilde açıklanmıştır.

Öğrenme ortamları

21. yüzyıl becerilerinin kazandırılması için gerekli olan öğrenme ortamları, iş birliği odaklı, proje temelli, küçük-büyük öğrenme grupları ve tasarım temelli şekillerinde düzenlenmelidir (P21, 2015). 21.yüzyıla uygun öğrenme ortamları oluşturabilmek için; fiziki ortam ve birey desteği sağlamak, teşvik etmek, öğrenme kaynaklarına ve teknolojiye ulaşımı sağlamak, toplumsal ve kültürler arası genişletilmiş çevrimiçi ortamlarıyla iç içe olmaktır (Trilling ve Fadel, 2009). 21.yüzyıl becerileri öğrenme ortamları arasında en yaygın olarak kullanılan yöntem, proje temelli yaklaşımdır. Proje temelli yaklaşım, öğrenmeyi bir proje etrafında planlayan ve yapılandıran öğrenme yaklaşımıdır (Erdem, 2002). Proje temelli yaklaşım çocuklara, belirli bir konuyu öğretmekle kalmayıp, aynı zamanda araştırma, eleştirel düşünme, problem çözme ve etkili iletişim gibi becerilerin desteklenmesine olanak sağlamaktadır. Ek olarak, çocukların kendi ilgi ve ihtiyaçlarına göre projeler seçmesi motivasyonlarını arttıran ve bağımsız düşüncelerine fırsat verip, destekleyen bir yaklaşımdır (Uysal, 2021).

Mesleki gelişim

21.yüzyılda mesleki gelişim, teknolojinin hızla dönüşmesi, iş dünyasının yapısının değişmesiyle birlikte bireylerin mevcut becerilerinin güncellemesi ve yeni beceriler edinerek, kariyerleri boyunca sürekli gelişmeye ve öğrenmeye açık olmalarını içermektedir (Trilling ve Fadel, 2009). 21. Yüzyılda çocukların mesleki gelişimleri, gelecek dönemlerde başarılı olabilmeleri için kritik öneme sahiptir. 21. Yüzyıl becerileriyle erken yaşta tanışan çocukların teknolojiyi kullanma, dijital okuryazarlık, esneklik ve yaratıcı düşünme gibi becerileri edinmesi, mesleki gelişimleri için önemlidir (P21, 2015). Eğitimciler çocukların mesleki gelişimlerini desteklemek için eğitim programlarını ve öğrenme ortamlarını bu bağlamda düzenlemelidir. Sonuç olarak, çocukların mesleki gelişiminin onların 21. Yüzyıl becerilerini kazanmalarına ve gelecekteki iş dünyasında başarılı olmalarına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bu beceriler, sadece mesleki hayatlarındaki başarı için değil, aynı zamanda çocukların kişisel ve kariyer becerileri için de önemli görülmektedir (P21, 2015; Trilling ve Fadel, 2009).

Eğitim programları ve öğretim

21. Yüzyıl eğitim programları ve öğretim yöntemleri, çocukların gelişen ve değişen dünya ile başa çıkabilmeleri için gerekli olan becerileri kazanmasına odaklanmaktadır. Bu beceriler, iş birlikçi öğrenme, eleştirel düşünme ve yaratıcılık gibi 21.yüzyıl becerilerini ön plana almaktadır. Eğitim programları, çocukların pasif öğrenmeleri yerine aktif öğrenmelerini desteklemektedir. Çocukların kendi ilgi ve istekleri yönünde öğrenmelerine olanak sağlayan esnek yapıya vurgu yapmaktadır (P21, 2015). Bulduğumuz yüzyıl kapsamında eğitim program ve öğretimi ele alırsak teknolojinin entegrasyonu ön plana çıkmaktadır. Dijital araçlar, farklı kaynaklar, eğitim yazılımları, kodlamalar ve güncel eğitim materyalleri çocuklara geniş ve zengin fırsatlar sağlamalıdır. Eğitimcilerin çocuk merkezli yaklaşımı benimseyerek çocukların bireysel ihtiyaçlarını ve öğrenme stilini belirlemesi gerekmektedir. Eğitimciler, farklı öğretim stilleri kullanarak çocukların güçlü yönlerini beslenmelidir (Arslan, Kızılay ve Hamalosmanoğlu, 2022; P21,2015).

Standartlar ve değerlendirmeler

21.yüzyıl becerileri çocukların başarılı olmaları için gereken önemli yeteneklerdir. Bu becerilerden bazıları; problem çözme, yaratıcılık, eleştirel düşünme, medya okuryazarlığıdır. Standartlar ve değerlendirmeler, bu becerileri ölçmek ve çocukların bu alandaki ilerlemesini değerlendirmek amacıyla önemli rol oynamaktadır. Standartlar, eğitimdeki amaçlar, beklentiler ve bazı beceri gruplarını belirlemektedir. 21.yüzyıl becerilerini kapsayan standartlar, çocukların bu becerileri nasıl kazanmaları gerektiğini ve hangi seviyede olmaları gerektiğini açıklamaktadır. Öğretim programları ve müfredatlar bu standartlara uygun olarak oluşturulur (P21, 2015). Değerlendirmeler, çocukların beceri seviyelerini belirlemek, öğrenme ilerlemelerini takip etmek ve eğitim programlarının etkinliğini değerlendirmek için kullanılmaktadır. 21. Yüzyıl becerilerinin değerlendirilmesi, sadece klasik sınavlarla değil; sunumlar, performans ödevleri ve benzeri farklı ölçme araçlarıyla da yapılmaktadır (P21, 2015; Yalçın, 2018).

P21 tarafından oluşturulan 21. yy. becerileri bazı temel konuları da öne çıkarmaktadır. Matematik ve okuma-yazma ana konu olmak üzere dünya dilleri, İngilizce veya dil sanatları, fen bilgisi, coğrafya, tarih, hükümet ve yurttaşlık bilgisi gibi konular becerilerin öğretiminde önem kazanmaktadır. Bu konuların yanında 21. yy. temaları da öğretilere dahil edilmektedir. Bu temalar, sağlık okuryazarlığı,

yurttaşlık okuryazarlığı, finansal, ekonomik, ticari ve girişimcilik okuryazarlığı şeklinde sıralanmaktadır (P21, 2015; Beers, 2011; Triling ve Fadel, 2009).

Şekil 1.1 ve 1.2’ e bakıldığında üç farklı beceri öne çıkmaktadır. Bunlar, 1.öğrenme ve yenilik becerileri, 2. Bilgi, medya ve teknoloji becerileri, 3. Yaşam ve kariyer becerileridir (Kylonen, 2012; Partnership for 21st Century Learning, 2007; Trilling ve Fadel, 2009). P21 becerilerinin alt boyutları detaylı bir şekilde Tablo 1.1’de verilmiştir.

Tablo 1.1 P21 Becerileri ve Alt boyutları

P21 Becerileri	Alt Boyutlar
Öğrenme ve Yenilik Becerileri	Yaratıcılık ve Yenilikçi Düşünme Eleştirel Düşünme ve Problem Çözme İletişim ve İş birliği
Yaşam ve Kariyer Becerileri	Esneklik ve Uyum Girişimcilik ve Öz Yönetim Sosyal ve Kültürlerarası Beceriler Üretkenlik ve Hesap Verilebilirlik Liderlik ve Sorumluluk Bilinci
Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerileri	Bilgi Okuryazarlığı Medya Okuryazarlığı Bilgi, İletişim ve Teknoloji (BİT) Okuryazarlığı

Tablo 1.1’ e bakıldığında “**Öğrenme ve Yenilik becerileri**” ana başlığının altında “Yaratıcılık ve Yenilikçi Düşünme”, “Eleştirel düşünme ve Problem çözme”, ve “İletişim ve iş birliği” alt boyutları bulunmaktadır.

“**Yaşam ve Kariyer becerileri**” ana başlığının altında “Esneklik ve Uyum”, “Girişimcilik ve Öz yönetim”, “Sosyal ve Kültürlerarası beceriler”, “Üretkenlik ve Hesap verilebilirlik” ve “Liderlik ve Sorumluluk bilinci” alt boyutları bulunmaktadır.

“**Bilgi, Medya ve Teknoloji becerileri**” ana başlığının altında “Bilgi Okuryazarlığı”, “Medya okuryazarlığı” ve “Bilgi, İletişim ve Teknoloji (BİT) okuryazarlığı” alt boyutları bulunmaktadır (P21, 2016).

2.2.1. Öğrenme ve Yenilik (4C) Becerileri (Learning & Innovation Skills-4Cs)

Yenilik, fikirler ortaya atmak ve yeni ürünler, uygulamalar ya da süreçleri harekete geçirmek olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2023; Özçelik, 2019; OECD, 2005). 21. yy. becerileri öğrenme çerçevesinin üst kısmında yer alan Öğrenme ve Yenilik Becerileri, 21.yy’ da önem verilmesi gereken alanların başında gelmektedir. Geçmiş dönemlerde aritmetik beceriler ve okuma-yazma öğrenmesi yeterli görülürken bulunduğumuz yüzyılın karmaşıklığı, okul, iş ve yaşam şartları değiştirmiştir. Bu sebeple bu yüzyıl için kazanılması gereken öğrenme ve yenilik becerileri farklılaşmıştır. Literatürde okul öncesi dönemde büyük öneme sahip olan bu beceriler 4C olarak bilinmektedir. Bu becerinin alt boyutları yaratıcılık ve yenilikçi düşünme (Creativity and innovation), eleştirel düşünme ve problem çözme (Critical Thinking and problem solving), iletişim ve iş birliği becerileri (Communication and Collaboration) olarak dört başlık altında incelenmektedir (P21, 2019 ve 2015; Griffin ve Care, 2015; Trilling ve Fadel, 2009).

2.2.1.1. Yaratıcılık ve Yenilikçi düşünme (Creativity and innovation)

İnsanı diğer varlıklardan ayıran en temel özelliği yaratıcı düşünme becerisidir. Eski dönemlerden beri toplumların ilgisini çeken bu kavramın sadece dâhi ve üstün yetenekli insanlarda görüldüğü varsayılmıştır. Wallas, yaratıcılığın bir çalışma biçimi olduğunu ve dâhilerin düşünerek yaptığı çalışmaların aşamalarında kullandığı bir teknik olduğunu ifade etmiştir (Orhon, 2011). Yirminci yüz yılın ortalarına doğru yaratıcı düşünce ile ilgili yoğunlaşan araştırmalarda bu düşüncenin yıkıldığı ve her insanın az veya çok olacak şekilde yaratıcılık becerilerine sahip olduğu çalışmalarla ortaya konulmuştur (Arioğlu, 1999; Eker ve Sak, 2016).

Yaratıcılık kavramı üzerine yapılan çalışmalar yakın tarihe dayanmaktadır. 1920’li yıllarda yaratıcılık kavramı, sadece eğitim alanında değil, hayatın her alanında ve meslek kademelerinde kullanılmaktadır. Yaratıcılık, ilahi bir biçimde yoktan var etme şeklinde algılanmamalıdır (Çelebi Öncü, 2015). Bunun yerine yaratıcılığın var olandan yola çıkarak onu çeşitlendirmek, üretmek ve var olanın kapsamını genişletmek olarak algılanması daha yerinde olacaktır. Yaratıcılık kavramının evrensel

bir tanımı bulunmamaktadır. Yavuzer (1989) yaratıcılığı “tanımlanması güç karmaşık bir olgu” olarak ifade etmektedir.

İngilizcede “creativity” kelimesi ile ifade edilen yaratıcılık, Latince “creare” kökünden gelmektedir. Bu sözcük, “yapmak”, “meydana getirmek” ve “üretmek” anlamlarını ifade etmektedir (Andresan, 2013:30). Yaratıcılık, bir problem esnasında bilinçli, mantıksal ve sistematik hazırlık süreçleri anında gerçekleşen, bilinç dışı aydınlanma süreçlerinin kullanılması anlamına gelmektedir. Kişilerde deha, üstün yetenekli, pratik gibi birçok kavramı da çağrıştıran kişilik özelliği olarak da vurgulanmaktadır (Sungur, 1992).

Yenilik sözcüğü İngilizcede “innovation” olarak ifade edilmektedir. Dilimizde inovasyon anlamına da gelen bu kavram, yenilikçi, yeniliği uygulama becerileri ve yenilikçi düşünme becerileri anlamlarında karşılık bulmaktadır (TDK, 2023). Yenilikçi düşünme, yeni ürünler ortaya çıkarma ve yeni süreçlerde yeni fikirler ortaya atma olarak tanımlanmaktadır (Öğretir-Özçelik, 2020). Yenilikçi düşünme becerisi duygu ve düşünceleri özgün biçimde ifade edebilme, fikir üretme ve yeni çalışmalara katılabilme becerilerini kapsamaktadır (Çetin ve Çetin, 2021).

P21 tarafından yapılan yaratıcılık ve yenilik beceri tanımında ise yaratıcı düşünme, başka kişilerle yaratıcı bir şekilde çalışma ve başkalarına yenilikçi düşüncesini aktarabilme becerilerini ifade etmektedir. Bu beceriler, genel olarak ifade edilirse, kişinin başka bireylerle yeni fikirler geliştirerek etkileşim iletişim kurmasına, farklı ve yenilikçi düşüncelere duyarlı olmasına ve yeni yüzyılı algılayıp yeni fikirler üretmesine büyük ölçüde katkı sağlamaktadır. Yaratıcı düşünme ve yenilik becerisinin sahip çocuğun yaşamına yansması şu şekillerde görülmektedir: Beyin fırtınası vb. gibi farklı fikir üretme yöntemlerini kullanabilmesi; yeni ve orijinal fikirler üretebilmesi, yaratıcı yönünü iyileştirmek veya en yüksek seviyeye çıkarabilmek için kendi düşüncelerini detaylandırıp analiz edebilmesi olarak sıralanabilmektedir (P21, 2019 ve 2015; Gelen, 2017; Trilling ve Fadel, 2009). Bu bağlamda yaratıcılık potansiyeline sahip bir çocuğun aynı zamanda yenilikçi düşünme kapasitesine de sahip olduğu varsayılmaktadır.

Okul öncesi dönem yaratıcılığın ve yenilikçi becerilerin gelişmesinde büyük önem taşımaktadır. Günümüz eğitim anlayışında, bireye bilgi aktarımı doğrudan değil ilgi ve yetenekleri ile bilginin kazandırılması ve becerilerin

aktarılmaya çalışılması ile gerçekleştirilmektedir (Koşak, 1996). Yaratıcılığın ve yenilik düşünmenin becerisini de bu bağlamda farklı yöntemlerle aktarılması dikkate alınmalıdır. Bu beceriyle, okul öncesi dönem çocukların hayal kurmalarına olanak sağlamak, fikirlerini bir araya toplamasına yardımcı olmak, kabul edilen hareket ve düşünme biçimlerine farklı açıdan bakmalarına fırsat vermek, yaratıcı düşünme ve yenilikçi öğrenme biçimine destek verileceği düşünülmektedir (Walker, Degnan, Fox & Henderson, 2013).

2.2.1.2. Eleştirel düşünme ve problem çözme (Critical thinking and problem solving)

1990'lı yıllarda bilimsel araştırmalara konu olan eleştirel düşünce ve problem çözme kavramları, 21. Yüzyıl becerileri içinde insan yaşamında üst düzey beceriler arasında yer alan bir kavram haline gelmiştir. Sokrates'ten günümüze olan dönemde eleştirel düşünmenin evrensel bir tanımı bulunmamaktadır. 1990 yılında Amerikan psikoloji derneği bu kavramı “kişinin o anda ne yapacağına, inanacağına karar vermesi, çözümleme ve değerlendirme yapması” şeklinde açıklamıştır (Seferoğlu ve Akbıyık, 2006). Üst seviyelerde düşünme becerilerinden biri olan eleştirel düşünme becerisi, geniş anlamıyla iddiaların ve düşüncelerin değerlendirilmesidir (Olson & Astington, 1993). Başka bir tanıma göre ise kişinin davranışlarını, inançlarını ve kararlarını yönlendirmesinde güvenilir ve geçerli bilgi arayışı içinde olmasıdır (Galinsky, 2010).

Eleştirel düşünme becerisiyle ilgili ortaya çıkan en etkili çalışmalardan biri de Peter A. Facione önderliğinde, 46 uzman ile iş birliği ile yapılan Delphi Projesidir. 1988-1989 yılında yapılan bu çalışmada eleştirel düşünme becerisi içerisinde yer alan unsurlar belirlenmiştir. Çalışmanın sonucunda, bilişsel ve meta bilişsel becerileri de içeren analiz etme, yorumlama, çıkarım yapma, değerlendirme, öz düzenleme ve açıklama ana başlıklarıyla eleştirel düşünmenin ana başlıklarını oluşturmuşlardır. Eleştirel düşünme, olaylar ve durumlar karşısında sebep-sonuç ilişkisi oluşturma, farklı düşünme tarzları ile değerlendirme ve sonuçlardan çıkarımlar ortaya koymaktadır. Bu bağlamda eleştirel düşünme becerisine sahip bireyler güncel olayları

takip eden, bilgili, meraklı, açık fikirli, soru soran özelliklere sahiptirler (Facione, 1990).

Eleştirel düşünme, bebeklikle birlikte başlayan, hayat boyunca öğrenilen ve geliştirilen becerilerden biridir. Oyun, iletişim, deneyim, sosyal ve duygusal ilerleme eleştirel düşünme becerilerine etki eden dinamikler arasında yerini almaktadır. Bu bakımdan üst düzey beceri olarak ele alınan eleştirel düşünme becerisi, bir yaş veya dönem ile sınırlandırılmamalıdır. Üç yaşındaki çocuklarda eleştirel düşünme becerisi gözlemlenirken, eğitim almış bir yetişkinin bu beceriyi kullanmadığı gözlemlenebilir bir durum olarak ifade edilmektedir (Tozduman Yaralı, 2020; Murhpy, Rowe, Ramani ve Silverman, 2014; Demirel, 1999).

Bireyler günlük yaşamlarında birçok problemle karşı karşıya kalmaktadır. 21.yüzyıl becerilerinden biri olan problem çözme becerisi burada devreye girmektedir. Bu beceri, çocukların günlük hayatlarında sorunlarla karşılaştıklarında çözüm yolunu bulmak için kullandıkları bir beceriden ibaret olmayıp çocukları 21. yüzyıla hazırlayan ve bu yüzyılın problemlerinde problem çözme becerisini destekleyen önemli bir beceridir (Walker, Degnan, Fox & Henderson, 2013). Problem, bireyin düşüncelerinde karmaşıklığa neden olan, fikirlerine karşı eylemle karşılaştığı ve anlamlandıramadığı bir durum olarak tanımlanmaktadır (Gelbal, 1991). Bireylerin yaşadığı karmaşık durumlar ve olaylar şeklinde de yorumlanabilmektedir (Öğütölmüş, 2001).

Problem çözme becerisi, stresle başa çıkmak için kişisel ve kritik bir kaynak olup, aynı zamanda bireyin başa çıkma becerisini ortaya çıkarmaktadır. Problem çözme, dış dünya taleplerine uyum sağlamak amacıyla zorluklarla karşı karşıya kaldığında davranışsal, duyuşsal ve bilişsel yeteneklerini kullandığı bir etkileşim olarak da tanımlanmaktadır (Heppner & Krauskopf, 1987). Problem çözme becerisine sahip olan bir çocuğun farklı türlerde alışılmadık problemleri hem yenilikçi hem de geleneksel yollarla çözebilmesi, farklı bakış açısı ve yenilikçi çözüm önerileri ile nitelikli sorular belirleyerek problemi çözmesi beklenmektedir (P21, 2019 ve 2015).

Bir problemi çözmek için bireyin sağlıklı bir ruhsal yapıya sahip olması gerekmektedir. Problemi çözme sürecinde gösterdiği anlamlı tepki ile birey, yeni düşünceler ve ihtimaller üzerine düşünüp tercih yaparak çözüme ulaşmaya çalışmaktadır. Problem çözme sürecindeki farklı tepkiler ise kendine ait kişisel

becerileri ortaya çıkarmaktadır (Özdemir, 2019; Koray ve Azar, 2008). Problemi çözme sürecinde birey, sadece problem ile karşı karşıya kalmaz; problemin farklı dinamikleri ile de başa çıkmak durumundadır. Bu sebeple problem anında stres altında kalan birey, duygularını kontrol etmeye çalışır; çözüme kavuştuğunda ise doyum ve duygusal rahatlama hisseder. Bu süreci ne kadar sağlıklı geçirdiği ise bireyin problem çözme becerisini göstermektedir (Vuslat ve Akyol 2014; Çekici, 2009).

Problem çözme becerisi bütün eğitim kademelerinde en önem verilen beceriler arasındadır (Ayva, 2018). Okul öncesi dönem içinde önemli olan bu beceri, çocukların yaşamlarının içerisinde doğal bir şekilde gerçekleşmektedir. İki yaşında olan bir çocuğun üç küpü üst üste koymaya çalışması veya altı yaşındaki çocuğun oyuncağın nasıl çalışacağını çözmesi probleme çözüm üretmesi olarak görülmektedir (Aydoğan ve Ömeroğlu, 2003). Problem çözme sürecinde aynı zamanda eleştirel düşünme becerisi de önemli rol oynamaktadır (Akbaba ve Kaya, 2015). Çocukların, problem çözme becerisini geliştirmek ve zengin ortamlar oluşturmak için başta anne, baba ve eğitimciler olmak üzere; çevrelerine zengin uyarıcılar yerleştirilmeli, özgüven oluşturulmalı ve çocuğun sosyal ve duygusal sağlamlığına etki eden çalışmalar yapılmalıdır (Yıldırım, 2010). 21. yüzyıldan sonraki yüzyıllarda dünyamızda hangi problemlerin olacağı bilinmemektedir. Eleştirel düşünme ve problem çözme becerisi kazandıracağımız çocuklarımız hayatlarının her aşamasında karşılaştıkları sorunları çözebilir ve bu becerilerinin öğretimini gelecek nesillere aktarabilirler. Bu sebeple yaşamın her alanında bu iki beceriye çok önem verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

2.2.1.3. İletişim ve İş birliği (Communication and Collaboration skills)

İletişim kavramı Latince sözlüğünde ortaklaşa bir şeyler yapmak anlamına gelen “communicate” kelimesi ile bağlantılıdır. “Communis” kelimesinden türeyen bu kelime ile iletişime geçildiği zaman bilgi paylaşımının arttığını ve hislerin de paylaşımda olduğu vurgulanmaktadır (Rosengren, 2000 akt. Demir, 2023). TDK’ya göre iletişim düşünce, kişiler veya gruplar arasında kelimelerle, mimik ve jestlerle yazı veya görünümü farklı olan araçlarla iletişim ve etkileşim sürecidir (TDK, 2023). Bir başka tanımlamada ise iletişim, en az iki kişinin karşılıklı olarak düşünce, duygu ve yaşanmışlıklarını farklı yollar ile paylaştıkları psiko-sosyal bir boyut olarak

tanımlamaktadır (Kaya, 2019). Bilgilerin, düşüncelerin, becerilerin ve duyguların işaretler vasıtasıyla iletilmesi ve anlamlandırılma gayretidir (Tutar, Yılmaz ve Erdönmez, 2005:16). İletişim sözlü veya sözsüz kişiler ve gruplar arasında, düşüncelerin ve hislerin bir varlığa iletilmesi olarak anlatılmaktadır (Bursalıoğlu, 2015). Bu tanımlamalar doğrultusunda iletişimin hayatın her alanında olduğu görülmektedir.

İletişim becerileri çoğunlukla iş birliği becerisiyle birlikte ele alınmaktadır. Ortak hedefler doğrultusunda yapılan ve eşzamanlı etkinlik anlamına gelen bu kavram, günümüzde büyük öneme sahip beceriler arasında yer almaktadır (Roschelle ve Teasley, 1995). Kişilerin kendi düşüncelerinden vazgeçerek başka kişilerininkine istekli olması iş birliğinin en önemli unsurudur (AES, 2020). 21. yüzyılın ihtiyaç duyduğu insan modeli, bilgi ve teknoloji sayesinde ihtiyaç duyduğu anda dünyanın herhangi bir bölgesine hızlı ve kesintisiz şekilde erişip onlarla ortak bir iletişim ve iş birliği kurabilmelidir (Yalman Polatlar, 2020; Dede, 2010; Trilling ve Fadel 2009). İş birliği becerisine sahip olan kişilerde saygılı çalışma, ortak amaca ulaşmak için fedakâr olma, sorumluluk sahibi olma ve her ekip üyesine değer verme özellikleri bulunmaktadır (PPRC, 2010).

İnsan sosyal bir varlıktır (Vatandaş, 2020). Yaşamının çeşitli alanlarında diğer varlıklarla etkileşim içinde olmadan yaşamını devam ettirmesi imkansızdır. Bu sebeple insanlar sürekli devam eden bir paylaşma süreci içindedir (Kansu ve Hızlı Sayar, 2018). İş birliği yapabilen çocukların sahip olduğu özellikler ise; çalışma becerisi yüksek ve etkili bir üye olması; ortak amaçlar doğrultusunda uzlaşma sağlayarak esnek olması; ortaya çıkan çalışmayı sahiplenip verilen kararlara sadık kalması ve takımdaki her kişinin bireysel becerilerine saygı göstermesidir (Trilling ve Fadel, 2009; P21, 2015).

P21 tarafından ortaya atılan iletişim ve iş birliği becerileri, iletişime açık ve başka bireylerle iş birliğinde bulunabilme becerileridir. Çocukların iletişimde açık olması için beklenen davranışlar duygu ve düşüncelerini yazılı, sözlü ve sözsüz iletişim becerilerini kullanarak farklı yöntemlerle ifade etmeleridir. Tutumlar, değerler, bilgiler ve niyetlerin anlamlarını çözümleyerek aktif ve etkili dinleme yapabilmesi; farklı medya araçları ve teknolojiden faydalanması, çok dilli ortamlarda etkili iletişim kurabilmesi de çocuklardan beklenen diğer becerilerdir (P21, 2015). Bu

sebeple, iletişim becerisine sahip bir çocuk, becerilerini aktif ve etkin bir şekilde kullanmasıyla birlikte duygu ve düşüncelerini karşı tarafa doğru aktarması hâlinde kendisini iyi ifade edebilen etkin ve saygın bir birey olacaktır (Durmuş, 2020).

P21 ekibinin sunduğu 21. yy. becerilerinden öğrenme ve yenilik becerilerinin alt boyutlarından olan yaratıcı ve yenilik, eleştirel düşünme ve problem çözme, iletişim ve iş birliği becerileri aynı zamanda okul öncesi dönemde kazanım ve bilinç bakımından oldukça önemlidir. Eğitim ve öğretim hayatında bu becerilerin bulunduğumuz yüzyıla uygun teknoloji ile kullanılması gerekli görülmektedir. Bu bağlamda okul öncesi eğitime önemli sorumluluklar düşmektedir. Çocukların yaratıcı ve yenilikçi yöntemleri deneyimleyeceği ortamlar oluşturmaları, sınıf içerisinde akranları ile takım çalışmaları planlayıp iletişim kurmalarına fırsat sağlamalıdır. Çocukların herhangi bir sorun ile karşılaştıklarında probleme çözüm üretmelerine ve öğretilen konulara eleştirel düşünme açısıyla bakmalarına rehberlik edilmelidir (Yalman Polatlar, 2020).

2.2.2. Yaşam ve Kariyer Becerileri

21. yüzyılda yaşam ve kariyer becerileri, bireyin farklı düşünme tarzları kullanabilmesinden ve kavramları bilmesinden çok daha fazlasını içermektedir. Karmaşık bilgi ve rekabetçi yaşam şartlarının içerisinde bulunabilmeleri için yetişkinlerin hatta en temelde çocukların, yaşam ve kariyer becerilerini bilmeleri ve bu bilinçte yaşamlarını sürdürmeleri gerekmektedir. Yaşam ve kariyer becerileri, küreselleşmenin toplulukları ayırma ihtimaline karşı bireyin, çözümü kendi içerisinde bulundurma becerisi olarak ifade edilmektedir (Partnership for 21st Century Skills, 2015).

Yaşam ve kariyer becerisi, bireyin yaşam boyunca ihtiyaç duyduğu kariyerini başarılı bir şekilde devam ettirebilmesi için gerekli görülen beceri olarak tanımlanmaktadır (P21, 2015). Yaşam ve kariyer becerilerine sahip olan bireylerin becerilerini sayarsak; yaşamları boyunca sahip oldukları farklı rollerin sorumluluklarını yerine getirebilme, eleştiriye açık olabilme, çalışma ortamındaki belirsizlikleri yönetebilme, zaman yönetimini yapabilme, kendi içsel motivasyonunu oluşturabilme ve farklı düşünce kültürlerine saygı duyabilme becerileri olarak

sıralanmaktadır (Anagün, Atalay, Kılıç ve Yaşar, 2016). Bu bağlamda P21 ekibinin, 21. yy. öğrenme şemasında bulunan yaşam ve kariyer becerileri alt boyutları şu şekilde sıralanmaktadır. Esneklik ve uyum, girişimcilik ve özyönetim, sosyal ve kültürler arası beceriler, üretkenlik ve hesap verilebilirlik, liderlik ve sorumluluk becerileridir (P21, 2015).

2.2.2.1.Esneklik ve Uyum (Flexibility and Adaptability)

Dünya oluşumundan beri yaşanan gelişmelerin içinde hep var olan insanoğlu, yirmi birinci yüzyılda da birçok değişimin içerisinde yer almıştır ve almaya devam edecektir. Günümüzde yaşanan değişimlerle birlikte ele alınması gereken esneklik ve uyum kavramları bu bağlamda önemli görülmektedir. TDK (2023)'e göre esneklik, akışkan durumda olma ve farklı durumlara uyum sağlamak olarak tanımlanmıştır. Uyum kavramı ise belirli koşullara veya bir duruma hazır olma olarak ifade edilmiştir (TDK, 2023). Bu bağlamda, esneklik ve uyum, karşı karşıya kalınan problem ve ihtiyaçlarda farklı düşünme yöntemleri ile çözüm üretmek, değişim için istek ve ihtiyaç arasındaki dengeyi tutturmadır.

Günümüzde yaşanan değişim sürecinde esneklik ve uyum, çalışma, öğrenme ve yurttaşlık için gerekli görülen bir beceri olmuştur. Esneklik bireylerin farklı ve yeni olaylar karşısında sağlıklı bir şekilde uyum sağlayabilmesi durumudur. Uyum ise, beklenmedik olaylar karşısında etkili ve aktif performans sağlaması olarak tanımlanmaktadır. Sonuç olarak bireylerin, yeni durum ve sorun karşısında pratik bir bakış açısı oluşturması esneklik ve uyum becerisi olarak ifade edilmektedir (Goldstein ve Brooks, 2013; Trilling ve Fadel, 2009). Gelişen ve değişen dijital çağdan uzak kalmamak için günümüz olaylarını takip etmek ve yeniliklere esneklikle yaklaşmak ve uyum göstermek bu bağlamda önemli görülmektedir (Eryılmaz ve Ulusoy, 2015).

İnsanın dünyada varlığını devam ettirebilmesi için en önemli unsur uyumdur. Her gün değişen yaşam şartlarında var olabilmek için bireyin uyum ve esneklik becerilerini göstermesi gerekmektedir. Uyumlu olmak, zamanın şartlarına göre çeşitli durumlara girip esnek davranışlar göstermeyi gerektirir. Her dönemde bireyden beklenen davranışlar, roller ve sorumluluklar değişmektedir. Birey, bu farklı durumlara girerken sorunlar ve karmaşalarla karşı karşıya kalmaktadır. Bireyin bu

süreci sağlıklı bir şekilde atlatılabilmek için esneklik ve uyum becerisini kullanması gerekmektedir. Becerisini kullanan birey, böylelikle yaşamın getirdiği değişikliklerle de kolaylıkla bütünleşebilmektedir (Korkmaz, 2022; P21, 2019)

P21, esneklik ve uyum sağlama beceresini, esnek olma ve değişime açık olma olarak iki alt başlık altında ele almıştır. Esnek olabilme becerisine sahip çocuğun özellikleri; dönütleri etkili ve doğru şekilde dikkate alma, çok kültürlü ortamlarda sorunlara çözüm bulma, eleştiri, dönüt ve övgülere olumlu yaklaşabilme, başka kişilerle uzlaşması bu beceriler kapsamına girmektedir. Değişime açık olma becerisine sahip çocuğun özellikleri, yaşamın gerektirdiği belirsizlik ve değişimlere uyum sağlama, farklı rol, meslek ve programlara entegre olma becerisidir (P21, 2019 ve 2015; Trilling ve Fadel, 2009). Sonuç olarak, küreselleşme etkisinin oldukça arttığı 21. yüzyılda, hayatın her aşamasında hissedilen değişim ve gelişime aşına olabilmek için kazanılması gereken esneklik ve uyum becerileri oldukça büyük bir önem arz etmektedir.

2.2.2.2. Girişimcilik ve Öz yönetim (Initiative and Self-Direction)

21. yüzyıl dünyasında bireyler yaşamlarında büyük değişimler ve gelişmelere şahit olmuştur. Değişimler ve gelişmelere tanıklık etmeye devam eden yüzyılımızda ortaya çıkan girişimcilik ve öz yönetim kavramları, birbirini tamamlayan ve iş birliği içerisinde olan iki olgudur. Yaşam boyunca riskler alarak deneyim sahibi olacak olan bireyin aynı zamanda kendi hayatını etkili ve bilinçli bir biçimde yönetebilme becerisine sahip olması bu yüzyıl için beklenen önemli beceriler arasındadır.

Girişimcilik, düşünmeyi davranışa dönüştürmeyi sağlayan beceri olarak görülmektedir. Sosyal, psikolojik veya finansal riskleri taşıyarak gerekli duyulan gayreti ve zamanı harcayıp farklı bir hizmete dönüştürme süreci olarak tanımlanmaktadır (Başar, 2019). Girişimcilik sözlükte, bir işe girişme veya kalkışma teşebbüsü olarak ifade edilmektedir (TDK, 2023). Yaşadığımız yüzyılda önemli bir kavram olarak ele alınan girişimcilik becerisinin bireyler tarafından kazanılması sonucunda, toplumsal sorunların farklı düşünme tarzları ve problem çözme becerisinin desteğiyle çözülmesi beklenilmektedir (Zhao, 2005). 21. Yüzyıl becerileri arasında yerini alan girişimcilik, bireyler için yaşamı kolaylaştıran nitelikli bir davranış olarak

görölüp bireyin bilgi ve donanımlarını kullanarak toplum yararına olacak büyük işlere öncülük etmesini sağlayan önemli bir hareket olarak görölmektedir (İlhan, 2023).

Öz yönetim kavramı 80’li yıllarda ortaya atılmış bir kavramdır. Öz yönetim, bireyin öğrenme sürecine kendisini davranışsal ve bilişsel olarak dâhil etmesi sürecini ifade etmektedir (Zimmerman, 2002). Başka tanımlamada öz yönetim, hayat boyu öğrenme davranışı sürerken kişinin kendi düşünce, bilgi ve becerilerini ortaya koymasını kapsamaktadır (Dabbagh ve Kintsantas, 2011). Knowles (1975)’e göre öz yönetim becerisine sahip birey kendi öğrenme sürecindeki tüm sorumluluğu alabilme ve bunu başkalarına ihtiyaç duymadan ortaya koyabilmesi olarak ifade etmiştir. 21.yüzyılda bireylerin çeşitli sorumlulukları ve görevleri vardır. Bu sorumluluk ve görevleri yerine getirebilmeleri için bireyin, kendini yönetme becerisi olan öz yönetim becerisine sahip olması beklenir. Öz yönetim becerisini tam anlamıyla etkili kullanabilmesi için eleştirel düşünme, iş birliği içinde olma ve çeşitli iletişim teknolojilerine hâkim olması bu kapsamda önemli görölmektedir (Teke, 2021; Kalyoncu, 2012).

P21 tarafından belirlenen girişimcilik ve öz yönetim becerileri ise, zaman ve hedef yönetebilme, öz yönetimle öğrenebilme ve bağımsız çalışabilme olarak üç alt başlıktan oluşmaktadır. Zaman ve hedef yönetebilme becerisine sahip bireyin soyut ve somut başarı dereceleriyle hedef belirleyebilmesi, kısa ve uzun vadeli hedefler arasında etkileşim kurabilmesi ve sorumluluğunu yönetmesi, zamanını doğru ve etkin kullanabilmesi beklenmektedir. Öz yönetimle öğrenebilme becerisine sahip bireyin hedeflenen başarılarının ötesine geçip kendi kendine araştırabilme davranışını sürdürebilmesinin yanında eğitim hayatının ömür boyu devam ettiğinin bilincinde olarak becerilerini her zaman geliştirme eyleminde bulunması beklenmektedir. Bağımsız çalışabilme becerisine sahip birey, kendi sorumluluklarının farkında olmalı ve yönerge verilmeksizin kendi başına sorumluluğu tamamlayabilmelidir (P21, 2019 ve 2015; Trilling ve Fadel, 2009).

2.2.2.3.Sosyal ve Kültürlerarası Beceriler (Social and Cross-Cultural Skills)

21. yüzyıl becerileri kapsamında yer alan sosyal beceriler son yıllarda akademik ve bilişsel beceriler kadar önemli bir yer tutmaktadır. Sosyal beceriler,

bireyin hayat kalitesini yükselten, hedeflerine ulaşmasında vasıta olan ve yaşam boyunca faydalana bilinen becerilerin tümünü ifade etmektedir (Yüksel, 2004). Bireyin toplumla iletişimini sağlayan, sosyal ilişkilerini yöneten, toplumsal hayatta var olmasını kolaylaştıran ve toplumda olumlu davranışları göstermesine fırsat veren davranışların tümüne sosyal beceri denilmektedir (Avcıoğlu, 2007; Gülay ve Akman, 2009).

Sosyal becerisi gelişmiş birey, içinde yaşadığı toplumun kurallarına ve isteklerine uygun davranışlar sergileyip kendi istek ve ihtiyaçlarıyla toplumunkileri bütünleştirerek dengeyi sağlamaktadır. Toplumda birlikte yaşadığı insanlarla iş birliği, paylaşım ve yardımlaşma yapmayı başarabilmekte ve yaşadığı kültürün geleneklerine uygun şekilde davranışlar gösterebilmektedir (Senemoğlu, 2007). Sonuç olarak, teknolojinin hızlı geliştiği bu yüzyılda, sosyal beceriler insanların etkileşimi için önemli bir rol oynamaktadır. Teknoloji ne kadar ilerlerse ilerlesin, iletişim, iş birliği ve empati gibi sosyal beceriler, başarılı sosyal ilişkilerin temelini oluşturur. Bu bağlamda sosyal beceriler, her yüzyıl için önemli sayılan bir beceri türü olarak görülmektedir.

21. yüzyılda teknolojinin ilerlemesiyle birlikte dünya küresel bir mahalleye dönüşmüştür. Dünyanın herhangi bir yerinde gerçekleşen bir olayı anında öğrendiğimiz bu yüzyılda, iletişim akışı anlık olarak dünyanın her yerine yayılmaktadır. Bu gerçeklikle birlikte farklı din, dil ve kültürdeki insanlarla iletişim paylaşımlarımız çoğalmıştır. Bu sebeple, farklı milletlerle iletişim kanallarımızın arttığı yüzyılımızda önemli görülen bir beceri olan kültürler arası beceriler ortaya çıkmıştır (Korkmaz, 2022). P21 tarafından kazanılması gerekli görülen kültürler arası beceriler, farklı kültürel ve sosyal yaşantılara sahip bireylerle doğru ve verimli iletişim kurabilme davranışının gösterilmesi olarak tanımlanmıştır (P21, 2019). Başka tanımlamada, dilsel ve kültürel olarak farklı insanlarla etkili iletişim kurmayı sağlayan, bilgi ve becerilerden oluşan kişisel bir tutum olarak ifade edilen kültürler arası beceriler, bu yüzyıl için önemli sayılan beceriler arasındadır (Lonner, 2013).

P21 tarafından Sosyal ve kültürlerarası beceriler bağlamında sahip olunması gereken 21. yüzyıl becerileri, kültürel farklılıklara saygı göstermek, farklı değerlere ve fikirlere açık olmak, farklı kültürel ve sosyal yaşantılara sahip kişilerle birlikte aktif ve etkin şekillerde çalışmak, yeni ve yaratıcı fikirler oluşturmak için

kültürel ve sosyal farklılıklardan yararlanmak ve iş yaşamında profesyonel şekilde davranmaktır. (Partnership for 21st Century Skills, 2015; Trilling ve Fadel, 2009).

2.2.2.4. Üretkenlik ve Hesap verilebilirlik (Productivity and Accountability)

Üretken insanlar, geçmiş yıllar boyunca çeşitli alanlarda talep görmüştür. 21.yüzyılda ise üretkenlik ve hesap verilebilirlik, toplumda ve iş dünyasında önemli kavramlar haline gelmiştir (Ungan ve Bucan, 2022). Üretkenlik, hedefleri doğrultusunda ilerlemeyi ve hedeflere ulaşmayı, önceliği olan işini belirlemeyi ve zaman yönetimi iyi kullanmayı, öğrenmeyi ve çalışmayı eşit şekilde destekleyen bir beceri olarak açıklanmaktadır (Trilling ve Fadel, 2009). Hesap verilebilirlik becerisi ise üretkenlik becerisini tamamlayan bir parça olarak ortaya çıkan, proje, ürün veya fikrin çıkış aşamasında sorumluluk almak şeklinde ifade edilmiştir (P21, 2015). Üretkenlik ve hesap verilebilirlik 21. Yüzyıl becerileri içerisinde birlikte ele alınmakta olup, birbirini dolduran beceriler olarak görülmektedir (Atakişi, 2019; Griffin ve Care, 2015; P21, 2015).

Üretkenlik ve hesap verilebilirlik, birbiri ile iç içe olan becerilerdir. Bundan sonraki yüzyıllar içinde önemli olan bu becerinin yaşamın her alanında bireysel ve toplumsal olarak öneminin gittikçe artacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda P21 tarafından üretkenlik ve hesap verilebilirlik becerilerine göre sahip olunması gereken özellikler, bir problem veya baskı ile karşılaştığında bile hedefler belirlemek, daima hedeflerine öncelik vererek yapılması gerekenleri planlamak ve süreci yönetmek, hedeflere ulaşmak için aktif, doğru ve etik bir şekilde çalışarak projelerini yürütmek, farklı sorumluluklara uyum sağlayarak sürecin içine etkin şekilde dâhil olmak, zaman yönetimini yapabilmek, görgü kuralları ve profesyonel çerçeve ile kendini tanıtmak, farklı gruplarla iş birliği yapmak ve bunun sonucunda alınan karar ve eylemlerin şeffaflık ve dürüstlük ile sorumluluğunu üstlenmektir (Partnership for 21st Century Skills, 2015).

2.2.2.5. Liderlik ve Sorumluluk (Leadership and Responsibility)

Liderlik, 20.yüzyılın sonuna doğru önem kazanmaya başlamış bir kavramdır. Liderlerin önceki dönemlerde politik anlamlarda, güçlü ve statü sahibi kişiler olması gerektiği akıllara gelirken yüzyılımıza gelindiğinde ise teknolojik ve toplumsal değişimler sonucunda liderlik sadece bir kişi ile değil, ekip çalışması ve katılımcılar ile algılanan bir kavrama dönüşmüştür (Baker, 2022). Günümüzde lider, ortak hedefler doğrultusunda toplanmak ve insanları motive ederek harekete geçirmek vasfını taşıyan insana denilmektedir (Memişoğlu, 2003). Başka bir tanımla lider, bir amaç doğrultusunda bireyleri toplayan ve imkânlar dâhilinde etkili sonuçlar ortaya koyan kişi olarak tanımlanmaktadır. Teknoloji ve akışkan bilgi çağında bir liderin değişikliklere uyum gösterebilme ve yön verebilme davranışları göstermesi beklenmektedir. Lider, durum içerisinde karşılaşılan sorunlar karşısında ekip arkadaşlarını motive etmeli, stresle ve olumsuz durumlarla başa çıkabilmelidir (P21, 2015).

Sorumluluk kavramı, tarih boyunca farklı kültürlerde ve zamanlarda değişen anlamlar taşımıştır. Eski Yunan felsefesinde, sorumluluk, bireyin eylemlerinden veya kararlarından ortaya çıkan düşünmeyi içermekteydi (Çoşkun, 2019). Modernleşme ve sanayi devrimiyle birlikte sorumluluk kavramı, toplumda ve iş dünyasında bireylerin ve şirketlerin topluma etkileri şeklinde genişletilmiştir. Sorumluluk, bir söz, karar veya eylemin sonuçlarından ve bunların getirdiği yükümlülüklerden dolayı hesap verilebilir olma durumunu ifade etmektedir (Özgen, 2007). 21. yüzyıl becerileriyle birlikte ele alınan sorumluluk, bireylerin geniş perspektifleriyle düşüncelerini ve dünyanın refahını dikkate alarak sürdürülebilir ve sorumlu bir biçimde karar almaları gerektiğini vurgulamaktadır.

Liderlik ve sorumluluk, birbiriyle bağlantılı becerilerdir. Liderlik ve sorumluluk becerileri, ortak hedefe varmak için kişinin yetenekleri yönlendirmek, ahlaklı ve güvenilir davranış sergilemek, insanları belirli bir amaca yönlendirerek problem çözme becerisini kullanmak ve toplum yararını gözeterek sorumlu ve bilinçli tavırlar sergilemektir (Trilling ve Fadel, 2009). Lider, sorumluluğu üstlenen kişidir. Liderlik, sadece bir hedef gerçekleştiğinde başarının tadını çıkaran değil, başarısızlık durumlarında hatalardan ders çıkaran ve sorumluluğu üstlenen kişi demektir. Bu bağlamda sorumluluk kavramı, liderliğin ayrılmaz bir parçasıdır (Yörük, 2020).

P21 tarafından 21. Yüzyıl becerileri içerisinde ele alınan liderlik ve sorumluluk becerileri iki alt boyuttan oluşmaktadır. Başkalarına karşı sorumluluk alma ve rehberlik ve önderlik edebilme becerileridir. Başkalarına karşı sorumluluk alma becerisi, toplumun nabzını tutarak bu neticede sorumluluk almaktır. Başkalarına rehberlik ve önderlik edebilme becerileri; sorun çözme ve iletişim becerisini kullanarak bir amaç doğrultusunda insanları yönlendirme ve etkileyebilme, ekibin içindeki yetenekleri keşfedip ekibi o doğrultuda görevlendirme, kişilere ilham ve rol model olabilme ve ekipteki her insana ahlaki ve anlayışlı tavır gösterebilme davranışları beklenmektedir (Partnership for 21st Century Skills, 2015). Sonuç olarak, karmaşık dünya düzeninde başarılı olmak için, liderlik ve sorumluluk becerileri edinmek oldukça önem arz etmektedir.

2.2.3. Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerileri (Information, Media & Technology Skills)

21. yüzyılın en popüler konusu olan medya ve teknoloji, insanların istediği bilgiye anında erişebildikleri bir süreci ifade etmektedir. Yaşanılan bu bilgi çağında teknoloji geri dönülemez ve süregelen bir dönüşüm içerisinde. Dijital teknolojilerin günlük yaşamımızda kullanımının hız kazanmasıyla ve hayatımızın olmazsa olmazları arasında yer almasıyla birlikte dünyada birçok alan gelişime ve değişime uğramak durumunda kalmıştır. Bu hızlı değişim bireylerin kazanması gereken bazı becerileri de ortaya çıkarmıştır. Değişen ve gelişen yüzyıla uyum sağlamak zorunda kaldıkları bir süreçten geçen bireyler, bu dönemin bilgi, medya ve teknolojiyle ilgili işlevsel becerilerini sergileyebilme davranışını göstermelidir (P21, 2015; Nilson, 2013; Dede, 2010; Ala-Mutka, 2011).

Bilgi, medya ve teknoloji becerileri; bilgiye ulaşma, araştırma, sorgulama, metinleri anlama, çözümleme ve çeşitli teknolojik araçların etkin ve anlamlı kullanımı olarak ifade edilmektedir. Bu sebeple 21.yüzyılda bulunan her bireyin okuryazarlık seviyesinin yüksek olması gerektiği düşünülmektedir (Trilling & Fadel, 2009, Orhan Göksun, 2016). Bilgi, medya ve teknoloji becerileriyle birlikte ele alınması gereken okuryazarlık, okuma ve yazma becerisinin ötesinde bir kavram olup nesneleri, harfleri, olguları veya olayları çözümlemenin dışında, bilgiyi özümsemek ve anlamlandırmaya yönelik bir kavram olarak anlamlandırılmalıdır. Her geçen süre zarfında bilgi, medya

ve teknoloji kavramı, farklı okuryazarlık türleri ile birleşerek geniş havuzda farklı anlamlar kazanmaktadır (Kurudayıoğlu ve Tüzel, 2010). Bilgi, medya ve teknoloji becerileri, aynı zamanda temel beceri ve bilgileri ifade eden anlamında da kullanılmaktadır (Aşıcı, 2009). Bu tanımlamalar kapsamında 21.yüzyılda kazanılması gerekli görülen beceri olarak yerini ilk sıralarda almaktadır. P21 ekibinin, 21. yy. öğrenme şemasında bulunan bilgi, medya ve teknoloji becerilerinin alt boyutları şu şekilde sıralanmaktadır. Bilgi okuryazarlığı, Medya okuryazarlığı ve Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT) okuryazarlığıdır (P21, 2015).

2.2.3.1. Bilgi Okuryazarlığı (Information Literacy)

Gelişen teknolojiyle birlikte ortaya çıkan kavramlardan biri bilgi okuryazarlığı kavramıdır. Bilgi okuryazarlığı kavramı 1974 yılında ABD’de Bilgi Endüstri başkanı Zurwoski tarafından ilk defa kullanılmıştır (Kurbanoglu, 2010). Farklı kaynaklardan gelen bilgiyi eleştirel bakarak algılamak ve problem çözerken kullanmak olarak tanımlanmıştır (Doyle, 1992). Bilgi okuryazarlığı, bilgi ayırt etme becerisine sahip, çeşitli teknolojik araçları kullanmasını bilen, değişen dünyanın hız akışına ayak uydurabilen, bilgileri anlamlandırır ve öğrenmeyi öğrenen bireylerin sahip oldukları becerilerle birlikte oldukça geniş bir kavram olarak ele alınmaktadır (Gürbüz Türk ve Koç, 2012). Bireylerin bilgiye ihtiyaç duyduklarını anlamaları ve bilgiye erişip onu değerlendirip aktif ve etkin kullanmaları, bilgi okuryazarlığı becerilerinin tamamı olarak ifade edilmektedir (ACRL, 2000). Bu bağlamda bilgi okuryazarlığı; bilgiye erişme, bilgiye eleştirel bakma ve bilgiyi doğru kullanma becerisi olarak tanımlanabilir. Bu sebeple 21. yüzyılda yaşayan bireylere bilgi okuryazarlığı becerisi kazandırılmalıdır. ACRL (2000)’e göre, bilgi okuryazarlığının bulunduğu yüzyılda güncel ve etkin bir beceri gereksinimi olarak ortaya çıkmasının ana sebepleri şu şekilde sıralanmıştır:

- Teknoloji ile çeşitlenen bilgi kaynakları, bilgi okuryazarlığın önemini artırmaktadır.
- Bireyler, günlük yaşamda karşılaştıkları bilgileri farklı şekillerde elde edebilmelidir.
- Bireylerin ulaştığı bilgilerin, doğruluk, güvenilirlik ve geçerliliğinin bireyler tarafından filtreden geçirilmesi elzemdir.

- Çoklu dijital ortam aracılığıyla edilen bilgiyi anlamak ve değerlendirmek gerekmektedir.
- Niteliksiz bilginin arttığı, bilgiyi ayıklamanın zor olduğu bu dönemde doğru bilgiyi kullanmak önemlidir.
- Bireylere doğru bilgiye ulaşma becerisi kazandırmadan bilgili vatandaş ve bilgili toplum olmalarını beklemek hatalı olacaktır (ACRL, 2000).

21. yüzyılın en önemli becerileri arasında yer alan bilgi okuryazarlığı, yaşam boyunca öğrenim becerileri içinde de yer almaktadır (Polat, 2006). Eski dönemlerde okuyarak öğrenilen bilgiye artık sadece bir dokunuş ile ulaşılmaktadır. 21. Yüzyıl için ise artık bilgiye ulaştıktan sonraki süreç daha önemli sayılmaktadır. Kişilerin eriştikleri bilgiyi kullanma, yönetme ve eski bilgiye yenisi ekleme becerilerine sahip olmaları bu yüzyıl için beklenen beceriler arasında bulunmaktadır. Bu bağlamda bilgi okuryazarlığı becerisini kazanan birey, eleştirel bir şekilde değerlendirme, bir problem ile karşılaştığında ihtiyaç duyduğu bilgiyi yaratıcı şekillerde kullanma, farklı kaynaklardan bilgi akınlarını yönetmek, yasal ve etik konular hakkında bilinçli olma davranışlarını gösterecektir (Partnership for 21st Century Skills, 2015).

Teknolojinin içine doğan çocuklar, bugünün hatta şu anın değişen ve gelişen teknolojinin gücüyle birlikte iletişim kurma, düşünme, iş birliği imkanlarına hayatlarının her alanında sahiplerdir. Teknoloji gücüne sahip olan çocukların doğru bilgiyi kazanması ve yönetmesi de büyük önem taşımaktadır (Trilling & Fadel, 2009). Bu bağlamda çocuklara bilgi okuryazarlığı becerisi şu şekillerde kazandırılmalıdır:

- Dergi, kitap, gazetelerin yanı sıra günümüz bilgi teknolojileri arasında yer alan telefon, tablet ve bilgisayardan yararlanarak bilgi edinme becerisine sahip olmalıdır.
- Bilgiye ihtiyacının olduğu hissetme, bilginin kaynağını bulma, bilgiye çeşitli yollarla erişme ve bilgiyi çok yönlü olarak değerlendirmelidir.
- Bilgiye ulaşırken, bilginin uzmanları ile iletişim kurarak, becerisini geliştirmelidir.
- Problemlerinin çözümü için, bilgiye doğru ve eksiksiz ulaşarak, bilgiyi seçici ve eleştirel bakış açısıyla değerlendirerek bilgiyi aktif şekilde kullanılmalıdır.

- Bilgiyi kullanma ve erişim konusunda etik ilkelere sahip olmalıdır (Trilling & Fadel, 2009).

2.2.3.2. Medya Okuryazarlığı (Media Literacy)

Medya, gazeteler, kitaplar, dergiler, televizyon, müzik kayıtları, radyo, afişler ve internet ortamlarını kapsayan yer olarak tanımlanmaktadır (Scheibe ve Rogow, 2006). Medya okuryazarlığı, teknolojinin gelişmesinden önceki dönemde edebi metinleri analiz etme olarak algılanan bir kavramdır. Zaman içerisinde teknolojinin gelişmesiyle değişen bu kavram, teknolojik ürünlerden elde edilen bilgileri etkin şekilde kullanma ve analiz etme becerisi anlamına dönüşmüştür (Kubey, 2001). Thoman (2003)'e göre medya okuryazarlığı, televizyon ve reklamlar başta olmak üzere binlerce görsel sembolle karşılaştığımız bilgisayar, dergi ve gazetelerden kişisel anlam çıkarma yeteneği olarak tanımlanmıştır. Kanada'da 1992 yılında gerçekleşen Ulusal Medya Okuryazarlığı Öncülük Konferansı'nda medya okuryazarlığı kavramının en kabul görülen tanımlaması yapılmıştır: Bu tanıma göre medya okuryazarlığı, elektronik ve basılı medyanın şifrelerini çözme, analiz etme, değerlendirme ve analiz etme becerilerinin tümü olarak ifade edilmiştir (Christ ve Potter, 1998; Aufderheide, 1993).

Medya okuryazarlığı becerisi, medyanın çeşitli araçları ile araştırma yapabilmesinin yanında medya ile elde edilen iletilere ulaşp, araştırma, değerlendirme, analiz etme ve bu iletilerinden düşünce oluşturarak kendini ifade edebilme yeterliliğidir (Fadel ve Thrilling, 2009). P21 (2019)'a göre Medya okuryazarlığı becerisi, medyadan gelen iletilere ulaşmak, bunların hangi amaçlarla yapıldığını analiz etmek ve anlamak, medyanın inançları etkileyen bir yanında olduğunun bilincinde olmaktır.

Partnership for 21st Century Skills (2009) tarafından 21.yüzyılda bireyde olması gereken medya okuryazarlığı becerisini iki başlık altında ele almıştır. Bu beceriler analiz etme ve medya ürünleri oluşturma becerileridir.

Analiz etme becerileri;

- Medya tarafından gelen mesajların hangi amaçla ve nasıl oluştuğunu algılama,

- Her bireyin medyadan gelen mesajları, inanç ve davranışları etkilediğini bu sebeple medyadan gelen her mesaja sorgulayıcı bakış açısı ile bakılması gerektiğini anlaması,
- Medyayı kullanarak ulaşılan bilgiyi yasal ve etik kurallara uygun şekilde kullanma bilincine sahip olma olarak sıralanmaktadır.

Medya ürünleri oluşturma becerileri;

- Medya üretme unsurlarının düzenlerini ve özelliklerini öğrenip, onları bu doğrultuda kullanmak.
- Çeşitli kültürel ortamları algılayıp, bu ortamlarda kabul görmüş olan ifade ve yorumları öğrenip, geçerli olacak şekilde farklı medya ürünleriyle birlikte kullanması olarak ifade edilmektedir (P21, 2015).

Her gün mutlaka teknoloji ile vakit geçirip farklı teknolojik araçlar aracılığıyla medyadan gelen bilgi ve mesajlara maruz kalmaktayız. Bundan dolayı medyadan gelen bilgilerin doğruluğunu ve güvenilirliğini araştıran nesiller yetiştirmek oldukça önemlidir. Geleceğin meslek seçiminde eleyici bir unsur olacak olan medya okuryazarlığı, medyadan gelen bilgi ve mesajları doğru ve tam şekilde analiz eden bireylerin hayat standartlarının yüksek seviyede olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda medya okuryazarlığı becerisinin okul öncesi dönemden itibaren çocuklara eğitimde öğretilmesi gereken önemli bir beceri olduğunu unutmamamız gerekmektedir (Eryılmaz ve Uluyol, 2015; P21, 2015). Bundan dolayı medya okuryazarlığı altında çocukların kazanması gereken beceriler şu şekildedir:

- Medya okuryazarının hedefi, güncel görsel ve yazılı kaynaklara çeşitli düşünme metotlarıyla bakmayı ve bu kaynaklara eleştirel bakış açısıyla yaklaşmayı öğrenmek gerekliliğini vurgulamaktadır.
- Çocukların çeşitli medya kaynaklarına geniş ve farklı açılardan bakmalarını sağlayarak medyayı etkin ve doğru kullanmayı öğrenmeleri gerekmektedir.
- Medyayı sadece edilgen yapıda değil, etken yapıda kullanarak bilinçli ve üreten bireyler olarak yetiştirilmesine olanak sağlanmalıdır.

- Medyadan gelen mesajları nasıl, hangi amaçla ve biçimle sunulduğu kavrayarak iletişim araçlarını bu yönde kullanmalıdır.
- Medyadan gelen bilgilerin nasıl şekillendirildiğini ve bu bilgilere farklı yorum ve bakış açıları ile bakılması gerektiği algılamalıdır (Potter, 2001; Trilling ve Fadel, 2009).

2.2.3.3. Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT) Okuryazarlığı (Information and Communication Technology (ICT) Literacy)

Bilgi ve İletişim teknolojileri (BİT) okuryazarlığı, dijital iletişimin ve teknolojik gelişmelerin hızla ilerlemesiyle ortaya çıkmış bir kavramdır. BİT okuryazarlığının tarihçesine göz atarsak; 1970 ve 1980’lerde kişisel bilgisayarların yaygınlaşmasıyla BİT okuryazarlığı daha geniş kitlelere ulaşmaya başlamıştır. Bununla birlikte insanlar, temel bilgisayar becerilerini öğrenme konusunda önemli adımlar atmıştır. 1990’larda internetin yaygınlaşmasıyla bilgiye erişim kolaylaşmıştır. Dijital iletişim becerilerinin öğrenilmesi gerekli hâle gelmiş olup BİT okuryazarlığının önemi daha da artmıştır. 2000’lerde akıllı telefonların ve mobil teknolojinin zirve yapmasıyla birlikte BİT okuryazarlığı mutlaka kazanılması gereken bir beceri hâline gelmiştir. 2010’lar ve sonrası için BİT okuryazarlığı, iş dünyası, eğitim kurumları, hükümetler tarafından desteklenen bir beceri hâline gelmiştir. BİT okuryazarlığının yanında veri gizliliği, dijital güvenlik ve siber güvenlik vb. konularına dikkat çekilmiştir. Kodlama, programlama, veri analitiği ve yapay zekâ gibi beceriler de BİT okuryazarlığını oluşturan parçalar haline gelmiştir (Rheingold, 1993; Prensky, 2001; Warschauer, 2003; Silik ve Aydın, 2021).

BİT okuryazarlığı, teknolojinin ilerlediği her andan itibaren sürekli olarak değişmektedir. Bireyler bu hızlı değişime ve gelişime ayak uydurabilmek için mutlaka bu yüzyılın becerilerini kazanmalıdır. BİT yaşamın her yerinde farklı yansımalar bulmaktadır. Günümüzde BİT kullanımında bireyin kendisini geliştirme zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Çünkü BİT okuryazarlığın aynı zamanda yaşamın içinde karşılaşılan sorunları çözmede ve sosyalleşmede etkili olduğu düşünülmektedir (Sime ve Priestly, 2005; Şad ve Nalçacı, 2015).

Bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) okuryazarlığı, gelişen ve değişen dünyanın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Akıllı telefonlar, bilgisayarlar, internet ve diğer çeşitli teknolojiler, günlük yaşamdan iş hayatına, iletişimden eğitime pek çok alanda hayatımızı etkilemektedir. Bu teknolojilerle etkili ve doğru iletişim kurmak, bilgiye tam anlamıyla ulaşmak, iş yapmak ve öğrenmek insanın öğrenmesi gereken temel beceriler hâline gelmiştir. İşte bu sebeple “Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT) Okuryazarlığı” bu yüzyılda çokça önem kazanmaktadır (O’Brien ve Scharber, 2008; Njenga, 2018).

Bilgi ve İletişim teknolojileri (BİT) okuryazarlığı, gelişmiş toplumlarda önemli bir beceri haline gelmiştir. Bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) okuryazarlığı, bireylerin internet, bilgisayarlar, akıllı telefonlar ve çeşitli dijital teknolojileri etkili bir şekilde kullanabilme becerisi anlamına gelmektedir. P21 tarafından yapılan tanımlamada bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) okuryazarlığı becerisi, teknolojiiden bilginin incelenmesi, düzenlenmesi, çözümlenmesi ve iletilmesi için faydalanma becerisi olarak ortaya atılmıştır (P21, 2019). Bu becerinin ön şartı ise bilgi sahibi olarak, bilgiyi etkin, doğru ve verimli kullanmak ve paylaşmak olarak ifade edilmiştir (Ceylan ve Akçay, 2019).

21. yüzyılın içerisinde meydana gelen değişim ve gelişimler bireylerin bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarı olmaları gerekliliğini öne çıkarmaktadır. Değişen ve gelişen yüzyılda ortaya çıkan yeni bilgi akışına uyum sağlamak için bireylerin okuryazarlık becerisine sahip olması ve yeni koşullara uyum sağlaması beklenmektedir (Şad ve Nalçası, 2015). Uluslararası BİT (Bilgi ve İletişim teknolojileri) Okuryazarlığı Paneli, 2002 yılında OECD tarafından düzenlenmiştir. Bu panelde BİT okuryazarı olmak için beş beceriye sahip olunması gerektiğinden bahsetmiştir. Bu beceriler:

- Bilgiye erişmek için, uygulamalı ve teorik bilgi sahibi olmak.
- Bilgiyi mevcut bir grupta ve kurumsal şemada yönetmek.
- Bilgiyi ifade ederek ve yorumlayarak bütünleştirmek.
- Bilginin kalitesi, güvenilirliği, geçerliliği hakkında değerlendirme yapmak.

- Bilgiyi değiştirme ve geliştirme yoluyla üretmek ve ortaya ürün koymak (IILP, 2002’den akt. Günay ve şişman).

P21 aracılığıyla önerilen bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı (BİT) günümüz teknolojisini etkili ve aktif kullanabilme becerilerinden oluşmaktadır. Bu beceriye sahip çocukların, bilgiyi açmak, hazırlamak, değerlendirme ve göndermede teknolojiyi bir vasıta olarak kullanabilmeleri; sosyal ağlar, ileri teknolojiler ve iletişim araçlarıyla bilgiye ulaşabilmeleri, bilgiyi komuta edebilme, sentezleme, değerlendirme ve bilgi iktisadında liyakatli bir işlevsellik oluşturabilme hedefiyle yola çıkmaları ve bilgi teknolojiyi içine alan en önemli kavramlardan olan etik ve yasal konularıyla tatbik etmeleri beklenmektedir (P21, 2019 ve 2015; Trilling ve Fadel 2009). Sonuç olarak BİT okuryazarlığı becerisi, her yaş grubu insan için önemli olmakla birlikte, bu yüzyılda bulunan çocukların dijital çağa uyum sağlamaları ve teknolojinin sunduğu fırsatları en iyi şekilde değerlendirmeleri yüzyılımız için önemli ve gerekli olduğu görölmektedir.

2.3. OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE 21. YÜZYIL BECERİLERİ

Okul öncesi dönem, çocukların hayatları boyunca sürecek olan temel yeteneklerini kazandıkları, öğrenme ve keşfetmenin en verimli zaman dilimini ifade etmektedir (Arslanargun ve Tapan, 2011). 21.yüzyıl becerileri, okul öncesi dönemde kazandırılmaya ve geliştirilmeye başlanmalıdır. Çünkü bu beceriler, günümüzde hızla gelişen ve değişen teknoloji dünyasında kritik bir önem arz ettiği düşünölmektedir (Tuğluk ve Özkan, 2019). 21.yüzyıl becerilerinde de önemli olan iletişim becerileri, okul öncesi dönemden itibaren geliştirilmeye başlandığında, çocuklar duygularını ifade etme ve karşısındakini anlama yeteneği anlamına gelen empati becerisine sahip olurlar. Bu durum aynı zamanda 21.yüzyıl becerileri kapsamında da yer alan, iş birliği ve liderlik gibi kritik becerilerin temelini oluşturmaktadır. Çocuklar oynadıkları oyunlar aracılığıyla yaratıcılık ve problem çözme yeteneklerini geliştirirken bir yandan da kendi çözüm yollarını bulmayı öğrenmektedirler. Bu beceriler, gelecekte karmaşık problemlere esnek çözümler ve bu duruma uyum sağlaması açısından yeteneklerini beslemektedir. 21.yüzyılın yaşam ve kariyer becerilerinden olan, özyönetim ve

girişimcilik becerilerini kazanan ocuk, üstlendiği sorumluluğu kendi başına yapabilecek ve toplum için yeniliklere öncülük edebilecektir. Bu beceri gelecek nesiller için oldukça önemli görülmektedir (Mercan, 2022; Atış Akyol, Ata Doğan ve Durmuşoğlu, 2021). Bilgi, Medya ve teknolojileri okuryazarlığı bu yüzyılda kazanılması gerekli görülen becerilerden olup teknolojinin gelişmesiyle her geçen gün daha da hayatımızın olmazsa olmazları arasına girmektedir. Okul ncesi dönemde, çocukların temel diğital becerileri ve teknolojinin doğru ve etkin kullanımı öğrenmesi bu bağlamda çok önemlidir. Bu becerinin kazanımı aynı zamanda çocukların yaşamlarının bir parçası olan teknolojiyi ahlaki, etik, bilinçli ve yararlı bir şekilde kullanmaları için de bir bilinç sağlamaktadır (Alpay ve Okur, 2021; Kadan ve Aral, 2018). 21. Yüzyıl becerilerinin okul öncesi dönemde geliştirilmesi, çocukların hem eğitim hayatları boyunca başarı sağlamalarına hem de ileriye dönük yaşamlarında, iş dünyasında ve toplumlarında etkin rol almalarına katkı sağlayacaktır. Okul ncesi dönem, çocukların öğrenmeye ve keşfetmeye olan doğal eğilimleri destekleyerek, onları bilinçli ve donanımlı bireyler olarak yetiştirmeyi hedeflemiştir. Bu dönemi, 21.yüzyıl becerileri ile uyum sağlayacak şekilde geçiren çocukların, gelecek yüzyıllarda donanımlı ve bilinçli bireyler olacağı düşünülmektedir.

2.4. POZİTİF PSİKOLOJİ (POSİTİVE PSYCHOLOGY)

Pozitif Psikoloji, felsefi kökenleriyle bilirlikte, insanın yaşam umudunu, mutluluğu ve gelişimi anlamaya odaklanan bir psikoloji dalıdır. Bu dalın temelleri, antik Yunan düşünürlerinden günümüz modern filozoflara kadar geniş bir havuzda ele alınmıştır. Pozitif psikolojinin temelleri, Aristoteles'in "Nicomachen Ethics" ve "Eudemian Ethics" eserlerinin mutluluk üzerine düşüncelerinden bahsetmesiyle başlangıç izlerinin görüldüğü varsayılmıştır. Aristoteles'e göre, insanlar en iyi potansiyellerine ulaşıp erdemli bir yaşam sürdüklerinde mutlu olabildiklerini eserlerinde aktarmıştır. Antik Yunan düşünce geleneğinde ise "eudaimonia" kavramının pozitif psikoloji ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Eudaimonia, tam anlamıyla erdemli bir yaşam sürmek, potansiyelini gerçekleştirmek ve anlam aramak şeklinde ifade edilmiştir (Demir ve Türk, 2020; Avcı, 2019; Batak, 2016; Leontiev ve Rasskazova, 2014: 2). Belhi, Gazali, İbn Hazm vb. İslam düşünürleri de erdem, ahlak,

mutluluk, değerler gibi konuları bir manada pozitif psikolojinin günümüzde incelendiği gibi detaylı şekillerde ele almışlardır (Gürsu ve Ay, 2019). 18. ve 19. yüzyılda romantizm akımı, insanın içsel potansiyeline ve duygusal yaşantısına odaklanmıştır. Filozoflar, doğa, sanat ve duygusal deneyimlerin bireyin iç dünyasını zenginleştirebileceğini vurgulamıştır. Bu düşünce yapısı, pozitif psikolojinin insanın güçlü yönlerine ve olumlu deneyimlerine odaklanmasına zemin hazırlamıştır. 20.yüzyıl ortalarında varoluşçu ve fenomenolojik felsefe bireyin, deneyimlerini anlama çabasını vurgulamıştır. Bu düşünce akımları, insanın kişisel deneyimlerini anlamaya ve bu deneyimlerde bir anlam bulmaya yer vermiştir (Carr, 2016). Bu çıkarımlar, pozitif psikolojinin kişisel amaç, deneyim ve anlam odaklanması yaklaşımlarıyla benzerlik göstermiştir. Ünlü psikologlar Abraham Maslow ve Carl Rogers, insan temelli düşünceyi önemseyerek bireyin içsel doğasına ve potansiyeline vurgu yapmıştır. Bu düşünceleri, pozitif psikolojinin temel prensipleriyle eşleşmiştir. Çünkü her iki düşünce de insanın anlam arayışına ve güçlü yönlerine ışık tutmuştur. Sonuç olarak, pozitif psikoloji, insanın içsel anlamasına ve gerçekleştirme çabasına vurgu yapan, çeşitli felsefi akımlardan etkilenecek ortaya çıkmıştır (Weiten, Hammer ve Dunn, 2016).

Pozitif psikoloji, geleneksel psikolojinin odaklandığı problemlere değil, insanın sağlam ve güçlü yönlerine, olumlu ve pozitif yaşanmışlıklarına odaklanan bir psikoloji dalıdır. Pozitif psikoloji, bireylerin yaşam standartlarını artırmaya, refahlarını ve mutluluklarını güçlendirmeyi amaçlamıştır. Pozitif psikolojinin geçmişi, 20.yüzyılın ortalarına dayanmaktadır. İnsanların, başarıları ve mutlulukları üzerine çalışmalar, o dönemin psikologları tarafından yapılsa da pozitif psikoloji adı kullanılmamıştır (Demir ve Türk, 2020; Eryılmaz, 2017).

Pozitif psikoloji kavramının öne çıkmasında büyük rol oynayan psikolog Martin Seligman, Amerika Psikoloji derneği başkanıyken 1988’ de yaptığı konuşmasında, psikologların sadece hastalıklara odaklanmaması, bireylerin mutluluklarını anlama ve anlamlandırmaları gerektiğini savunmuştur. Bu durum ise, pozitif psikolojinin başlangıcına oldukça güçlü bir işaret olmuştur. Seligman, pozitif psikoloji yaklaşımını oluşturan temel düşüncelerinin, kızı Nikki’nin etkisiyle şekillendiğini ifade etmiştir. Bahçede birlikte kızı ile çalışırken, kendisi somurtarak iş yaparken, kızının neşe ile dans ettiğini görmüştür. Ligman, kızının mızızlandığını

anlarda nasıl başa çıktığını ve babası için söylenme davranışını nasıl yendiğini kendisine anlattığını aktarmıştır. Bu yaşadıkları durum sonrasında Seligman'ı olumlu bir bakış açısıyla olayı anlamlandırmaya yönlendirdiği ve pozitif psikoloji yaklaşımının oluşmasında büyük öneminin olduğunu ifade etmiştir (Seligman ve Csikszentmihalyi, 2000).

2000'li yılların başında, pozitif psikoloji alanında birçok araştırma ve yayın yapılmıştır. Bu dönemlerde, pozitif psikoloji akımını benimseyen psikologlar, insanların güçlü yönlerini başarılarını, yaşamı ve mutluluklarını anlamlandırmak için yeni yaklaşımlar geliştirmişlerdir (Gürsu ve Ay, 2019). Pozitif psikoloji, araştırmaları, toplumların ve bireylerin refah seviyelerini arttırmak için uygulamalı stratejiler sunmuştur. Pozitif psikoloji, toplumun ve bireyin yaşam kalitesini artırmak için kullanılan müdahale ve uygulama haline gelmiştir. Ayrıca pozitif psikoloji düşünce yapısı, eğitim sistemlerine entegre edilerek çocuklara, gençlere ve yetişkinlere yönelik eğitim programlarında kullanılmıştır (Wright, 2003).

Pozitif psikoloji, insanın yaşamında pozitif durumlara odaklanarak kendini anlama ve kişisel gelişimini tamamlamasına dayanan, evrensel ölçekte ise insanı sosyal, öznel, duygusal ve kültürel boyutlarda inceleyen ve psikoloji alanı içerisinde yer alan bilimsel bir stratejidir (Özen Kutanis ve Yıldız, 2014). Genel anlamda pozitif psikoloji, insanların pozitif ve negatif yönlerini birlikte ele alması sebebiyle, kişilerin özelliklerini, yeteneklerini ve iyi oluşlarını etkileyen unsurlara da vurgu yapmıştır (Seligman ve Csikszentmihalyi, 2000:8-10). Bu durumda hasta olmayan kişilerin de bulundukları mevcut durumları ve yaşam standartlarını daha iyi hâle taşımaları ve karşılaşacakları muhtemel problemlerle başa çıkabilmek için bir yöntem oluşturmakta ve bir yol haritası çizmektedir (Demir ve Türk, 2020; Barutçu, Mengüloğlu ve Sırma, 2020). Pozitif psikoloji, psikolojik iyi oluş ve öznel iyi oluş olarak iki alt başlıkta incelenmektedir. Bu bağlamda iyi oluş kavramını anlamak bu çalışma için önemli görülmektedir.

2.4.1. İyi Oluş kavramı (Well-Being)

İnsanın iyi olma davranışını sürdürme çabası, tarihsel bir perspektiften bakıldığında oldukça önemli bir evrimden geçmiştir. Dünya Sağlık Örgütü,

1949’lardan önce sağlıklı olmayı, “herhangi bir hastalık belirtisine sahip olunmaması” olarak tanımlarken 1947’lerde bu tanım geniş kapsamlı değişerek, “bireyin, ruhsal, fiziksel ve sosyal olarak tam bir bütün olma halidir” şeklinde güncellemiştir. Bu değişim sadece kavramsal değişiklikle kalmayıp aynı zamanda farklı bir boyuta geçildiğini göstermiştir (Eryılmaz, 2013). Farklı bir tanımlamada ise iyi oluş kavramı, duygusal istikrar, fiziksel sağlık ve zindelik anlamlarında kullanılan bir terim olarak ifade edilmiştir (Estola ve diğerleri, 2013). İyi oluş, maddi ve manevi olmayan temel ihtiyaçları karşılayabilme becerisi ve bireye yansıyan pozitif etki olarak tanımlanmıştır (Purilo ve diğerleri, 2012).

İyi oluş çalışmalarını ifade eden iki araştırma alanı bulunmaktadır. Birincisi, 1950’lerde öznel iyi oluş olarak tanımlanan, yaşam kalitesinin niteliğine yönelik araştırmalardır. Öznel iyi oluş, bireyin kendi yaşamını duygusal ve bilişsel olarak değerlendirmesini ifade etmektedir. Yaşam doyumu, bilişsel boyut ve farklı yaşam alanlarını değerlendiren bilişsel kararları içerirken, kişiye memnuniyet sağlayan veya sağlamayan duygusal reaksiyonları içermektedir (Diener ve Diener, 1996; Diener, Scollon ve Lucas, 2009). İkincisi, psikolojik iyi oluş 1980’lerde ampirik çalışmalarla başlamış, bireyin potansiyellerini vurgulayan önceki dönemlerdeki gelişim psikolojisi kuramlarına dayanan bir kavram olarak çalışılmıştır (Keyes, Shomotkin ve Ryff, 2002).

Pozitif psikolojinin iyi oluş kavramı için belirlediği üç düzey bulunmaktadır. Öznel düzey, bireysel düzey ve grup düzeyidir. İyimserlik, mutluluk ve hoşnutluk gibi öznel deneyimleri içeren öznel düzey; kişilerarası iletişim, sabır, cesaret, sevgi, maneviyat, duyarlılık gibi bireysel özellikleri içeren bireysel düzey; erdem, yurttaşlık, özen, etik ve sorumluluk gibi vatandaş olmaya ilişkin özellikler grup düzeyini ifade etmektedir (Seligman ve Csikszentmihalyi, 2000).

2.4.1.1. Öznel İyi Oluş (Subjective Well-Being – SWB)

Öznel iyi oluş, kişilerin duygusal durumlarını, yaşam doyumlarını ve genel olarak mutluluklarını ifade eden bir kavramdır (Gencer, 2018). Bu kavram, pozitif psikoloji tarafından bakıldığında, kişinin yaşamındaki neşeli ve huzurlu psikolojik ruh hallerini yansıtmaktadır. Genel tanımlamaya bakarsak, öznel iyi oluş, kişinin sahip

olduğu olumlu ve olumsuz duygular ile yaşam doyumlarına dair öznel değerlendirmeleri içermektedir (Bradburn ve Noll, 1969; Diener, 1984, Akt. Turan, 2023). Andrew ve Withey (1976), kişinin olumlu ve olumsuz duygularının yanında, yaşamdan aldığı doyumun etkili olduğunu vurgulamaktadır. Öznel iyi oluş, bireylerin yaşamları hakkında bilişsel ve duyuşsal değerlendirmeleri ifade etmektedir (Demirci, 2018).

Diener tarafından ortaya atılan öznel iyi oluş kavramı, kişinin yaşamında çokça olumlu duyguları tecrübe etmesi, olumsuz duyguları ise daha az deneyimlemesi ve yaşamdan maksimum bir doyum elde etmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Bu kavram, literatürde yapılan çalışmalara temel oluşturarak, insan yaşamının olumlu taraflarını inceleme amacıyla neden ve nasıl sorularını sormaktadır (Diener, 1984). Seligman (2002)'e göre ise, kişinin pozitif özelliklerinin keşfederek geliştirilmesine, bireyin bütünsel açıdan iyi hissetmesinin kaynağını bulma çabasında olduğuna ve kendi isteği doğrultusunda katıldığı etkinliklerin öznel iyi oluşa katkı sağlayacağını belirtmektedir. Öznel iyi oluş, bireyin sadece olumlu yönlerini temsil etmez, bireylerin yaşamlarını değerlendirmelerine bağlı olarak olumlu ve olumsuz öğeleri içeren kapsayıcı birçok özelliği içermektedir (Diener ve Ryan, 2009). Öznel iyi oluş, üç önemli özelliğe sahiptir. Bunlar; bireyin hayatını tüm yönleriyle kapsayan çok yönlü bir değerlendirme ve hem olumlu hem olumsuz durumları tartmak ve özneliktir (Diener,1984).

2.4.1.2. Psikolojik İyi Oluş (Psychological Well-Being – PWG)

İnsanlar genellikle olumsuz duygulardan kaçınma eğilimindedir. Stres, depresyon ve problemli olaylar genellikle hoşlanılmayan ve iyi olma hallerini olumsuz etkileyen duygulardır. Bu duyguların etkisi altında kalmak, genel yaşam memnuniyetini ve psikolojik iyi oluşu olumsuz yönde etkilemektedir (Günay ve Çelik, 2019). Fakat günlük yaşamda farklı uğraşlara sahip olmak ve belirli ilgi alanları edinmek, bireylerin iyi olma durumlarını bir şekilde etkilemektedir. Bu sebeple bir uğraşa sahip olmak, insanların kendilerinde olumlu duygular geliştirmesine ve iyi

olma haline katkıda bulunmaktadır (Erhan, 2021). Bu bağlamda, psikolojik iyi oluş kavramı, kişilerin yaşamı süresince olumlu psikolojik gelişimine ve işleyişini ifade eden bir terim olarak öne çıkmaktadır. Bu kavram, ilk defa 1989 yılında Carol Ryff tarafından ortaya atılmıştır. Psikolojik iyi oluş, birçok bileşeni içermekte olup, salt yaşam doyumu ve mutluluk olarak açıklanmamıştır (Ryff, 1989; Ryff ve Singer, 1996).

Ryff, psikolojik iyi oluş kavramı ile ilgili çalışmalarını yaparken, Erikson'un psikososyal aşamalarından, Maslow'un kendini gerçekleştirme kuramından, Rogers'ın kişinin tam kapasitenin kullanma teorisinde, Buhler'in yaşam akışı kuramından, Jung'un bireyselleşme kavramından, Neugaren'in yaşlılıkta benlik ve Allport'un ayırıcı özellik teorisinden etkilenmiştir. Psikolojik iyi oluşun altı bileşeni bulunmaktadır. Bunlar; yaşam amacı, öz-kabul, kişisel gelişim, olumlu ilişkiler, çevresel hakimiyet ve özerklidir (Ryff ve Singer, 2008).

Yaşam amacı, kişinin varoluşsal mücadelesini vurgulayarak kendi yaşamına anlam kazandırma ve hedefler belirleme becerisini içermektedir. Bu kişinin yaşam içinde karşılaştığı zorluklara karşı hedeflerini başarma gayesi ve bu yolda sergilediği davranışlardan türemiştir (Ryff ve Singer, 2008).

Öz-kabul, kişinin kendini kabullenmesini içermektedir. Pozitif benlik algısı ve bu algıyı oluşturan etmenlerle birlik içinde olma durumu, kişinin öz-kabulünü yansıtmaktadır. Bu, kişinin zayıf yönlerini kabullenme ve bu zayıflıklara karşı başa çıkma becerisini içermektedir (Ryff, 1989).

Kişisel gelişim, kişinin kendi potansiyelini maksimum seviyeye çıkarma ve yaşamdaki hedeflerine ulaşma becerisini ifade etmektedir. Bu bireyin kendini gerçekleştirme aşamasında kendi becerilerini geliştirme ve bu potansiyeli tam ve doğru anlamıyla kullanma isteğiyle oluşmaktadır (Ryff ve Keyes, 1995).

Olumlu ilişkiler, kişinin başkalarıyla kurduğu destekleyici, sağlıklı ve olumlu ilişkileri ifade etmektedir. Bu bağlamda empati düzeyi yüksek kişilerin saygı, sevgi ve merhamet temelinde kurdukları sosyal bağlantıların olgunluğunun bir ifadesi olarak kabul edilmektedir (Ryff, 1989).

Çevresel hakimiyet, kişinin yaşamındaki çevresi üzerinde aktif bir şekilde kontrol sahibi olabilme kapasitesini kapsamaktadır. Kişinin kendi ihtiyaçlarını ve

isteklerini çevresini yansıtarak çevresinde etkili bir şekilde hareket etmesini ifade etmektedir (Ryff ve Keyes, 1995).

Özerklik, kişinin sosyal hayatında etkin bir şekilde kararlar alabilme ve bağımsızlıkla hareket edebilme becerisini temsil etmektedir. Bu kişinin kendi davranış ve tutumları içsel hakimiyet odağıyla düzenleme ve kendi yolunu çizme becerisini içermektedir (Ryff ve Keyes, 1995).

Bu etmenler, psikolojik iyi oluşun çok yönlülüğünü ve karmaşıklığı yansıtarak bireylerin iyi oluşlarına etkileyen faktörleri içermektedir. Ryff ve Keyes'in (1995) bahsettiği gibi, yaşam amacı, öz-kabul, kişisel gelişim, olumlu ilişkiler, çevresel hakimiyet ve özerkliğin bir araya gelerek psikolojik iyi oluşun çok boyutlu olduğunu ifade etmiştir. Bu bakış açısı, insanların yaşamlarındaki anlam bulma gayesi, kendi becerilerini keşfetme isteği ve sağlıklı sosyal ilişkiler kurma ihtiyacını vurgulamaktadır.

Psikolojik iyi oluş ve öznel iyi oluş, birbiri ile ilişkilidir fakat genel iyi oluşun farklı yönlerini temsil etmektedir. Psikolojik iyi oluş kişinin doğasına uygun içsel süreci oluşturan olgulardan oluşmaktadır. Öznel iyi oluş ise sosyal öğrenmeyi yönlendiren ve şekillendirebilen bir oluşumu temsil etmektedir (Deci ve Ryan, 2008). İki kavram arasındaki temel ayrım, öznel iyi oluşun duygusal tepkilere, genel memnuniyet ve yaşam doyumuna odaklanmasıyken psikolojik iyi oluş psikolojik işlevselliğe ve kişisel gelişime vurgu yapmasıdır. Her iki kavram da pozitif psikoloji literatüründe önemli yer tutmaktadır (Demir ve Türk, 2020).

2.4.1.3. Sosyal ve duygusal iyi oluş (Social and Emotional Well-being and Flourishing)

“Sosyal ve Duygusal İyi Oluş” kavramı, öznel ve psikolojik iyi oluşun genişletilmiş bir perspektifi olarak ortaya atılmıştır. Bu kavram, bireyin sosyal ilişkiler, duygusal deneyimler ve genel iyi oluşunu bir araya getirerek daha geniş çaplı bir değerlendirme olarak sunulmaktadır (Tezel, 2023). Bu sebeple “sosyal ve duygusal

iyi oluş” kavramının spesifik tarihçesi ve kuruluşu bulunmamaktadır. Çünkü bu kavramlar, psikoloji literatüründe zaman içerisinde evrilip ortaya çıkan bir terimlerdir. Sonuç olarak, sosyal ve duygusal iyi oluşun temelleri, psikoloji literatüründeki pozitif psikoloji alanından psikologlar, Carol Ryff ve Corey Keyes tarafından ortaya atılmıştır.

Keyes (1998), iyi oluşun sosyal kapsamını vurgulayarak, sosyal iyi oluşun bireyin sosyal yaşamındaki işlevsel niteliğini belirlediğinden bahsetmiştir. Bu bağlamda bireyin toplum içindeki varlığını benimsemesi, diğer kişileri kabul etmesi, kendini toplumda önemli görmesi, toplumun potansiyelinin gerçekleşmesi ve kendi yaşamı dışında diğer yaşamlarla ilgilenmesi, sosyal iyi oluşun göstergeleri olarak ifade edilmektedir. Keyes (2002)’e göre ruh sağlığı, pozitif duyguların yanı sıra psikolojik işlevselliğin etkisi altında olduğunu ifade etmiştir. Bu kavram, Cambridge sözlüğünde “başarılı şekilde gelişmek ve büyümek” anlamını ifade ederek yüksek düzeyde sosyal, duygusal ve psikolojik iyi oluşun yaşamdaki önemini vurgulanmıştır. Keyes (1998) sosyal iyi oluşu 5 boyutta incelemiştir. Bunlar; sosyal kabul, sosyal bütünleşme, sosyal gerçekleşme, sosyal tutarlılık ve toplumsal katkıdır.

Sosyal Kabul: Kişilerin başkalarının özelliklerine dair toplum hakkında oluşturduğu anlam algısını ifade etmektedir. Yüksek düzeyde sosyal kabul gören kişiler, diğer kişilere güven duyar, onların çalışkan ve kibar olduğuna inanmaktadır.

Sosyal Bu’ünle me: Kişinin toplum ve toplulukla olan ilişkisinin algılanan kalitesini ifade etmektedir. Kişi diğer bireylerle ortak bir şeye sahip olduğunu hissettiğinde bütünleşmiş hissetmektedir.

Sosyal gerçekleşme: Kişinin toplumun gelişimini ve potansiyelini değerlendirmesi olarak ifade edilmektedir. Bu durum, sosyal gelişme ve büyümenin faydalı olduğunun önemine vurgu yapmaktadır.

Sosyal tutarlılık: Kişinin kurum kalitesine, işleyişine ve organizasyonuna ilişkin algılamasını ifade etmektedir.

Toplumsal Katkı: Kişinin toplumsal değerlere ilişkin değerlendirmesini içermektedir. Bu düşünce yapısı ile toplumun önemli bir ferdi olduklarına inanır, toplum için algıladığı sorumluluklar ve öz yeterlilikler göstermeyi amaçlar.

Sosyal olarak tam bir iyilik halinde olan bireyler, realist bir dünya görüşüne ve yaşam çıktıklarına anlam verme isteğine sahiptir (Keyes, 1998).

Duygular, çeşitli koşullar ve değişiklikler tarafından tetiklenen kısa ve çok bileşenli yanıtlar sistemi olarak ortaya çıkan deneyimler olarak ifade edilmektedir. Bu duygusal olgular, olumlu ve olumsuz olmak üzere iki gruba ayırmaktadır. Ruh hâli, duygusal ve tutumlar olarak ise alt başlıklarda incelenmektedir. Araştırmacılar, bu duygusal durumları, genel iyi oluş ölçme amacıyla kullanılan bir yapı olan duygusal iyi oluş kavramını incelemiştir (Diener, 1984).

Duygusal iyi oluş hem olumlu hem de olumsuz duyguları içeren bir terimdir. Diener (1984), bu kavramı genel iyi oluş ölçmek için kullanmıştır. Keyes (2003)' e göre ise, duygusal iyi oluş, hoş giden ve gitmeyen duygular arasında pozitif yaşam ve denge tatminiyle ilgili şeklinde ifade etmiştir. Kahneman ve Deaton (2010)'a göre ise, kişinin günlük deneyimlerinin duygusal niteliği olarak açıklamışlardır. Bu bağlamda duygusal iyi oluş kavramı, bireyin duygusal tecrübelerini, bu tecrübelerin olumlu ve olumsuz denge içindeki etkileşimini ve yaşam tatminini ölçmeye yönelik bir çabayı ortaya çıkarmaktadır.

Sosyal ve duygusal iyi oluş, insanların yaşamlarında önemli rol oynayan iki temel kavramdır. Sosyal iyi oluş, kişinin sosyal ilişkilerinde kabul görme, uyum, bağlılık ve dayanışma gibi faktörlere odaklanmaktadır. Sağlıklı sosyal iletişim, destekleyici ilişkiler kurma becerisi ve toplumsal aidiyet sosyal iyi oluşun temel unsurları arasında yer almaktadır. Duygusal iyi oluş ise, kişinin duygusal sağlığını ifade etmektedir. Pozitif duygu deneyimleme, duygu dengeleme becerisi ve stresle başa çıkma unsurlarını ifade etmektedir. Duygusal iyi oluş, kişinin huzur ve içsel dengesini yansıtarak yaşam kalitesini arttırmaktadır. Bu iki kavram, birbiriyle iç içe olup, kişinin bireysel refahını şekillendirme ve denge sağlama adına önemli kavramlardır (Kahneman ve Deaton, 2010; Keyes, 1998; Keyes, 2003).

2.5. PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK (PSYCHOLOGICAL RESİLİENCE)

Psikolojik sağlamlık, stresli yaşam olaylarına odaklanarak bireylerin bu olaylarla nasıl başa çıktığını ve geliştiğini araştırmaktadır. Araştırmalar, pozitif psikolojinin bireylerin güçlenmesine odaklanarak sarsıntılı deneyimlere maruz kalan bireylerin olumsuz sonuçları önleme potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir (Masten ve Cicchetti, 2002). Bu bağlamda, psikolojik sağlamlık kavramı altında

yapılan çalışmalar, bireyin stresle baş etme ve güçlenme süreçlerini anlamamıza katkı sağlamaktadır.

Psikolojik sağlamlık kavramı, Latince kökenli “resiliens” kelimesinden türemiştir ve bu terim, maddenin elastik olma özelliği temsil etmektedir. Elastik maddenin kolayca dönebilme yeteneğini vurgulamaktadır (Greene, 2002). Psikolojik sağlamlık kavramı, karşılaşılan güçlükler ve stresli durumlara rağmen bireyin esnek, dayanıklı ve uyum sağlayabilen bir tutum sergileyebilme becerilerini ifade etmektedir. Bu beceriler, motivasyon sürdürme ve zorlu deneyimlere rağmen umudunu koruma yeteneklerini içermektedir (Gizir, 2007).

Psikolojik sağlamlık kavramı, literatürde ilk defa 1950’li yılların başlarından Block (1950) tarafından kullanılmıştır. Eraser, Richman ve Galinsky, (1999) tarafından yapılan literatür araştırmalarında, bu zamana kadar yapılan tanımlardaki ortak noktala dikkat çekmiştir. Araştırmalarına göre, psikolojik sağlamlık, bireyin belirli kişisel özellikleri ve çevresel faktörler arasındaki aktif iletişimi ifade eden bir kavramdır. Stresli yaşam olaylarının sebep olduğu risk faktörleri ve bu riskin negatif etkilerini azaltan koruyucu faktörler, aynı zamanda gelişimsel bir süreç olarak tanımlanan psikolojik sağlamlık kavramına yardımcı olmaktadır.

Psikolojik sağlamlık kavramında birçok tanım bulunmaktadır. Murpy (1987) psikolojik sağlamlığı, stresle başa çıkma yeteneği ve travmatik deneyimlerden kurtulma ve iyileşme süreci olarak açıklamaktadır. Masten, Best ve Garnezy (1990), riskli durumlarda pozitif sonuçlar elde edebilme, travmatik yaşam durumlarını atlatma ve sosyal yetkinliği sürdürebilme olarak tanımlamaktadırlar. Masten (2001)’e göre bireyin zorlu yaşam şartlarıyla karşılaştığında eski durumuna geri dönebilme ve toparlanma yeteneğini kapsamaktadır. Earvolino Ramirez (2007)’e göre depresyon, hastalık, değişimler ve olumsuz durumlara karşılaştığında hızlı bir şekilde kendini toparlayabilme, bir zorluğun veya travmanın ardından eski hale geri dönebilme ve elastik bir tepki gösterebilme anlamına gelmektedir. Bireyin yaşadığı zorlayıcı negatif durumlara karşı güçlkle üstesinden gelmesi ve bu durumlara ayak uydurabilmesi becerisini ifade etmektedir (Arslan, 2015). Yapılan tanımlamalara bakıldığında, psikolojik sağlamlık kavramının evrensel bir tanımın olmadığı ancak çeşitli tanımlarda ortak temaların bulunduğu görülmektedir. Psikolojik sağlamlık ile ilgili yapılan

tanımların genelinde ortaya çıkan ortak noktalar şu şekilde sırlanmaktadır (Padron vd., 1999; Luthar vd., 2000; Masten, 2014; Akt., Akar, 2018):

- Psikolojik sağlamlık, dinamik bir süreci kapsamaktadır.
- Zorlu durumlarla baş etme becerisi, olumlu sonuçlar elde etme, gelişmeye devam etme ve zorluklara uyum sağlama kapasitesini içermektedir.
- Risk faktörleri ve koruyucu faktörleri içermektedir.
- Dayanıklılık kavramı, sosyal yeterlilik, mizaç ve başa çıkma kavramlarından ayrılmaktadır.
- Psikolojik sağlamlık, riskli koşullarda ortaya çıkan uyumu veya olumlu gelişimi içermektedir.
- Çocukların psikolojik sağlamlığı, aileleri, sosyal çevreleri ve toplumu etkilemektedir.
- Psikolojik sağlamlığın içsel ve dışsal koruyucu faktörleri geliştirilebilir ve desteklenebilir.

Psikolojik sağlamlık, dinamik bir süreç olarak nitelendirilmektedir. Bu süreç, kişinin travma, belirgin risk altından başarı ile baş etme (succesful coping), zorlu yaşam olayları yeterlilik geliştirme (competence) ve pozitif uyum gösterme (positive adaption) süreçlerini içermektedir (Doll & Lyon, 1998; Garnezy, Masten & Tellegen, 1984; Luthar & Cicchetti, 2000; Luthar, Cicchetti & Becker, 2000; Masten & Reed, 2002; Rutter, 1990; Rutter, 1999'dan Akt. Gizir, 2007). Bu duruma ek olarak, psikolojik sağlamlığın iki boyutu temsil ettiği düşünülmektedir. Bireyin zorluk veya riskle karşılaşması ve bu süreçte uyum sağlayarak negatif koşullara rağmen yaşamının çeşitli alanlarında muvaffakiyet elde etmesini içermektedir (Luthar ve Cicchetti, 2000; Luthar ve Cicchetti ve Becker, 2000). Bu bağlamda, psikolojik sağlamlığın ortaya çıkabilmesi için risk faktörünün olduğunun altını çizmek gerekmektedir. Sadece pozitif sonuçlara ulaşan kişiler değil, aynı zamanda yaşamın farklı alanlarında başarılı olan ve herhangi sarsıcı durumlarla karşılaşmamış kişilerin sadece risklerle değil, buna ek olarak koruyucu faktörlerle iletişim ve etkileşim içinde olduğunu vurgulamaktadır. Sonuç olarak, mevcut literatür incelendiğinde, psikolojik sağlamlık kavramının çeşitli tanımlamalarında yola çıkarak, üç temel kapsam vurgulanmaktadır. Bu kapsamlar, risk

veya zorluk faktörleri, olumlu uyum gösterme- yeterlilik-baş etme ve koruyucu faktörlerdir (Windle 1999; Richardson, 2002).

2.6. SOSYAL DUYGUSAL İYİ OLUŞ VE PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK (PERİK) BİLEŞENLERİ

2.6.1. Sosyal İlişki Kurma / Sosyal Performans

Çocukların iletişim becerilerinin gelişimi, ailelerini ve çevrelerini etkileyen önemli bir unsurdur (Kazan ve Sarısoy, 2021). Okul öncesi dönemden itibaren, çocukların yetişkinler ve akranlarıyla kurduğu sağlıklı ilişkiler, iletişim becerilerini göstermektedir. Bu beceri, çocukların çevresiyle uyum içinde aktif etkileşimde bulunabilme ve ilişkiyi sürdürebilmeleri adına büyük ölçüde katkı sağlamaktadır. Aile ve akranlar, çocukların iletişim becerilerini şekillendiren en önemli unsurlardır (Gülay, 2009). Çocukların aile içinde sağlıklı iletişim becerisiyle büyümesi, çevresine uyum sağlamasını kolaylaştırır ve diğer bireylerle etkileşimde bulunmasını desteklemektedir. Sağlıklı bir iletişim, çocukların olumlu kişilik gelişimine ve akranları tarafından kabul edilmelerine olanak sağlamaktadır (Şahin ve Aral, 2012).

Sosyal performans, özellikle okul öncesi çocukların akran ilişkilerindeki başarıları ifade etmektedir (Mayr ve Ulich, 2009). Bu durum, çocukların akranıyla zorlanmadan iletişim kurabilmelerine, akran oyunlarına katılabilmelerine ve ilgi çeken oyunlar başlatıp oyunları sürdürebilme becerilerini içermektedir. Sosyal becerilerinin gelişimi açısından çocukların, öğretmenleriyle ve akranlarıyla iletişim kurarak, iş birliği yapması sosyal performansı artırarak pozitif yaşam deneyimlemelerine fırsat sağlayacaktır (Binbir ve Kara, 2020). Çocukların ilişki kurarken sosyal yeterliliklerini düşük seviyede kullanmaları, yaşama uyum sağlarken risk altında olmalarına neden olabilmektedir. Bu sebeple çocukların sosyal ilişkilerini ve sosyal performanslarını artırmaları genel yaşamı boyunca oldukça önemli görülmektedir (Durmuşoğlu Saltalı, Erbay, Işık ve İmir, 2018).

2.6.2. Kendini Kontrol / Öz düzenleme

Çocukların kendilerini kontrol edebilmesi ve başkalarının istek ve ihtiyaçlarına saygı duyması ile ilgili beceriler, kişilerin sosyal duygusal iyi oluşunu belirleyen önemli özelliklerdendir. Kendini kontrol etme, kişilerin hedeflerine ulaşabilmek için düşünce, davranış ve duygularını kontrol etme yeteneği olarak ifade edilmektedir. Bu çocukların, topluma, kişilere, kurallara ve düzenlemelerine göre istek ve arzularını ertelemesini vurgulamaktadır (Durmuşoğlu Saltalı, Erbay, Işık ve İmir, 2018).

Öz düzenleme, kişinin isteklerini, davranışlarını, duygularını hatta algılarını bastırma, normlara uyma, duygularını kontrol etme ve amaca yönelik odaklanarak, dikkatini devam ettirme becerisi olarak açıklanmaktadır (Gümrükçü ve Deniz, 2021; Posner ve Rothbart, 2009). Bu durum çocukların, dürtülerini kontrol altına alma, negatif duygularla başa çıkabilme ve toplumsal açıdan kabul edilebilir davranışlar sergileme çabası gerektiren hareketleri içermektedir (Berk ve Meyers, 2015). Bu beceriler, çevreden gelen beklentilerin olduğunun bilincine, toplumsal değişime uyum sağlama ve davranışlarını düzenlemesi gerekliliğine dikkat çekmektedir (Kochanska, Coy ve Murray, 2001). Öz düzenleme becerisi yüksek olan çocukların duygu ve davranışlarını kontrol etme, odak ve dikkatlerini toplama bakımından yaşlılarından daha ileride oldukları gözlemlenmiştir (Shankoff ve Phillips, 2000).

Kendini kontrol etme ve öz düzenleme becerileri, çocuklara davranışlarını bilinçli bir şekilde kontrol etmeyi öğretirken çocukların başka kişilere gösterdiği özen ve saygı duygusunu da geliştirmektedir. Bu durum özellikle, üç ile altı yaş arasında hızla ilerlemektedir (Mayr ve Ulich, 2009). Bu bağlamda çocukların bu becerileri kazanmalarına teşvik edilmesi duygusal ve sosyal gelişimleri açısından önemli görülmektedir.

2.6.3. Kendine Güven / Atılganlık

Kendine güven, psikolojik olarak var olabilmenin temel etmenlerinden biridir. Bireyin kendini değerlendirmesi, memnuniyeti ve memnuniyetsizliği, öznel olgu olan güvenin oluşmasına neden olmaktadır. Kendine güven düzeyi, bireyin duygularını ve davranışlarını önemli ölçüde etkilemektedir (Kugle, 1983). Kendine güven, bireyin yaşamında başarıyı ve mutluluğu sürdürebilmesi için gerekli olan bir yetkinliktir.

Temelleri çocukluk döneminden itibaren atılmaktadır (Tarhan, 2000). Çocuklukta başlayan kendine güven, doğumdan itibaren gelişmeye başlayan ve yaşam boyu devam eden bir duygu durumudur. Bu duygunun temellerinin atılmasında ana etken aile ortamıdır. Sevgi ile yetişen çocuk, diğer insanlara sevgi ile yaklaşır hayata güven duygusunu geliştirmektedir. Fakat sağlıklı bir aile ortamı olmayan çocuklarda kendine güven eksikliği ortaya çıktığı gözlemlenmektedir (Kırkincioglu, 2003; Özbey, 2004).

Atılganlık, kişilerin haklarını koruma sürecinde, inançlarını, düşüncelerini ve duygularını, uygun ve dürüst şekilde ifade etme becerisini ifade etmektedir. Bu beceri, başkalarının haklarını gözeterek ortaya konulmaktadır. Atılgan bir kişi, etkili ve aktif bir biçimde iletişim kurabilmekte; iş birliğinde bulunabilmekte ve çatışmaları yöneterek herhangi bir durumda olumlu etki oluşturabilmektedir (Cüceloğlu, 1991, Köroğlu, 2002).

Kendine güven ve atılganlık arasındaki ilişki, kendine güvenin kişinin içsel dünyasını güçlendirmesi, atılganlığın da bu güçlenmiş güvenin dışa vurması şeklinde özetlenmektedir. Kişi kendine güvendiğinde, atılganlık sergileyebilme potansiyeline sahip olmaktadır. Çünkü kendisine olan güveni, etkileşim ve iletişim kurma konusundaki zorlukları aşmasına yardımcı olmaktadır. Bu sebeple, kendine güvenin ve atılganlığın kişinin duygusal sağlığı, genel yaşam kalitesi ve ilişkileri üzerinde pozitif etki yarattığı düşünülmektedir (Mayr ve Ulich, 2009; Karahan Doruk, 2005).

2.6.4. Stresle başa çıkma / Duygusal Dengelilik

Çocukların stresle başa çıkması ve duygusal dengelilik becerileri, stresli ve heyecan verici durumlarla nasıl başa çıktıklarıyla ilgilidir (Phillips, Jiang, Lakkadghatwala ve Wang, 2019). Stres, günlük yaşamın kaçınılmaz bir parçası ve kişileri zorlayan bir durumdur. Bireylerin stresle başa çıkma yöntemleri, davranışsal, bilişsel ve duygusal tepkileri içermektedir (Kaba, 2019). Bu durum çocukların duygusal dengeliliği yeteneğini etkilemektedir (Mayr ve Ulich, 2009).

Stresle başa çıkma ve duygusal dengelilik, çocukların duygusal tepkilerinin arkasındaki nedenleri anlamaya, inançları, istekleri ve düşünceleri ile kendi davranışları arasındaki bağlantı hakkında farkındalık geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Duygusal dengelilik becerisine sahip olan çocuklar, stresli bir durumu bilişsel olarak çözümlemeye çalışmakta ve ani tepkiler yerine duruma uygun tepkiler

sergilemektedir (Aslan, 2018). Okul öncesi dönemdeki stres, çocuklarda ciddi davranışlar sorunlarına neden olabilmektedir. Bu sebeple bu dönemde uygun başa çıkma becerilerinin öğrenilmesi oldukça önem arz etmektedir (Uysal Bayrak, Özen Altınkaynak ve Erginsoy Osmanoğlu, 2018).

Duygusal dengelilik, alışılmış duyguların duyarlılığı ile ifade edilirken stresle başa çıkma, çocukların bu duygusal tepkisini dönüştürme ve değiştirme becerisi olarak ifade edilmektedir (Mayr ve Ulich, 2009). Yani kişinin, kendisine stres yaratan durumu en aza indirmek amacıyla bilinçli olarak efor sarf etmesi, bu olayla baş etmesi olarak tanımlanmaktadır (Özel ve Bay Karabulut, 2018). Stresle başa çıkabilen çocuklar, stresli durumlara karşı direnç gösterirken pes etmeyerek, kendini rahatlatma davranışlarına yönelmektedirler. Bu da onların duygusal dengeliliği iyi kullanabilen ve sosyal çevreleriyle iletişimde kalabilen bireyler olduğunu göstermektedir (Mayr ve Ulich, 2009). Gelecekte karşılaşılabilecekleri zorlu durumlara karşı çocukları hazırlamak ve onlara olumsuz durumlarla başa çıkma becerisini göstermek en önemli görevlerimizden biri olmalıdır (Öztanrıöver ve Bugay Sökmez, 2022).

2.6.5. Sorumluluk Bilinci / Görev Yönelimi

Çocukların göreve başlama ve bu görev üzerinde çalışma becerileri, çocukların sorumluluk alma becerilerini yansıtarak önemli bir gelişim alanı oluşturmaktadır (Şahan Aktan ve Şahin, 2018). Bu beceri, çocukların kendilerine verilen sorumlukta özgün bir şekilde hareket etme, plan yapma ve bu planı uygulama becerilerini içermektedir. Çocukların sorumluluklarla ilişkilendirdikleri davranışlar, görevi başarma sürecinde sabır gösterme, deneme yapabilme, cesaretlendirilme gibi özellikleri içermektedir (Mayr ve Ulich, 2009).

Okul öncesi dönem, çocukların sosyal becerilerinde “sorumluluk alma” davranışının etkili bir şekilde geliştirebildiği önemli bir dönemdir. Bu süreçte, çocuğun yaşına uygun sorumluluklar alabilmesi ve sorumluluğu başarılı bir şekilde yerine getirebilmesi, kişilik gelişimini de etkileyen faktörlerdendir (Özen, 2016). Sorumluluk sahibi çocuklar, mutlu, başkalarının haklarına saygılı, görevlerini yerine getirebilen, hak etmediği bir şeye sahip olmak istemeyen, başkalarını suçlamaktan kaçınan, düşünsel ve duygusal açıdan olumlu davranışlar sergileyen, başarılı ve çalışkan çocuklardır. Bu sebeple okul öncesi dönemde çocuklara, sorumluluk alabilme

becerisini öğretmek ve bu beceriyi geliştirmek, onların toplum kurallarına uyan, iş birliği ve iletişim kurabilen, görev ve sorumluluk bilincinde yetişen bireyler olmalarında büyük etkisi olacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda, çocukların erken dönemde kazandıkları sorumluluk bilincinin yaşamlarındaki temel değer ve beceriler arasında önemli bir yer tutacağı ifade edilmektedir (Sürücü, 2007; Civelek, 2006).

2.6.6. Keşfetmekten Keyif Alma / Keşfetme Merakı

Okul öncesi dönem çocukların en nitelikli özelliklerinden birisi keşfetme merakıdır. Bu dönemde çocuklar, merak duygularını gidermek için devamlı olarak çevrelerini incelemektedir (Şen, 2007). Çocukların çevrelerini keşfetmeleri ve farklı nesneler arasında ilişkiyi kavramaları önemli bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Çocuklar, gördüğü her nesnenin özelliklerini sorarak keşfetmekte olup, merak ettikleri ve hoşuna giden şeyler hakkında çokça sorular sormaktadır (Phillips, 2019). Bu sebeple, bilmedikleri bir sorumlulukla veya nesne ile karşılaştıklarında, çoğunlukla iyimser ve rahat tutum sergilemektedirler. Keşfetmekten keyif alan çocuklar, bilmedikleri nesneleri hareket ettirerek, onlara dokunarak veya onları inceleyerek keşfetmeye çalışmaktadırlar (Durmuşoğlu Saltalı ve Diğerleri, 2018; Mayr ve Ulich, 2009).

Keşfetme Eğilimi, bireyin kişisel ihtiyaçlarını ifade edebilme, bir durumun yanlış mı doğru mu olduğunun farkında olma, yeteneğine güven duyma ve bu beceriye sahip olduğunu kabul etme gibi önemli faktörleri içermektedir (Aktan ve Önder, 2018). Keşfetmekten keyif alma / keşfetme merakı alt boyutu, çocukların problemleri durumlara karşı savunmacı olması yerine, meraklı, yapıcı ve olumlu bir tutum sergileme eğiliminde olduklarını vurgulamaktadır. Bu alt boyut aynı zamanda, bireylere soru sorar, bilgi edinme isteği taşır, keşif yapmaktan zevk duyar ve yeni bir duruma başlarken olumlu ve iyimser tutum sergiler (Mayr ve Ulich, 2009).

2.7. OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE SOSYAL DUYGUSAL İYİ OLUŞ VE PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK

Sosyal duygusal iyi oluş, genel anlamıyla duyguları, ilişkileri, kişisel becerileri ve hedefleri içermektedir (Hamilton ve Redmond, 2010). Sosyal duygusal iyi oluş kapsamında ele alınan sosyal duygusal gelişim, çocuğun kendini ifade etme yeteneğini, duygularını kontrol etme becerisini ve başka kişilerle uyum içinde

olabilme kapasitesini ifade etmektedir. Bu gelişim, insan yaşamını derinden etkilemekte olup, insanın sağlıklı bir süreç elde etmesi için önem arz etmektedir. Çocukluk döneminde sosyal duygusal gelişim evrelerini eksiksiz tamamlayabilen bireyler, ilerleyen yıllarda çevresiyle pozitif ilişkiler kurabilmektedir (Şengün ve Yükselen, 2015; Şahin, 2012).

Sosyal ve duygusal gelişim, çocukların yaşam doyumları üzerinde önemli katkıda bulunmaktadır (Tezel, 2023). Sosyal ve duygusal gelişim, çocukların okulda ve yaşantısında başarılı olabilmesi için kazanması gereken çeşitli becerileri içermektedir. Bu beceriler; duyguları anlama ve tanıma, başka kişilerin duygu durumlarını çözümleme, davranış düzenleme, duygu yönetme, ilişki başlatma ve sürdürme davranışlarını kapsamaktadır (Hamilton ve Redmond, 2010; Graham, 2011). MEB (2003), çocukların duygularını ifade etme, problem çözme, sabır gösterme gibi becerilerini, sosyal-duygusal iyi olma hali olarak tanımlamaktadır. Ayrıca, çocukların aile ve çevresinde kurduğu güçlü ve etkili ilişkiler, onların çevrelerini güvenli bir şekilde keşfetmelerine; bu durumun da onların sosyal duygusal iyi oluşuna katkı sağladığı düşünülmektedir (Mayr ve Ulich, 2009).

Psikolojik sağlamlık, psikoloji başta olmak üzere tıp ve eğitim disiplinlerinde de 40 yıla aşkın bir süredir araştırılan komplike bir kavramdır. Psikolojik sağlamlık, negatif durumları aşmanın ötesinde bunları aşp adım atabilme becerisini olarak ifade edilmektedir (Seçkin ve Hasanoğlu, 2019). Okul öncesi dönem, psikolojik sağlamlığın gelişimi için kritik evre olarak görülmektedir. Çocuklar, doğdukları andan itibaren keşfetme ve öğrenme becerilerine sahiplerdir ve bu eğilimleri bebeklikten başlayıp yaşam boyu sürmektedir (Özyazıcı vd., 2021).

Okul öncesi dönemde, sağlıklı ve başarılı nesiller yetiştirebilmek için, bu dönemde çocukların karşılaşabileceği zorluklardan nasıl korunmaları gerektiğini öğrenmeleri oldukça büyük önem arz etmektedir. Psikolojik sağlamlık, yaşam ve stresin zorluklarıyla etkili bir mücadele etme, bu durumlarla başa çıkma ve bunlara uyum sağlama becerilerini içermektedir. Okul öncesi dönemde psikolojik olarak sağlam çocuklar, olumlu çevre ve aile koşullarıyla etkileşim içinde olduklarında bu onların gelişimlerini desteklemektedir. Bu çocuklar çevrelerinden öğrenme, zorlukları aşma ve sağlıklı bir şekilde gelişme ve başarı elde etme konusunda daha yüksek bir beceriye sahiplerdir (Barankin ve Khanlou, 2007). Psikolojik sağlamlığı yüksek olan

çocukların beş temel özelliği bulunmaktadır: Bunlar sosyal becerilere sahip olma, problem çözme yetenekleri, eleştirel düşünme becerileri, kendi başına karar alabilme yetisi ve hayatlarına anlam katan amaç duygusudur (Bernard, 1995; Akt., Erata ve Özbey 2020).

Barankin ve Khanlou'nun (2007) ifade ettiği gibi okul öncesi dönem çocukları, çevresel dinamiklerden etkileşim alarak zorlukları aşma, başarıya odaklanma ve kapasitelerini genişletme sürecine girmektedir. Psikolojik sağlamlık, çocuklara pozitif bir temel sağlayarak, onları yaşam boyu süren direnç ve güç kaynağı sahip olmalarına yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda, öğrenmeye açık olmalarına, kendilerini keşfetmelerine ve yaşamları boyunca tam bir iyilik halinde içinde olmalarına olanak sağlayacaktır. Sonuç olarak, çocukların okul öncesi dönemde kazandıkları psikolojik sağlamlık, onları hayatları boyunca karşılaçacakları problemlerle baş etmelerine destek olacaktır. Bu bağlamda, çocukların sosyal duygusal iyi oluş becerilerinin güçlendirilmesi için bu dönem önemli bir destek olarak görülmelidir.

2.8. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, ilgili araştırmalar, okul öncesinde dönemde 21.yy becerileri ve sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlıkla ilgili yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Çalışmalar en güncel olandan başlayarak eskiye doğru kronolojik bir sıra izleyerek dizilmiştir.

2.8.1. Okul öncesi dönemde 21.yüzyıl becerileri ile ilgili yapılan araştırmalar

Sarı (2023), tarafından yapılan araştırmanın amacı, STEM eğitim programının, okul öncesi dönemdeki çocukların 21. yüzyıl becerilerine olan etkisini incelemektir. Araştırmada ön uygulama son uygulama kontrol gruplu deneysel model kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, okul öncesine devam eden 35 çocuk oluşturmaktadır. Veriler, Yalçın, Simsar ve Dinler (2020) tarafından geliştirilen “5-6 Yaş Çocukları için 21.Yüzyıl Becerileri Ölçeği (DAY-2)” kullanarak toplanmıştır. Araştırmanın sonuçlarında, STEM etkinlikleri ile desteklenmiş okul öncesi programının deney grubunda öğrenme ve yenilik becerileri üzerinde önemli bir etkisi olduğunu göstermiştir. Ayrıca STEM etkinlikleri ile desteklenmiş uygulamaların kontrol

grubuna göre çocukların kariyer ve yaşam becerileri ile bilgi, medya ve teknoloji becerileri üzerinde daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Güngör (2021) tarafından yapılan bu çalışmada, İstanbul ilinin Şişli ilçesindeki Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı anaokulları ve anasınıflarında eğitim gören 5 ve 6 yaş grubundaki çocukların öz düzenleme becerileri ile 21.yüzyıl becerileri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma kapsamında, toplamda 82 çocuk (47 erkek, 35 kız) üzerinde yapılmış olup, gerekli verileri elde etmek için Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği ve 21. Yüzyıl Becerileri Ölçeği (DAY-2) kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, çocukların öz düzenleme becerilerinin annenin yaşına ve bakım veren kişiye göre istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. 21.yüzyıl becerileri ile öz düzenleme becerileri arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır.

Elçi (2021), yaptığı çalışmasında okul öncesi dönem çocuklarının 21.Yüzyıl becerileri ile Rekabet stilleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu amaç doğrultusunda nicel araştırma yöntemlerden olan tarama modelini kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini beş-altı yaş grubu 173 kız ve 185 erkekten oluşmaktadır. Veriler “5-6 Yaş Çocukları için 21.Yüzyıl Becerileri Ölçeği (DAY-2)” ve “Okul Öncesi Rekabet ölçeği” ile toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, anneleri çalışan çocukların 21.yüzyıl becerileri puanlarının, annesi çalışmayanlara göre daha yüksek olduğu ve babası kamu personeli olan çocukların daha avantajlı olduğu belirlenmiştir. Ek olarak göreve yönelik rekabet stili puanı artmasıyla birlikte öğrenme ve yenilik becerileri, bilgi, medya ve teknoloji becerileri ve yaşam ve kariyer becerileri puanlarının da arttığı görülmektedir.

Çetin ve Çetin (2021) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından 2013 yılında yayımlanan Okul Öncesi Eğitim Programı ve buna eşlik eden etkinlik kitabının 21.Yüzyıl becerileri açısından eleştirel bir değerlendirme amaçlamıştır. Araştırmanın sonuçlara göre, söz konusu okul öncesi eğitim programı ve etkinlik kitabında bilgi, medya ve teknoloji becerilerine yeterli vurgunun olmadığı belirlenmiştir. Bununla birlikte, program ve kitabın özellikle öğrenme ve yenilik ile yaşam ve kariyer becerilerini destekleme konusunda oldukça güçlü bir potansiyele sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

Sylva, Sammons, Melhuish, Siraj ve Taggart (2020) tarafından yürütülen bu çalışmanın amacı, boylamsal bir yaklaşım kullanarak, okul öncesi yıllarda

gözlemlenen süreç kalitesinin, 11 yaşındaki çocuklarda öz denetim ve sosyal davranışlar gibi iki önemli 21. Yüzyıl becerisinin gelişimine katkısının incelemektedir. Rastgele seçilen 141 okul öncesi merkezinden elde edilen veriler, süreç kalitesinin, çocukların okulda ve sonraki yetişkin yaşamlarında başarıyı destekleyen bu becerilerin gelişimine önemli bir katkıda bulunduğunu göstermiştir.

Simsar, Yalçın ve Dinler (2020), “3-4 Yaş Çocukları için 21.Yüzyıl Becerileri Ölçeği (DAY-1)” üzerinde bir geçerlik ve güvenirlik çalışması gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini üç-dört yaş 850 okul öncesi çocuğu oluşturmaktadır. Yapılan çalışma sonucunda “3-4 yaş çocukları için 21.Yüzyıl Becerileri Ölçeği (DAY-1)”nin geçerli ve güvenilir olduğu belirlenmiştir.

Yalçın, Simsar ve Dinler (2020), bu çalışmada da kullanılan, başka bir çalışmada beş-altı yaş arasındaki çocuklar için 21. Yüzyıl becerilerini ölçmek amacıyla bir ölçek geliştirmiştir. Bu çalışmasının örneklemini beş-altı yaş grubundaki 622 okul öncesi çocuğu oluşturmaktadır. Çalışmanın sonucunda, “5-6 Yaş Çocukları için 21.Yüzyıl Becerileri Ölçeği (DAY-2)”nin geçerli ve güvenilir olduğu ortaya konmuştur.

Tuğluk ve Özkan’ın (2019) yaptıkları araştırmada, MEB Okul Öncesi Eğitim Programındaki (2013) kazanım ve göstergelerin 21. Yüzyıl becerileri açısından değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Araştırma kapsamında, 15 akademik personelden 21.Yüzyıl becerileri alanında görüşler alınmıştır. Programın genel incelenmesi sonucunda, uzman görüşlerine göre, gelişim alanlarındaki kazanımların özellikle motor ve öz bakım gelişim alanlarında 21. yüzyıl becerilerine yönelik hedef ve kazanımlar içermediği belirlenmiştir. Ek olarak, sosyal-duygusal gelişim, dil ve bilişsel beceriler alanında ise 21. yüzyıl becerilerine uygun kazanımların programın %25,9 oranında yer aldığı tespit edilmiştir. Göstergeler açısından da 21. yüzyıl becerilerine uygun olan bütün göstergelerin %15,5’ini oluşturduğu belirlenmiştir.

Okul öncesi dönemde, 21.yüzyıl becerileri üzerine yapılan araştırmaların sınırlı olması, okul öncesi dönemdeki 21. yüzyıl becerilerine odaklanmamız gerektiğini vurgulamaktadır.

2.8.2. Okul Öncesi Dönemde Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık ile ilgili Yapılan Çalışmalar

Tezel (2023) tarafından yürütülen çalışmanın temel hedefi, 60-72 aylık okul öncesi dönem çocukları için sosyal duygusal iyi oluşu değerlendirmek amacıyla kullanılabilecek çocuk, anne ve öğretmen ölçeklerini geliştirmek ve bu ölçme araçlarını alanında kolay uygulanabilir ve ekonomik bir hale getirmektedir. Araştırmanın ilk aşamasında, belirtilen yaş aralığında çocuklar için özel tasarlanmış çocuk, anne ve öğretmen formu ölçekleri oluşturulmuştur. İkinci aşamada ise çeşitli değişkenlere göre 60-72 aylık çocukların sosyal duygusal iyi oluşu arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmanın sonuçlarında, çocuk, anne ve öğretmen ölçekleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ancak, öğretmen ölçeğinden elde edilen genel puanlar ile anne ölçeğinden elde edilen genel puanlar arasında orta düzeyde olumlu bir ilişki tespit edilmiştir. Öğretmenlerin ve annelerin çocuğun sosyal duygusal iyi oluşunu değerlendirmede benzer gözlem ve değerlendirmelerde bulunduklarına işaret edilmektedir.

Aktan (2023) yaptığı çalışmasında, 4-6 yaş arasındaki çocukların anne ve babalarını duygusal inançları ile çocukların sosyal duygusal iyi oluşu ve psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Aksaray ilindeki okul öncesi eğitim kurumlarından ve ana sınıfından seçilen 184 anne ve 26 baba, çocukların duygularına yönelik inançlarını değerlendiren ölçeklerle değerlendirilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçekler arasında, “Anne Babaların Çocukların Duygularına Yönelik İnanışlar Ölçeği (ABÇDİÖ)”,” Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği (ÇODBEÖ)”,” Anne Babaların Çocukların Olumlu Duygularına yönelik Verdikleri Tepkiler Ölçeği (ABÇODVT)” ve “Okul Öncesi Çocuklar için Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (PERIK)” bulunmaktadır. Araştırmanın sonuçlarına göre, anne babaların duygularına yönelik inançlarındaki pozitifliğin, çocukların sosyal-duygusal iyi oluşu ve psikolojik sağlamlıkları arasındaki keşfetmekten hoşlanma üzerine negatif etkisi olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, çocukların olumlu duygularına yönelik anne babaların destekleyici tepkilerinin, çocukların sosyal-duygusal iyi oluşu ve psikolojik sağlamlıklarıyla pozitif ilişkisi oldukları ortaya çıkmıştır. Araştırmada, çocukların olumsuz duygularına yönelik

destekleyici tepkilerin çocukların keşfetmekten hoşlanma, öz kontrol ve atılganlık üzerinde olumlu bir etkisi olduğu da bulgular arasındadır.

Öztürk'ün (2022) yaptığı araştırmanın temel amacı, Çankırı ili Merkez ilçesi ile Çerkeş, Kurşunlu, Şabanözü ve Ilgaz ilçelerindeki Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ilköğretim okullarının anasınıflarına ve anaokullarına devam eden 48-72 aylık normal gelişim gösteren çocuğun psikolojik sağlamlık düzeyleri ile anne ilgi düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Araştırmada “Okul Öncesi Çocuklar için Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (PERİK)” ve “Çocuğa yönelik Anne İlgisi (ÇYAIÖ)” kullanılarak veri toplanmıştır. Çalışma grubu okul öncesi eğitimi gören çocuklar ve annelerinden oluşmaktadır. Analizler sonucunda, çocukların cinsiyeti, kardeş sayısı, doğum sırası, anne ve baba öğrenim durumu gibi değişkenlere göre sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık ölçeği alt boyutlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur.

Balcı'nın (2022) yaptığı araştırma, Ankara'nın Yenimahalle ilçesindeki resmî ilköğretim ana sınıfları, bağımsız anaokulları ve uygulama anaokullarına devam eden 361 çocuk ve onların ebeveynleri üzerinden gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın temel amacı, okul öncesi dönem çocuğuna sahip olan annelerin evlilikte ve ebeveynlikte bilinçli farkındalık düzeyleri ile çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu bağlamda, “Evlilikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği (EBFÖ)”, “Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Ölçeği (MIPQ-TR)” ve “Okul Öncesi Çocuklar için Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (PERİK)” kullanarak veri toplamıştır. Elde edilen sonuçlara göre, çocukların sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık ölçeği alt boyutlarından aldıkları puanlar ile cinsiyet, anne yaşı, anne- baba mesleği, anne- baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı, ebeveynlerde psikolojik rahatsızlık bulunma durumu ve çocuklarda risk faktörü bulunma durumu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Ancak, annelerin evlilikte bilinçli farkındalıkları ile çocukların sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık ölçeği alt boyutlarından duygusal dengelilik ve atılganlık arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Ayrıca, ebeveynlikte bilinçli farkındalık ile çocukların sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Watt ve Pattnaik (2022), tarafından yürütülen araştırmada, COVID-19 pandemisinin çocukların sosyal duygusal iyi oluşları üzerindeki etkilerini ebeveynlerin ve öğretmenlerin gözünden incelenmiştir. Araştırmada, öğretmenlerin ve ebeveynlerin fiziksel sosyal mesafe önlemleri ve okul kapatma politikaları çocukların sosyal duygusal gelişimine olan etkilerine yönelik bakış açıları nitel araştırma yöntemi kullanarak incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini, anaokulu öğretmenleri ve velileri oluşturmaktadır. Görüşmeye katılan öğretmenler ve veliler, çocukların arkadaşlık eksikliği yaşadığını, akran öğrenimi ve iletişimde zorluklar yaşadığını, oyun zamanında kayıplar yaşadığını belirtmişlerdir. Bu durumun çocuğun sosyalleşme, üst düzey düşünme becerileri, zihinsel sağlık ve aktivite becerileri üzerinde olumsuz etki yarattığı ifade edilmiştir. Ayrıca, çocukların pandemi sürecinde öfke nöbetleri geçirme, olumsuz ilgi arama, saldırganlık, saygısızlık, yalan söyleme gibi davranışlar sergilediklerini paylaşmışlardır. Ek olarak, çocukların rutin görevleri yerine getirmede güçlük çektikleri ve ince motor becerilerinin düşük seviyede olduğu da vurgulanmıştır.

Kishali (2022) tarafından yapılan araştırma, Erzurum'un Yakutiye ve Palandöken ilçelerindeki resmi ilkokul anasınıfları ve bağımsız anaokullarında bulunan 5-6 yaş arası çocuklara sahip annelerin duygu sosyalleştirme davranışları ile çocukların 21. yüzyıl becerileri ile psikolojik sağlık düzeylerini belirlemeyi ve bu değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Toplamda 282 çocuk ve bu çocukların anneleri araştırmaya katılmıştır. Araştırmada veri toplamak için "Çocukların Olumsuz Duygularla Baş Etme Ölçeği", "21.Yüzyıl Becerileri Ölçeği" ve "Çocuk Psikolojik Sağlık Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, çocukların cinsiyeti, doğum sırası ve annenin eğitim durumu ile duygu sosyalleştirme ölçeğinin bazı alt boyutları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Çocukların yaşları, cinsiyetleri, okul öncesi eğitime devam etme süresi, anne yaşları ve anne eğitim durumu ile 21.yüzyıl becerileri ölçeğinin bazı alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir. Çocukların anne eğitim durumu ve anne yaşları ile psikolojik sağlık düzeyleri arasında da istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar belirlenmiştir. Ayrıca çocukların 21.yüzyıl becerileri ile psikolojik sağlamlıkları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Gün (2021) tarafından yapılan bu araştırma, Ankara'nın Yenimahalle ilçesindeki resmî ilköğretim ana sınıfları, bağımsız anaokulları ve uygulama anaokullarına devam eden 60 ay ve üzeri çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri ile akran zorbalığı davranışları arasındaki ilişkiyi anlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmada toplam 366 çocuk üzerinde veri toplama işlemi, “Okul Öncesi Dönem Çocuklar için Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık (PERİK)” ve “Zorba ve Kurban Çocuk Davranışlarını Değerlendirme Formu (ZKÇDDF)” kullanarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, çocukların yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, anne mesleği ve okul türü gibi değişkenler, sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık ölçeği alt boyutlarında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıkları göstermiştir.

Nikolaou ve diğerleri (2021) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada, 156 okul öncesi öğretmenin çocukların psikolojik sağlamlıklarındaki koruyucu faktörlere yönelik bakış açıları incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, koruyucu faktörler üç ana tema altında toplanmıştır. Birey, aile ve okul faktörleridir. Birey faktörleri, benlik saygısı ve problem çözme becerileri gibi unsurları içermektedir. Aile faktörleri, aile içi iletişim ve ebeveynlerin duygu anlama becerileri gibi etkenlere odaklanmaktadır. Okul faktörleri ise okul güvenliği, öğretmen desteği ve olumlu akran ilişkileri gibi öğrenme çevresine yönelik faktörleri kapsamaktadır. Bu sonuçlar, çocukların psikolojik sağlamlıklarını etkileyen koruyucu faktörlerin geniş bir yelpazeye yayıldığını ve bu faktörlerin birey, aile ve okul düzeylerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Kalkuloğlu (2020) yaptığı çalışmasında, pandemi ve deprem süreçlerini yaşayan çocuklarının sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlıklarını incelemektedir. Elâzığ il merkezindeki MEB'e bağlı iki bağımsız anaokulu ve bir özel eğitim kurumundaki ana sınıfında eğitim gören 73 çocuk üzerinde gerçekleştirilen bu karma araştırma, nicel verilerin toplanması için “Çocuk Kişisel Bilgi Formu” ve “Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık (PERİK)” kullanılarak yürütülmüştür. Veri analizi, çocukların ölçeğin alt boyutlarında cinsiyet, anne öğrenim durumu ve mesleği değişkenlerine göre anlamlı farklar olduğunu ortaya koymuştur. Diğer yandan, kardeş sayısı, baba öğrenim durumu ve mesleği değişkenlerine göre fark tespit edilememiştir.

Wu, Alexander, Frydenberg ve Deans (2020), tarafından gerçekleştirilen araştırmada, Avustralya’da erken çocukluk dönemini hedefleyen sosyal- duygusal öğrenmeye dayalı COPE-Resilience adlı psikolojik sağlanmlık programının etkililiği incelenmiştir. Çalışma kapsamında 91 çocuk ve 6 okul öncesi öğretmenini bulunan bir grup üzerinde araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçları, COPE-Resilience programının çocukların empati, başa çıkma stilleri, engelleyici kontrol, davranış problemleri ve duygusal bilgi gibi sosyal-duygusal becerileri üzerinde olumlu bir etki sağladığını göstermiştir. Bu bulgular, söz konusu programın çocukların sosyal-duygusal gelişimine katkıda bulunduğunu ve psikolojik sağlanmlık açısından olumlu sonuçlar ortaya koyduğunu göstermektedir.

Phillips, Jiang, Lakkadghatwala ve Wang (2019) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada, 4-6 yaş aralığındaki Kanadalı çocukların sosyal ve duygusal gelişimleri ile psikolojik sağlanmlıkları arasındaki ilişki karma yöntem ile incelenmiştir. Bu amaçla “PERİK” ölçeği kullanılarak çocukların psikolojik sağlanmlıkları değerlendirilmiş ve aynı zamanda ailelerin görüşleri alınarak nitel veriler toplanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, psikolojik sağlanmlık alt boyutlarının çocukların gelecekteki sağlığı üzerinde önemli bir etkisi olduğu gözlemlenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, psikolojik sağlanmlık alt boyutlarının gelecekteki sağlığı üzerinde önemli etkisi olduğu belirlenmiştir. Ancak, ailelerin çocukların sağlık kontrolünde kullanılacak olan bu alt boyutlardaki özelliklere karşı tereddüt içinde oldukları ve bunları uygun bulmadıkları görülmüştür. Bu bulgular, çocukların psikolojik sağlanmlıklarının sosyal ve duygusal gelişimleri üzerinde etkili olduğunu; ancak bu ölçümlerin aileler tarafından sağlık değerlendirmelerinde kullanılmasına yönelik belirli endişelerin olduğu göstermektedir.

Erata ve Özbey (2020) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada, Trabzon’da okul öncesi eğitim alan 36-72 aylık 315 çocuğun sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlanmlık düzeyleri ile demografik değişkenler arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada, “Demografik Bilgi Formu” ve “PERİK” ölçeği kullanılarak veri toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, çocukların sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlanmlık düzeyleri ile okula devam etme süresi ve yaşları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, çocukların eğitim sürecinin uzunluğu ile sosyal

duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık düzeyleri arasında önemli bir bağlantı olduğunu göstermektedir.

Durmuşoğlu Saltalı ve diğerleri (2018) tarafından yapılan bir araştırmada, Mayr ve Ulrich (2009) tarafından geliştirilen Okul Öncesi Dönem Çocuklar için Sosyal Duygusal İyi oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (PERİK) Türkçeye uyarlanarak kullanılmıştır. Bu ölçek, okul öncesi dönem çocukların olumlu gelişimini ve sosyal duygusal iyi oluşlarını değerlendirmek amacıyla tasarlanmıştır. Araştırma, Antalya ili Aksu ilçesinde 48-72 aylık 227 okul öncesi dönem çocuğu üzerinde gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, Özbey (2019) çalışmasında, PERİK'in geçerlik ve güvenirlik analizini Ankara ili Altındağ ve Yenimahalle ilçelerinde 36-72 aylık 342 çocuk üzerinde gerçekleştirmiştir. Her iki araştırma da PERİK'in okul öncesi dönem Türk çocuklarının sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlıklarını değerlendirmek için geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu ortaya koymaktadır.

Okul öncesi dönem çocuklarının iyi oluşu ve psikolojik sağlamlıklarının incelendiği birçok çalışma yapılmış olup son yıllarda çocuk ve psikolojik sağlamlık ile ilgili araştırmaların arttığı gözlemlenmiştir. Fakat okul öncesi dönem çocuklarının 21. Yüzyıl becerileri ile sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık ilişkisinin incelendiği herhangi bir araştırmaya rastlanılmamıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin süreci ve verilerin analizine yer verilmiştir.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırmada okul öncesi dönem çocuklarının 21.yüzyıl becerileri ile sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlık düzeyleri arasında bir ilişki olup olmadığını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bu amaca uygun araştırma yöntemi nicel yöntem olarak belirlenmiştir. Nicel araştırma yöntemi, değerlendirme, gözlem ve ölçümleri tekrarlanabilir kılan nesnel bir yöntemdir (Karagöz, 2019). Araştırmanın modeli ise genel tarama modeli olarak seçilmiştir. Evrenin genel bir anlayışa ulaşmak amacıyla, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende yapılan tarama düzenlemeleri, genel tarama modellerini kapsar. Bu modeller, evrenin tamamını ya da evrenden alınan bir grup örneği incelemeyi içermektedir. Genel tarama modellerinin hem tekil hem de korelasyonel (ilişkisel) tarama modeli özelliğine sahip olduğu belirlendiğinde, genellikle korelasyonel olarak adlandırılan ilişkisel tarama modelleri kullanılmaktadır. Bu model, iki ya da daha fazla değişken arasındaki birlikte değişim varlığını ve derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir. Korelasyonel (ilişkisel) tarama, değişkenlere müdahale etmeden bu değişkenler arasındaki ilişkiyi anlama ve değerlendirmeyi amaçlamaktadır (Karasar, 2019; Büyüköztürk, vd., 2018).

3.2. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubunu, 2022-2023 Eğitim Öğretim yılında İstanbul ilinde Fatih ve Başakşehir ilçelerinde, Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı okul öncesi kurumuna devam eden 5-6 yaş grubu 373 çocuk oluşturmaktadır. Çalışma grubu, kolayda örnekleme yönteminden yararlanılarak seçilmiştir. Kolayda örnekleme, araştırmacının kişisel yargılarına dayanarak ana kütle içinden seçilecek örnek kesimi belirlediği, tesadüfi olmayan bir örnekleme yöntemidir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004).

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada çocukların ve ebeveynlerin kişisel bilgilerini tespit etmek için “Kişisel Bilgi Formu” (EK 5), çocukların 21.yüzyıl becerilerini tespit etmek için “5-6 Yaş Çocuklar için 21. Yüzyıl Becerileri Ölçeği (DAY- 2)” (EK 3) ve sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlıklarını tespit etmek için “Sosyal Duygusal İyi oluş ve Psikolojik Sağlamlık (PERİK)” (EK 4) ölçekleri kullanılmıştır.

3.3.1. 5-6 Yaş Çocuklar için 21. Yüzyıl Becerileri Ölçeği (DAY- 2)

21.yüzyıl Becerileri Ölçeği, Yalçın, Simsar ve Dinler (2020) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 3 alt boyuttan ve 33 maddeden oluşmaktadır. 3 alt boyut “bilgi-medya ve teknoloji becerileri”, “yaşam ve kariyer becerileri” ve “öğrenme ve yenilik becerileri (4Cs)” dir.

Ölçek “Hiçbir zaman”, “Nadiren”, “Genellikle” ve “Her zaman” 4’lü Likert formatındadır. En az 2 haftalık gözlem sonucunda maddelerdeki ifadeleri, formu doldurulan çocuğun beceri ve davranışlarını düşünülerek işaretlenir. Bilgi-medya ve teknoloji alt boyutunda, 5 madde; yaşam ve kariyer becerileri al boyutunda, 13 madde; öğrenme ve yenilik becerileri alt boyutunda, 15 madde bulunmaktadır. Ölçeğin her bir alt boyutuna ait Cronbach alpha değerleri SPSS 23 kullanılarak hesaplanmış Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerileri boyutu için 0,92, Yaşam ve Kariyer Becerileri boyutu 0,94 ve Öğrenme ve Yenilik Becerileri (4Cs) boyutu 0,96 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin tek boyutlu hâli Cronbach alpha değeri ise 0,97 olarak hesaplanmıştır. Ölçek hem alt boyut hem de tek düzey yapısı yüksek derecede iç tutarlılığa sahiptir (Yalçın vd., 2020)

3.3.2. Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (PERİK)

Ölçek Mayr ve Ulich (2009) tarafından okul öncesi dönem çocukların iyi oluşlarını gözlemlemek ve değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek okul öncesi öğretmenleri tarafından öğrencileri adına doldurulmaktadır. Ölçeğin geçerlilik-güvenirlilik çalışmalarında faktör yapısı incelenmiştir. Madde korelasyonuna bakılmış ve alfa güvenirlik katsayıları hesaplanmıştır. Ölçek orijinal formu açımlayıcı faktör analizleri sonucunda 6 alt boyut ve 36 maddeden oluşturulmuştur. Sosyal ilişki kurma/sosyal performans alt boyutunda 6 madde, kendini kontrol/öz düzenleme alt

boyutunda 6 madde, kendine güven/atılganlık alt boyutunda 6 madde, stresle başa çıkma/duygusal dengelilik alt boyutunda 6 madde, sorumluluk bilinci/görev yönelimi alt boyutunda 6 madde ve keşfetmekten keyif alma/keşfetme merakı alt boyutunda 6 madde toplamda 36 maddeden oluşmaktadır. Ölçek orijinal formuna ait güvenirlilik kat sayıları sosyal ilişki kurma/sosyal performans alt boyutu için .88; kendini kontrol/öz düzenleme alt boyutu için .86; kendine güven/atılganlık alt boyutu için .81; stresle başa çıkma/duygusal dengelilik alt boyutu için .82; sorumluluk bilinci/görev yönelimi alt boyutu için .85; ve keşfetmekten keyif alma/keşfetme merakı için ise .86 olarak bulunmuştur. Ölçeğin Türkçe 'ye uyarlaması Durmuşoğlu-Saltalı, Erbay, Işık ve İmir (2018) tarafından yapılmış olup, ölçeğin Türkçe formu 30 madde ve altı alt boyuttan oluşmaktadır. Türkçeye uyarlama çalışmasında ölçeğin kat sayıları sosyal ilişki kurma/sosyal performans alt boyutu için .91; kendini kontrol/öz düzenleme alt boyutu için .91; kendine güven/atılganlık alt boyutu için .90; stresle başa çıkma/duygusal dengelilik alt boyutu için .74; sorumluluk bilinci/görev yönelimi alt boyutu için .92; ve keşfetmekten keyif alma/keşfetme merakı için ise .88 olarak bulunmuştur. Ölçek beşli Likert tipidir. Ölçek puanlanırken “her zaman” yanıtlarına beş puan, “çoğunlukla” yanıtlarına dört puan “bazen” yanıtlarına üç puan, “nadiren” yanıtlarına iki puan ve “hiç” yanıtlarına ise bir puan verilmektedir. 19. ve 20. maddeler ters puanlanmaktadır (Durmuşoğlu Saltalı ve diğerleri, 2018).

3.3.3. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada, çocuklara ilişkin demografik bilgilerin elde edilebilmesi amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu uygulanmıştır. Kişisel bilgi formunda çocukların yaşı, cinsiyeti, çocuğun kendi dâhil kardeş sayısı, anne ve baba yaşı sorularına yer verilmiştir.

3.4. VERİ TOPLAMA SÜRECİ

İstanbul ili Fatih ve Başakşehir ilçelerinde bulunan okullarda araştırma yapılabilmesi için Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan gerekli etik kurul onayı (EK 1) alınmış daha sonrasında İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğünden izin alınmıştır (EK 2). Araştırmada “5-6 Yaş Çocuklar için 21. Yüzyıl Becerileri Ölçeği (DAY- 2)” (EK 3) ve “Sosyal Duygusal İyi

oluş ve Psikolojik Sağlamlık (PERİK)” (EK 4) ölçeklerini kullanabilmek için gerekli izinler alınmıştır. Araştırma yapılacak okulların müdürleriyle iletişime geçilerek gerekli bilgilendirmeler yapılmış olup araştırmaya katılacak olan çocukların ebeveynlerine Gönüllü Onam Formu ve “Kişisel bilgi Formu” (EK 5) iletilmiş ve doldurmaları istenmiştir. Ardından öğretmenlerden her çocuk için bir tane olacak şekilde “5-6 Yaş Çocuklar için 21. Yüzyıl Becerileri Ölçeği (DAY- 2)” (EK 3) ve “Sosyal Duygusal İyi oluş ve Psikolojik Sağlamlık (PERİK)” (EK 4) ölçeklerini sınıfta iki hafta gözlem yaparak doldurmaları istenmiştir. Veri toplama araçlarının dağıtılmasının ardından veriler toplanmıştır. Veriler kontrol edildiğinde 423 veriden, 50 veri eksik işaretlendiği için çıkarılmış olup, 373 veri değerlendirmeye alınmıştır.

3.5. VERİLERİN ANALİZİ

Elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmış olup istatistiksel analiz programından yararlanılarak analiz edilmiştir. İlk olarak kayıp veri analizi yapılmıştır. Ardından ölçeklerin toplam puanları belirlenip normal dağılıma uygunluğuna bakılmıştır. Normallik analizleri; çarpıklık basıklık değerleri, Q-Q Plot grafikleri ve histogram grafikleri dikkate alınarak yapılmıştır. Çarpıklık ve basıklık değerlerine ilişkin bulgular Tablo 3.1 ve 3.2 de detaylı olarak verilmiştir. Normal dağılan veriler ile parametrik analizler yapılmıştır. 21.Yüzyıl becerileri ile PERİK’in yaş ve cinsiyet değişkenlerinin farklılaşıp farklılaşmadığını analiz etmek için bağımsız t-testi analizi yapılmıştır. Kendi dâhil kardeş sayısı, anne yaşı ve baba yaşı değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını analiz etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. ANOVA analizinde farklılığın hangi ikili gruplar arasında olduğunu belirlemek için post hoc (Scheffe, Hochberg ve Games-Howell) analizinden faydalanılmıştır. 21.yüzyıl becerileri ile PERİK arasında ve alt boyutları arasındaki ilişki düzeyini belirlemek için Pearson Korelasyon Analizi kullanılmıştır.

Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini ortaya koymak amacıyla, çarpıklık ve basıklık değerleri belirlenmiştir. Verilerin çarpıklık ve basıklık değerlerine ilişkin Tablo 3.1 ve 3.2 ayrı ayrı sunulmuştur.

Tablo 3. 1 21. Yüzyıl Becerileri Ölçeği Al Boyutlarında Çarpıklık Basıklık Değerlerine İlişkin Bulgular

Ölçek ve Alt Boyutlar	Çarpıklık	Basıklık
21.YY Becerileri Toplam P.	.024	-.928
Öğrenme ve Yenilik Becerileri	-.168	-.744
Yaşam ve Kariyer Becerileri	-.186	-.864
Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerileri	-.705	.532

Tablo 3.1’de okul öncesi dönem çocuklarının 21.Yüzyıl becerileri düzeyini ölçmek için kullanılan 5-6 Yaş Çocuklar için 21. Yüzyıl Becerileri Ölçeği (DAY- 2) alt boyutlarına ait elde edilen puanların çarpıklık ve basıklık değerlerine yönelik bulgular yer almıştır. Ölçeğe ait çarpıklık değerleri -.705 ve .024 arasında, basıklık değerleri ise -.928 ve .532 arasındadır. Tabachnick ve Fidell (2015)’e göre çalışmada kullanılacak verilerin normal dağılım göstermesi çarpıklık ve basıklık değerlerinin $\pm 1,5$ arasında olmasına bağlıdır. Bu sebeple, ilgili ölçeğe ait veriler normal dağılım göstermektedir. Bu nedenle ölçek analizinde parametrik testler tercih edilmiştir.

Tablo 3. 2 PERİK Alt Boyutlarında Çarpıklık Basıklık Değerlerine ilişkin Bulgular

Ölçek ve Alt Boyutlar	Çarpıklık	Basıklık
PERİK Toplam Puanı	-.275	-.604
Sosyal İlişki Kurma/Sosyal P.	-.425	-.429
Kendini Kontrol/Öz Düzenleme	-.694	.339
Kendine Güven/Atılmanlık	-.750	.130
Stresle Başa Çıkma/Duygusal D.	.312	-.280
Sorumluluk Bilinci/Görev Yönelimi	-.788	-.115
Keşfetmekten Keyif A. /Keşfetme M.	-.704	-.554

Tablo 3.2’de çocukların Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık düzeylerini ölçmek için kullanılan PERİK alt boyutlarına ait elde edilen çarpıklık ve basıklık değerlerine yönelik bulgular yer almıştır. Ölçeğe ait çarpıklık değerleri -.788 ve .312 arasında, basıklık değerleri ise -.604 ve .339 arasındadır. George ve Mallery (2010)’a göre çalışmada kullanılacak verilerin normal dağılım göstermesi, çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 2 arasında olmasına bağlıdır. Bu sebeple, ilgili ölçeğe ait veriler normal dağılım göstermektedir. Bu sebeple ölçek analizinde parametrik testler tercih edilmiştir.

Ölçeklerin güvenirliliğine ilişkin Cronbach Alfa Değerleri Tablo 3.3 ve 3.4’te verilmiştir.

Tablo 3. 3 21.Yüzyıl Becerileri Ölçeği Cronbach Alpha Güvenirlik Sonuçları

Alt Boyutlar	Cronbach Alfa Değeri
Öğrenme ve Yenilik Becerileri	.93
Yaşam ve Kariyer Becerileri	.92
Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerileri	.82

Tablo 3.3’ bakıldığında, 5-6 Yaş Çocuklar için 21. Yüzyıl Becerileri Ölçeği (DAY- 2) alt boyutlarında Öğrenme ve Yenilik Becerileri alpha değerinin .93, Yaşam ve Kariyer Becerilerinin alpha değerinin .92 ve Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerilerinin alpha değerinin .82 bulunduğu görülmektedir. Buna göre, 5-6 Yaş Çocuklar için 21. Yüzyıl Becerileri Ölçeği (DAY- 2) güvenirliliğinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilir ($0,80 \leq \alpha < 1,00$).

Tablo 3. 4 PERİK Cronbach Alpha Güvenirlik Sonuçları

Alt Boyutlar	Cronbach Alfa Değeri
Sosyal İlişki Kurma/Sosyal Performans	.92
Kendini Kontrol/Öz Düzenleme	.93
Kendine Güven/Atılganlık	.91
Stresle Başa Çıkma/Duygusal Dengelilik	.68
Sorumluluk Bilinci/Görev Yönelimi	.93

Keşfetmekten	Keyif	Alma/Keşfetme	.90
Merakı			

Tablo 3.4'e bakıldığında PERİK alt boyutlarında Sosyal İlişki Kurma/Sosyal Performans alpha değerinin .92, Kendini Kontrol/Öz Düzenleme alpha değerinin .93, Kendine Güven/Atılganlık alpha değerinin .91, Stresle Başa Çıkma/Duygusal Dengelilik alpha değerinin .68, Sorumluluk Bilinci/Görev Yönelimi alpha değerinin .93 ve Keşfetmekten Keyif Alma/Keşfetme Merakı .90 olarak bulunduğu görülmektedir. Buna göre, PERİK'in oldukça güvenilir olduğu söylenebilir ($0,60 \leq \alpha < 0,80$).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde, belirlenen amaçlar doğrultusunda gerçekleştirilen analizlere ait bulgulara yer verilmiştir.

Çalışma grubunu oluşturan 373 çocuğa ait demografik bilgilere ilişkin detaylar Tablo 4.1’de sunulmuştur. Buna göre, çalışma grubunda yer alan çocuklara ve ailelerine ait bilgiler frekans ve yüzdelik şeklinde verilmiştir.

Tablo 4.1 Çocuklara İlişkin Demografik Bilgiler

Değişkenler	Grup	n	%
Yaş	6 Yaş	205	55.0
	5 Yaş	168	45.0
Cinsiyet	Kız	193	51.7
	Erkek	180	48.3
Kendi dahil kardeş sayısı	2 Kardeş	175	46.9
	3 Kardeş	88	23.6
	Tek çocuk	76	20.4
	4 Kardeş ve Fazlası	34	9.1
Anne yaşı	31- 35 Yaş	159	42.6
	36-40 Yaş	94	25.2
	30 Yaş ve Altı	92	24.7
	41 Yaş ve Üstü	28	7.5

Baba yaşı	31- 35 Yaş	140	37.5
	36- 40 Yaş	125	33.5
	41 Yaş veya Üstü	64	17.2
	30 Yaş ve Altı	44	11.8
Toplam		373	100.0

Tablo 4'te çocuklara ve ailelerine ait demografik bilgiler görülmektedir. Bu bulgulara araştırmaya dâhil edilen çocukların %55.0'i (n:205) 6 yaş, %45.0'ı (n:168) 5 yaşıdır. Cinsiyetleri ise %51.7'si (n:193) kız, %48.3'ü (n:180) erkektir. Kendisi dâhil kardeş sayısına göre çocukların %46.9'u (n:175) 2 kardeş, %23.6'sı (n:88) 3 kardeş, %20.4'ü (n:76) tek kardeş ve %9.1'i (n:34) 4 kardeş ve daha fazlasıdır. Çocukların annelerinin yaş aralığı %42.6'sı (n:159) 31-35 yaş, %25.2'si (n:94) 36-40 yaş, %24.7'si (n:92) 30 yaş ve altı, %7.5'i (n:28) 41 ve üstü yaşlarında olduğu saptanmıştır. Çocukların babalarının yaş aralığı %37.5'i (n:140) 31-35 yaş, %33.5'i (n:125) 36-40 yaş, %17.2'si (n:64) 41 ve üstü yaş %11.8'i (n:44) 30 yaş ve altı yaşlarında olduğu görülmektedir.

4.1. BİRİNCİ ARAŞTIRMA SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR

Okul öncesi dönem çocuklarının 21.yüzyıl becerileri ile PERİK puanlarına yönelik; aritmetik ortalama, standart sapma ve minimum- maksimum düzeyleri Tablo 4.2'de yer almaktadır.

Tablo 4.2. 21.Yüzyıl Becerileri (DAY-2) ile PERİK Düzeylerine İlişkin Sonuçlar

	N	Ort	Ss	Min.	Maks
21.YY Becerileri (DAY-2) Toplam	373	106.938	15.763	71.00	132.00
Öğrenme ve Yenilik Becerileri	373	48.429	7.892	28.00	60.00
Yaşam ve Kariyer Becerileri	373	41.900	7.083	24.00	52.00
Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerileri	373	16.608	2.803	5.00	20.00
PERİK Toplam	373	120.517	18.652	75.00	150.00
Sosyal İlişki Kurma/Sosyal Performans	373	19.978	3.889	9.00	25.00
Kendini Kontrol/Öz Düzenleme	373	20.415	3.915	5.00	25.00
Kendine Güven/Atılganlık	373	20.504	3.944	6.00	25.00
Stresle Başa Çıkma/Duygu Dengelilik	373	17.970	3.747	8.00	25.00
Sorumluluk Bilinci/Görev Yönelimi	373	20.367	4.419	6.00	25.00
Keşfetmekten Keyif Alma/Keşfetme Merakı	373	21.281	3.644	10.00	25.00

Okul öncesi dönem çocuklarının “21.Yüzyıl becerileri toplam” ortalaması 106.938±15.763 (Min=71; Maks=132), “öğrenme ve yenilik becerileri” ortalaması 48.429±7.892 (Min=28; Maks=60), “yaşam ve kariyer becerileri” ortalaması 41.900±7.083 (Min=24; Maks=52), “bilgi, medya ve teknolojileri” ortalaması 16.608±2.803 (Min=5; Maks=20),“PERİK toplam” ortalaması 120.517±18.652 (Min=75; Maks=150), “sosyal ilişki kurma/sosyal performans” ortalaması 19.978±3.889 (Min=9; Maks=25), “kendini kontrol/öz düzenleme” ortalaması 20.415±3.915 (Min=5; Maks=25), “kendine güven/atılganlık” ortalaması 20.504±3.944 (Min=6; Maks=25), “stresle başa çıkma/duygusal dengelilik” ortalaması 17.970±3.747 (Min=8; Maks=25), “sorumluluk bilinci/görev yönelimi” ortalaması 20.367±4.419 (Min=6; Maks=25), “keşfetmekten keyif alma/keşfetme merakı” ortalaması 21.281±3.644 (Min=10; Maks=25) olarak saptanmıştır.

4.2. İKİNCİ ARAŞTIRMA SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR

Bu başlık altında okul öncesi dönem çocuklarının 21.Yüzyıl Becerileri ile PERİK çocukların yaşlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

Yaş

Okul öncesi dönem çocuklarının 21.Yüzyıl becerileri (DAY-2) ve PERİK puanlarının çocukların yaşlarına göre Bağımsız Grup t-testi sonuçları 4.3'te gösterilmiştir.

Tablo 4.3 21.Yüzyıl Becerileri (DAY-2) ile PERİK Yaşa Göre Farklılığına İlişkin Bağımsız Grup t-testi Sonuçlar

Ölçek	Yaş	n	$\bar{x}$	SS	Sd	T	p
21.Yüzyıl	6	205	108.609	15.651	371	-2.275	*.023
Becerileri	5	168	104.898	15.705			
(DAY-2)							
PERİK	6	205	123.229	18.015	371	-3.138	*.002
	5	168	117.208	18.933			

*p<0.05

Tablo 4.3'te 21.Yüzyıl becerileri düzey puanının çocukların yaşları arasında farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Bağımsız Grup t Testi sonuçlarına baktığımızda, 21.Yüzyıl Becerileri Ölçeği ($t=-2.275$, $p>0.05$) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. 21.Yüzyıl becerileri ölçeğinin yaş toplam puanlara bakıldığında ise 6 yaşın puanının ($\bar{x}=108.609$), 5 yaşın puanından ($\bar{x}=104.898$) daha yüksek olduğu görülmektedir.

PERİK ölçek düzey puanının çocukların yaşları arasında farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Bağımsız Grup t Testi sonuçlarına baktığımızda PERİK ($t=-3.138$, $p>0.05$) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. PERİK ölçeğinde ise yaş toplam puanlarına

bakıldığında 6 yaş toplam puanının ($\bar{x}$ =123.229), 5 yaş toplam puanından ($\bar{x}$ =117.208) daha yüksek olduğu görülmektedir.

4.3. ÜÇÜNCÜ ARAŞTIRMA SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR

Bu başlık altında okul öncesi dönem çocuklarının 21.Yüzyıl Becerileri ile PERİK cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

Cinsiyet

Okul öncesi dönem çocuklarının 21.Yüzyıl becerileri (DAY-2) ve PERİK puanlarının cinsiyetlerine göre Bağımsız Grup t-testi sonuçları Tablo 4.4'te gösterilmiştir.

Tablo 4.4 21.Yüzyıl Becerileri (DAY-2) ile PERİK Cinsiyete Göre Farklılığına İlişkin Bağımsız Grup t-testi Sonuçları

Ölçek	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	SS	Sd	t	p
21.Yüzyıl Becerileri (DAY-2)	Kız	193	107.18	15.340	371	0.308	.758
	Erkek	180	106.67	16.242			
PERİK	Kız	193	121.38	18.186	371	0.928	.758
	Erkek	180	119.58	19.145			

*p<0.05

Tablo 4.4'te 21.Yüzyıl becerileri ölçek düzey puanının çocukların cinsiyetleri arasında farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Bağımsız Grup t Testi sonuçlarına baktığımızda, 21.Yüzyıl Becerileri Ölçeği ($t=0.308$, $p>0.05$) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır. 21.Yüzyıl becerileri ölçeği toplam puan ortalamalarına bakıldığında ise kızların puanının ($\bar{x}$ =107.18), erkeklerin puanından ($\bar{x}$ =106.67) yüksek olduğu görülmektedir.

PERİK ölçek düzey puanının çocukların cinsiyetleri arasında farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Bağımsız Grup t Testi sonuçlarına baktığımızda, PERİK ($t=0.928$, $p>0.05$) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır. PERİK ölçeği toplam puan ortalamalarına

bakıldığında ise, kızların puanının ($\bar{x}=121.38$), erkeklerin puanından ($\bar{x}=119.58$) daha yüksek olduğu görülmektedir.

4.4. DÖRDÜNCÜ ARAŞTIRMA SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR

Bu başlık altında okul öncesi dönem çocuklarının 21.Yüzyıl Becerileri ile PERİK kendisi dâhil kardeş sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

Kendisi Dahil Kardeş Sayısı

Okul öncesi dönem çocuklarının 21.Yüzyıl becerileri (DAY-2) ve PERİK puanlarının kendisi dâhil kardeş sayısına göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları 4.5'te gösterilmiştir.

Tablo 4.5 21.Yüzyıl Becerileri (DAY-2) ile PERİK Kendisi Dâhil Kardeş Sayısına Göre Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Ölçekler	Kendisi Dahil Kardeş Sayısı	n	$\bar{x}$	SS	Sd	F	p	Fark Olan Gruplar
21.Yüzyıl Becerileri (DAY-2)	a) 2 Kardeş	175	107.77	15.438	3	1.779	.151	
	b) 3 Kardeş	88	105.14	15.247				
	c) Tek	76	105.11	16.780				
	d) 4 kardeş	34	111.35	15.860				
	ve fazlası							
PERİK	a) 2 Kardeş	175	122.16	18.043	3	3.368	*.019	b-d*(.041)
	b) 3 Kardeş	88	116.62	18.739				
	c) Tek	76	118.44	18.795				
	d) 4 kardeş	34	126.73	19.287				
	ve fazlası							

*p<0,05

Tablo 4.5'te 21.Yüzyıl becerileri ölçek düzey puanının çocukların kendisi dâhil kardeş sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçlarına bakıldığında, 21.Yüzyıl Becerileri ($F=1.779$, $p>0.05$) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı

saptanmıştır. 21.Yüzyıl Becerileri ölçeği puan ortalamalarına kendisi dâhil kardeş sayısı gruplarına bakıldığında ise 4 ve daha fazla kardeş sayısı ortalamasının ($\bar{x}=111.35$) en yüksek puan aralığına sahip olurken, tek çocuk sayısı ise en düşük puan ortalamasına sahiptir ($\bar{x}=105.11$).

PERİK düzey puanının çocukların kendisi dâhil kardeş sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçlarına baktığımızda ise PERİK puanları ($F=3.368$, $p>0.05$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Puan ortalamaları incelendiğinde kendisi dahil kardeş sayısı 4 ve daha fazla olan çocukların PERİK puan ortalaması ($\bar{x}=126,73$), diğer kardeş sayılarından anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmektedir. Hochberg analizi sonucunda farklılığın, 3 kardeş ile 4 kardeş ve fazlası arasında anlamlı ($p=,041$) olduğu görülmüştür.

4.5. BEŞİNCİ ARAŞTIRMA SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR

Bu başlık altında okul öncesi dönem çocuklarının 21.Yüzyıl Becerileri ile PERİK anne yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

Anne Yaşı

Okul öncesi dönem çocuklarının 21.Yüzyıl becerileri (DAY-2) ve PERİK puanlarının Anne yaşına göre Tek yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 4.6'da gösterilmiştir.

Tablo 4.6 21.Yüzyıl Becerileri (DAY-2) ile PERİK Anne Yaşına Göre Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Ölçekler	Anne Yaşı	n	$\bar{x}$	SS	Sd	F	p	Fark olan Grup
21.Yüzyıl Becerileri (DAY-2)	a) 31- 35 Yaş	159	104.49	14.834	3	3.415	*0.018	-
	b) 36-40 Yaş	94	109.21	14.285				
	c) 30 yaş altı	92	109.82	17.709				
	d) 41yaş üstü	28	103.71	16.829				

	a) 31- 35 yaş	159	116.94	18.075				
PERİK	b) 36-40 yaş	94	122.06	17.762	3	4.104	*0.007	a-c* (.009)
	c) 30 yaş altı	92	125.09	20.201				
	d) 41 yaş üstü	28	120.53	16.265				

*p<0,05

Tablo 4.6'da 21.Yüzyıl becerileri ölçek düzey puanının anne yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçlarına bakıldığında, 21.Yüzyıl Becerileri (F=3.415, p>0.05) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. 21.Yüzyıl Becerileri ölçeği anne yaşı puan ortalamalarına bakıldığında 30 yaş ve altı ($\bar{x}$ =109.82) en yüksek puan aralığına sahip olurken 41 yaş ve üstü en düşük puan ortalamasına sahiptir ($\bar{x}$ =103.71)

PERİK düzey puanının çocukların anne yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçlarına baktığımızda ise, PERİK puanları (F=4.104, p>0.05) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. PERİK anne yaşı puan ortalamalarına bakıldığında 30 yaş ve altı ($\bar{x}$ =125.09) en yüksek puan aralığına sahip olurken, 31-35 yaş en düşük puan ortalamasına sahiptir ($\bar{x}$ =116.94). Games-Howell analizi sonucunda ise, 31-35 yaş ile 30 yaş ve altı arasında farklılığın anlamlı derecede (p=,009) yüksek olduğu görülmüştür.

4.6. ALTINCI ARAŞTIRMA SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR

Bu başlık altında okul öncesi dönem çocuklarının 21.Yüzyıl Becerileri ile PERİK baba yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

Baba Yaşı

Okul öncesi dönem çocuklarının 21.Yüzyıl becerileri (DAY-2) ile PERİK Baba yaşına göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 4.7'de gösterilmiştir.

Tablo 4.7 21.Yüzyıl Becerileri (DAY-2) ile PERİK Baba Yaşına Göre Farklılığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Ölçekler	Baba Yaşı	n	$\bar{x}$	SS	Sd	F	p	Fark olan Grup
21.Yüzyıl Becerileri (DAY-2)	a) 31- 35 Yaş	140	103.70	14.984	3	11.438	*0.000	a-d*(,000)
	b) 36-40 yaş	125	107.87	14.442				b-d*(,001)
	c) 41 yaş üstü	64	104.28	15.587				c-d*(,000)
	d) 30 yaş ve altı	44	118.45	16.829				
PERİK	a) 31- 35 yaş	140	115.96	17.852	3	4.104	*0.000	a-b*(,046)
	b) 36-40 yaş	125	121.49	16.552				a-d*(,000)
	c) 41 yaş ve üstü	64	119.78	18.778				b-d*(,006)
	d) 30 Yaş ve altı	44	133.29	20.845				c-d*(,005)

* $p < 0,05$

Tablo 4.7'de 21.Yüzyıl becerileri ölçek düzey puanının baba yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçlarına bakıldığında, 21.Yüzyıl Becerileri ($F=11.438$, $p>0.05$) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. 21.Yüzyıl Becerileri ölçeği baba yaşı puan ortalamalarına bakıldığında, 30 yaş ve altı ($\bar{x}=118.45$) en yüksek puan aralığına sahip olurken, 31-35 yaş aralığı en düşük puan ortalamasına sahiptir ($\bar{x}=103.70$). Hochberg ve Scheffe analizi sonucunda ise, 31-35 yaş ile 30 yaş ve altı ($p=,000$), 36-40 yaş ile 30 yaş ve altı ($p=,001$) ve 41 yaş altı ile 30 yaş altı ($p=,000$) arasında farklılıkların anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.

PERİK düzey puanının çocukların baba yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçlarına baktığımızda ise, PERİK puanları ($F=4.104$, $p>0.05$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. PERİK baba yaşı puan ortalamalarına bakıldığında 30 yaş ve altı ($\bar{x}=133.29$) en yüksek puan aralığına sahip olurken 31-35 yaş en düşük puan ortalamasına sahiptir ($\bar{x}=115.96$). Games-Howell analizi sonucunda ise, 31-35 yaş ile 36-40 yaş ($p=,046$), 31-35 yaş ile 30 yaş ve altı ($p=,000$), 36-40 yaş ile 30 yaş altı ($p=,006$) ve 41 yaş ve üstü ($p=,005$) arasında farklılıkların anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.

4.7. YEDİNCİ ARAŞTIRMA SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR

Bu başlık altında okul öncesi dönem çocuklarının 21.Yüzyıl becerileri ve PERİK arasında anlamlı düzeyde ilişki olup olmadığına yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.8’de çocukların 21.Yüzyıl becerileri (DAY-2) ve PERİK toplam puanları arasındaki ilişkiyi gösteren Pearson Korelasyon Analizi sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 4.8 21.Yüzyıl Becerileri Ölçeği (DAY-2) ile PERİK Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

		PERİK
21.Yüzyıl	r	0.769**
Becerileri	p	0.000
(DAY-2)	n	373

* $p<0,01$

Tablo 4.8 incelendiğinde Okul Öncesi Dönem Çocuklarının 21.Yüzyıl Becerileri ile PERİK puanları arasındaki ilişkinin $r=0,796$ olduğu görülmektedir. Bu değişkenler arasında pozitif yönde, yüksek düzeyde bir ilişki görülmektedir ($p<0,01$).

4.8. SEKİZİNCİ ARAŞTIRMA SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR

Bu başlık altında okul öncesi dönem çocuklarının 21.Yüzyıl becerileri alt boyutları ile PERİK alt boyutları arasında anlamlı düzeyde ilişki olup olmadığına yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.9’da Okul öncesi dönem çocuklarının 21.Yüzyıl becerileri (DAY-2) ve PERİK alt boyutlarına ilişkin Pearson Korelasyon Analizi sonuçları gösterilmektedir.

Tablo 4.9 21.Yüzyıl Becerileri Ölçeği (DAY-2) Alt boyutları ile PERİK Alt Boyutları Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	1										
2	.796**	1									
3	.930**	.714**	1								
4	.897**	.780**	.703**	1							
5	.738**	.497**	.639**	.536**	1						
6	.728**	.815**	.697**	.671**	.439**	1					
7	.601**	.805**	.450**	.703**	.338**	.576**	1				
8	.661**	.757**	.681**	.528**	.462**	.708**	.426**	1			
9	.524**	.709**	.419**	.560**	.352**	.446**	.576**	.401**	1		
10	.659**	.846**	.570**	.682**	.377**	.571**	.679**	.506**	.501**	1	
11	.599**	.809**	.566**	.547**	.395**	.565**	.553**	.553**	.465**	.716**	1

** p<0.01,; *p<0.05

Not: 1. 21.Yüzyıl Becerileri (DAY-2) toplam puanı; 2. PERİK toplam puanı; 3. Öğrenme ve Yenilik Becerileri (4Cs); 4.Yaşam ve Kariyer Becerileri; 5. Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerileri; 6. Sosyal İlişki Kurma/Sosyal Performans; 7. Kendini Kontrol/Öz düzenleme; 8. Kendine Güven/Atılganlık; 9. Stresle Başa Çıkma/Duygusal Dengelilik; 10. Sorumluluk Bilinci/Görev Yönelimi; 11. Keşfetmekten Keyif Alma/Keşfetme Merakı.

Tablo 4.9 incelendiğinde 21.Yüzyıl becerileri toplam puanı, 21.yüzyıl becerileri alt boyutları, PERİK toplam puanı ve PERİK alt boyutları olmak üzere hepsinin pozitif ve anlamlı ilişki içinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

21.Yüzyıl becerileri toplam puanı ile Öğrenme ve Yenilik Becerileri alt boyutu ($r=.930$, $p<0.1$) puanları arasında pozitif yönde, çok yüksek düzeyde anlamlı ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. 21.Yüzyıl becerileri toplam puanı ile Yaşam ve Kariyer Becerileri ($r=.897$, $p<0.1$) puanları arasında pozitif yönde, yüksek düzeyde anlamlı ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. PERİK toplam puanı ile Sosyal İlişki Kurma/Sosyal Performans ($r=.815$, $p<0.1$) puanları arasında pozitif yönde, yüksek düzeyde anlamlı ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

PERİK toplam puanı ile Kendini Kontrol Etme/Öz düzenleme ($r=.805$, $p<0.1$) puanları arasında pozitif yönde, yüksek düzeyde anlamlı ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. PERİK toplam puanı ile Sorumluluk bilinci/Görev yönelimi ($r=.846$, $p<0.1$) puanları arasında pozitif yönde, yüksek düzeyde anlamlı ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. PERİK toplam puanı ile Keşfetmekten Keyif Alma/Keşfetme Merakı ($r=.809$, $p<0.1$) puanları arasında pozitif yönde, yüksek düzeyde anlamlı ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. PERİK toplam puanı ile Yaşam ve Kariyer Becerileri ($r=.780$, $p<0.1$) puanları arasında pozitif yönde, yüksek düzeyde anlamlı ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

SONUÇLAR TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde analiz sonuçlarının doğrultusunda sonuç, tartışma ve öneriler başlıklarına yer verilmiştir. Çalışmanın genel özeti ise şu şekildedir. Okul öncesi dönem çocuklarının 21.yüzyıl becerileri ile Sosyal duygusal iyi oluş ve Psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılan bu araştırma, 2022-2023 eğitim öğretim yılı, İstanbul ili Fatih ve Başakşehir ilçesinde okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş grubundaki 373 çocuk ile yürütülmüştür. Çocuklar adına öğretmenleri tarafından 5-6 yaş çocukları için 21.yüzyıl becerileri ölçeği (DAY-2) ve sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık ölçeği (PERİK) doldurulmuştur. Elde edilen veriler SPSS 26.00 paket programında analiz edilmiş olup aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

SONUÇLAR

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının 21.Yüzyıl Becerileri ile Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Düz ylerine İlişkin Sonuçlar:

- Okul Öncesi Dönem çocuklarının 21.yüzyıl becerileri düzeylerinin yüksek seviyede olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Okul Öncesi Dönem çocukların PERİK düzeylerinin yüksek seviyede olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının 21.Yüzyıl Becerileri Düzey ne ile İlişkin Sonuçlar:

- 21.Yüzyıl Becerileri Ölçeği ölçeğinden aldığı puanlar ile çocukların yaşları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.
- 21.Yüzyıl Becerileri Ölçeği ölçeğinden aldığı puanlar ile çocukların cinsiyeti arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmemiştir.
- 21.Yüzyıl Becerileri Ölçeği ölçeğinden aldığı puanlar ile çocukların kendi dâhil kardeş sayısı arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.
- 21.Yüzyıl Becerileri Ölçeği ölçeğinden aldığı puanlar ile anne yaşı arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

- 21.Yüzyıl Becerileri Ölçeği ölçeğinden aldığı puanlar ile baba yaşı arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Düzey ne İlişkin Sonuçlar:

- Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık (PERİK) ölçeğinden aldığı puanlar ile çocukların yaşları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.
- Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık (PERİK) ölçeğinden aldığı puanlar ile çocukların cinsiyeti arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmemiştir.
- Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık (PERİK) ölçeğinden aldığı puanlar ile çocukların kendi dâhil kardeş sayısı arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.
- Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık (PERİK) ölçeğinden aldığı puanlar ile anne yaşı arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.
- Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık (PERİK) ölçeğinden aldığı puanlar ile baba yaşı arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının 21.Yüzyıl Becerileri ile Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Düz yleri Korelasyon Sonuçları:

- 21.Yüzyıl Becerileri Ölçeği ile Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık (PERİK) arasında pozitif yönde yüksek düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir.
- 21.Yüzyıl Becerileri Ölçeği alt boyutları olan Öğrenme ve Yenilik, Yaşam ve Kariyer, Bilgi, Medya ve Teknoloji becerileri ile Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (PERİK) alt boyutları olan Sosyal İlişki Kurma/Sosyal Performans, Kendini Kontrol/Öz düzenleme, Kendine Güven/Atılganlık, Stresle Başa Çıkma/Duygusal Dengelilik, Sorumluluk Bilinci/Görev Yönelimi ve Keşfetmekten Keyif Alma/Keşfetme Merak arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

TARTIŞMA

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının 21.Yüzyıl Becerileri ile Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Düzeylerine Yönelik Tartışma

Okul Öncesi Dönem çocuklarının 21.Yüzyıl becerileri düzeylerinin incelendiği bu araştırma sonuca bakıldığında, çocukların 21.yüzyıl becerileri düzeylerinin yüksek seviyede olduğu sonucuna ulaşılmıştır (X = 106,938; kabul edilen 132 en yüksek). Dinler, Simsar ve Yalçın (2021) yaptıkları çalışmada 3-6 yaş grubu çocukların 21.yüzyıl becerileri düzeylerini incelemiş ve yüksek seviyede olduğunu saptamıştır. Güngör (2021), yaptığı çalışmada 5-6 yaş çocukların 21. Yüzyıl becerileri düzeylerinin yüksek seviyede olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Bu bulgular bu çalışma sonucunu desteklemektedir. Okul öncesi dönemde 21.yüzyıl beceri düzeylerini inceleyen sınırlı sayıda çalışma olduğu gözlemlenmiştir (Kishalı, 2022; Elçi, 2021; Karakaş, 2015). Farklı eğitim kademeleri ve yaş gruplarının 21.yüzyıl becerileri düzeyleri ile ilgili çalışmalara rastlanılmıştır (Bahşi, 2023; Uyar ve Çicek, 2021; Gürültü, Aslan ve Avcı, 2018; Gürültü, Aslan ve Avcı, 2020; Kozikoğlu ve Özcanlı, 2020; Yalçın-İncik, 2020; Bozkurt ve Çakır, 2016). Yapılan çalışmaların sonucuna bakıldığında, 21.yüzyıl becerileri düzeyleri yüksek bulunmuştur.

Okul Öncesi Dönem çocuklarının PERİK düzeylerinin incelendiği bu araştırma sonuca bakıldığında, çocukların PERİK düzeylerinin iyi seviyede olduğu sonucuna ulaşılmıştır (X = 120,507). Altan (2023), yaptığı çalışmada kentte yaşayan çocukların PERİK ölçeği toplam puanlarının yüksek seviyede olduğu sonucunu saptamıştır. Özoğul (2022) yaptıkları çalışmada 6 yaştaki çocukların psikolojik sağlamlık düzeyinin yüksek olduğunu sonucuna ulaşmıştır. PERİK düzeylerini inceleyen diğer çalışmalar da (Öner, 2023; Özbey, Erata ve Yavuz, 2022; Kishalı, 2022; Özdemir, 2021) bu araştırmanın bulgularını desteklemektedir. Yapılan diğer çalışmalarda genellikle çocukların sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık düzeylerini etkileyen değişkenler üzerinden çalışmalar yapılmıştır (Aktan, 2023; Gürtürk, 2023; Balci, 2022; Öztürk, 2022; Kishalı, 2022; Atan, 2020). Yapılan çalışmaların sonucuna bakıldığında, PERİK düzeyleri maksimum puana yakın olduğu görülmüştür.

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının 21.Yüzyıl Becerileri ile Değişkenler Arasındaki İlişkiye Yönelik Tartışma

Araştırmadan elde edilen sonuçlar incelendiğinde yaş değişkeninin 21. Yüzyıl Becerileri ölçeğinde 5 ve 6 yaş grubu arasında lehine anlamlı düzeyde farklılık

gösterdiği görülmüştür. Yine araştırma sonuçlarına bakıldığında 6 yaş çocukların 21.Yüzyıl Becerileri Ölçeği toplam puanının 5 yaş çocuklarından daha yüksek olduğu göze çarpmaktadır (Tablo 4.3). Okul öncesi dönemde, yaşın artmasıyla birlikte çocukların diğer gelişim alanları ve deneyimleri artış gösterdiği düşünülür. Bu sebeple, 6 yaş çocukların 21.Yüzyıl becerileri düzey puanlarının 5 yaş çocuklarından yüksek olması bu durumdan kaynaklanıyor olabilir. Bu bulgulara benzer şekilde yapılan bazı çalışmalara baktığımızda, Kishalı (2022) çocukların 21. Yüzyıl becerileri alt boyutlarından olan bilgi, medya ve teknoloji puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını ve buna ek olarak 60-72 ay çocuklarının 21.yüzyıl becerileri alt boyutları toplam puanları 48-60 ay çocuklarına göre ileri seviyede olduğunu ortaya koymuştur. Yılmaz ve Tepeli (2013) yaptıkları çalışmada, 67-72 aylık çocukların sosyal problem çözme becerilerinin, 60-62 aylık çocuklara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Literatürde bu bulguları destekleyen başka araştırmalarda olduğu görülmektedir (Altan, 2023; Chen ve Jiang, 2002; Walker, 2005; Ergin, 2004; Mayeux ve Cillessen, 2003; Dodge ve Price, 1994). Literatürde farklı çalışmalarda çocukların yaş değişkenine göre farklılık göstermediği ile ilgili araştırma bulgularına da rastlanılmıştır (Yazıcı Çelebi, 2021; Samar, 2019; Mercan, 2019). Bu farklılık durumunun sebebinin çocukların 21.yüzyıl becerileri ile erken yaşta tanışması, bu becerileri öğrenmesi ve onlara uyum sağlaması olabileceği düşünülebilir.

Araştırmanın okul öncesi dönem çocuklarının 21.yüzyıl becerileri düzeylerine göre cinsiyet değişkeni sonuçlarına bakıldığında, kız ve erkek cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma bulgularında kız ve erkek 21.yüzyıl becerileri düzey puanlarının oldukça yakın olduğu görülmektedir (Tablo 4.4). Günümüz yüzyılında çocukların cinsiyet fark etmeksizin keşfedebildiği, öğrenebildiği ve çevresindeki uyarıları algılayabildiği kadar 21.yüzyıl becerileri geliştiği varsayılabilir. Bu nedenle cinsiyet faktörünün 21.yüzyıl becerilerinde direkt etkisi olduğu düşünülmemektedir. Bu düşüncüyü ve çalışmayı destekleyen bazı çalışmalara baktığımızda, Güngör (2022), çalışmasında 5-6 yaş çocukların 21.Yüzyıl becerileri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır. Dinler, Simsar ve Yalçın (2021), yaptıkları çalışmada 21.yüzyıl becerilerinin 3-4 yaş grubu erkek ve kız çocuklar arasında anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır. Literatür incelendiğinde farklı yaş gruplarıyla

yapılan çalışmalarda cinsiyet farklılığının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği bulgulara ulaşılmıştır (Yaşar, Boyacı ve Anagün, 2023; Elçi, 2021; Gürültü, Aslan ve Alçı, 2020; Uyar ve Çiçek, 2021). Ancak farklı çalışmalarda yaş değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Kol ve Tunçeli (2022), yaptıkları araştırmada kızların “öğrenme ve yenilik becerileri”, “yaşam ve kariyer becerileri” ve “21.yüzyıl becerileri” toplam puanlarının erkeklere göre anlamlı düzeyde yüksek çıktığını saptamıştır. Elçi (2021), çalışmasında erkek çocukların, kız çocuklara göre 21.Yüzyıl toplam puanının anlamlı ölçüde yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Karakaş (2015), araştırmasında öğrencilerin 21.yüzyıl beceri puanlarının, kız öğrenciler için anlamlı düzeyde farklılaştığını sonucuna ulaşmıştır. Literatür incelendiğinde cinsiyet değişkeninin anlamlı şekilde farklılaştığını destekleyen başka çalışmalara da rastlanılmıştır (Kishalı, 2022; Perdana vd., 2021; Yalçın-İncik, 2020; Alkoç, 2020; Kozikoğlu ve Özcanlı, 2020; Chen ve Jiang, 2002; Walker, 2005). Bu farklılık durumunun erkek ve kız çocukların mizaçlarındaki farklılıklardan olabildiği düşünülebilir.

Araştırmanın okul öncesi dönem çocuklarının 21.yüzyıl becerileri düzeylerine göre kendisi dâhil kardeş sayısı değişkeni sonuçlarına bakıldığında, arasında anlamlı bir fark olmadığı ortaya koyulmaktadır. Bu çalışmada tek çocuk ve 3 kardeş olanların 21. Yüzyıl beceri puanlarının birbirine çok yakın olduğu dikkat çekmiştir (Tablo 4.5). Günümüzde ekonominin yükselişi ile toplum ve aile planlaması tercihlerinin değiştiği söylenebilir. Ebeveynlerin tek çocuk veya daha az çocuk tercihi ile çocuğuna daha fazla kaynak, yatırım ve kaliteli eğitim sunmayı tercih ettiği düşünülebilir. Bu bulguyu ve fikri destekleyen bazı çalışmalara baktığımızda, Kishalı (2022), çalışmasında çocukların kardeş sayısının, 21.Yüzyıl Becerileri alt boyutlarında aldıkları puanlarda anlamlı bir farklılık olmadığını tespit etmiştir. Kahraman (2021), yaptığı çalışmada çok boyutlu 21.yüzyıl becerileri ile öğrencilerin sahip oldukları kardeş sayısı ile anlamlı farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Literatürde kardeş sayısına göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı sonucunu destekleyen başka çalışmalar da bulunmaktadır (Şepitici ve Akduman, 2019; Yaşar Ekinci, 2015; Akbaş, 2016; Ogelman ve Erten Sarıkaya, 2014; Dinçer 1995). Ancak farklı çalışmalarda 21.yüzyıl becerileri ile kardeş sayısının anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Akbaş (2020), yaptığı çalışmada kardeş sayısı ile sosyal beceri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu

saptamıştır. Literatürde kardeş sayısına göre anlamlı şekilde farklılaştığını destekleyen başka çalışmalar da bulunmaktadır (Çelebi, 2021; Yılmaz ve Tepeli, 2013; Eroğlu, 2001). Bu farklılık durumunun kardeş sayısının 21.Yüzyıl becerilerini edinme sürecini hızlandırdığı ve sosyal beceri, empati, iş birliği, sorumluluk, esneklik vb. durumları pozitif şekilde desteklediği düşünülebilir.

Araştırmanın okul öncesi dönem çocuklarının 21.yüzyıl becerileri düzeylerine göre anne yaşı değişkeni sonuçlarına bakıldığında, arasında anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir. Çocukların annelerinin yaşlarına göre 21.Yüzyıl becerileri puanlarına bakıldığında 30 ve altı yaş aralığının en yüksek puan aralığı olduğu görülmektedir (Tablo 4.6). Annenin demografik özelliklerinin sadece çocuğun eğitimine ve gelişimine etki etmediği, çocukları yeni yüzyıla hazırlama becerilerini de etkilediği söylenebilir. Özellikle genç annelerin gelişen ve değişen teknolojiye daha hızlı uyum sağladığı düşünülür. Bu bulguyu ve fikri destekleyen bazı çalışmalara baktığımızda, Auxier ve arkadaşları (2020), çocuk büyütmeye ile ilgili anne-babalarla yaptığı çalışmada, yaşı büyük olan ebeveynlerin küçük yaş gruplarına göre çocuk büyütmeyi daha zor buldukları sonucuna ulaşmış ve yaşı büyük olan ebeveynlerin çocuk büyütmede yaşadıkları zorluğu teknoloji kullanımı, hızı ve artışına bağlamıştır. Eroğlu (2001) araştırmasında 29 yaş ve altı annelerin çocukların problem çözme becerilerinin yaşı büyük annelere göre daha iyi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Güngör (2021), araştırmasında 5-6 yaş çocukların 21.yüzyıl becerileri ve anne yaşı değişkeni arasında anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır. Literatürde anne yaşına göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı sonucunu ulaşan çalışmalar da bulunmaktadır. (Kishalı,2022; Arı-Arat ve Gülay-Ogelman, 2021). Bu farklılık durumunun anne yaşının 21.yüzyıl becerilerini bizzat etkilemediği veya yaşı büyük annelerin deneyimlerinden kaynaklandığı söylenebilir.

Araştırmanın okul öncesi dönem çocuklarının 21.yüzyıl becerileri düzeylerine göre baba yaşı değişkeni sonuçlarına bakıldığında, arasında anlamlı şekilde farklılaştığını ortaya koymaktadır. Çocukların baba yaşına göre 21.Yüzyıl becerileri puanlarına bakıldığında 30 ve altı yaş aralığının en yüksek puan aralığı olduğu görülmektedir (Tablo 4.7). Bu bulguları ve fikri destekleyen bazı çalışmalara baktığımızda, yeni nesil ve yaşı genç olan babaların çocukların 21. Yüzyıl becerileri öğrenimine etkin şekilde katkısı olduğu söylenebilir. Bu düşüncüyü destekleyen

Bulanda (2004) tarafından yapılan bir çalışmada ortaya konan bulgulara göre, babaların yaşı arttıkça, çocuklarıyla ilgili eğitimsel katılımlarının azaldığı tespit etmiştir. Bu sebeple babaların genç yaşlarında çocukların eğitimde etkili rol almasının önemli olduğu söylenebilir. Babanın çocuk ile ilişkisinin anne ile kurduğu ilişkiden çok daha farklı olduğu düşünülür. Babanın çocuk ile ilişkisinin olumlu devam ettiği durumların çocukların 21.yüzyıl becerilerinden olan liderlik becerisi ve empati becerisine büyük ölçüde katkı sağladığı saptanmıştır (Uyanık vd.,2016). Arabacı ve Ömeroğlu (2013) yaptığı araştırmada, 48-72 aylık çocuğa sahip babaların çocukları ile olan iletişimlerinde, babaların yaşının önemli bir farklılık yarattığını öne sürmektedir. Buna ek olarak, baba yaşının çocukla olumlu iletişim tarzı üzerinde belirgin bir etkiye sahip olduğunu savunmuştur. Bu bulgular, bu çalışmanın sonucu ile paralellik göstermektedir. Literatürde baba yaşı değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığını destekleyen başka çalışmalar da bulunmaktadır. (Kishalı, 2022; Elçi, 2021; Güngör, 2021; Alabay, Seven ve Akçay, 2019). Bu farklılık durumu, babanın çocuk yetiştirme vasfından ziyade çocukların maddi ihtiyaçlarında daha fazla role sahip olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlıkları ile Değişkenler Arasındaki İlişkiye Yönelik Tartışma

Araştırmanın okul öncesi dönem çocuklarının sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık ölçeği (PERİK) düzeylerine göre yaş değişkeni sonuçlarına bakıldığında, 5 ve 6 yaş arasında anlamlı şekilde farklılaştığını ortaya koymaktadır. Yine araştırma sonuçlarına bakıldığında 6 yaş çocukların PERİK toplam puanının 5 yaş çocuklarından daha yüksek olduğu göze çarpmaktadır (Tablo 4.3). Çocukların yaşamlarının ilerleyen yıllarında, bütün gelişim alanlarının belirgin şekilde arttığı düşünülür. Büyük yaş çocukların bilgileri ve deneyimleri sayesinde, yaşı küçük olan çocuklara göre daha etkin ve sağlıklı ilişki kurmayı öğrendiği düşünülür. Büyük yaş çocuklar aynı zamanda, hayatın getirdiği deneyimler ile karşılaştıklarında bu duruma uyumlu, esnek ve problem çözme becerisi ile yaklaşarak olumlu tepkiler gösterebilir. Bu sebeple yaş ile kazanılan bilgilerin sosyal etkileşimler ve deneyimler psikolojik sağlamlıkların artmasında önemli rol oynadığına inanılır. Bu durumda, 6 yaş çocukların PERİK düzey puanlarının 5 yaş çocuklarından yüksek olması bu durumdan kaynaklanıyor olabilir. Bu bulgulara benzer şekilde yapılan bazı çalışmalara

baktığımızda, Özdemir (2021) çalışmasında 5 yaş çocukların PERİK toplam puanının 4 yaş çocuklara göre daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Gün'ün (2021) araştırmasına göre, 60-64 ay arasındaki çocukların 70 ay ve üzeri yaş gruplarına doğru ilerledikçe, PERİK toplam puanı ve alt boyutlarında belirgin artış gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Erata ve Özbey (2020) ile Mayr ve Ulich (2009) benzer araştırmalarında 5-6 yaş ile 3-4 yaş çocukların gelişimsel sürecine baktıklarında, yaşı büyük olan çocukların psikolojik sağlamlıklarının yüksek düzeyde olduğu saptamıştır. Werner ve Smith (1993) yaptıkları boylamsal çalışmada, psikolojik sağlamlığı değerlendirirken yaş değişkeninin dikkate alınması gerektiği vurgusunu yapmaktadır. Literatürde farklı çalışmalarda çocukların yaş değişkenine göre farklılık göstermediği ile ilgili araştırma bulgularına da rastlanılmıştır. (Öztürk, 2022; Kishalı, 2022). Bu farklılık durumunun nedeni, çalışılan yaş grupları ile yaş farkının az olması olabilir.

Araştırmanın okul öncesi dönem çocuklarının sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık ölçeği (PERİK) düzeylerine göre cinsiyet değişkeni sonuçlarına bakıldığında, kız ve erkek cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark olmadığı ortaya koyulmaktadır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında, PERİK toplam puanlarının kız çocukların puanlarının erkeklerden çok az da olsa yüksek çıktığı sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 4.4). Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlıkları günümüz yüzyılında yaşantıları, öğrenimleri ve duygusal deneyimlerine bağlandığı düşünülür. Bu nedenle cinsiyet yerine, bireysel gelişimleri, aile ortamı ve sosyal yaşantılarının bizzat etkilediği varsayılır. Bu çalışmaya benzer şekilde yapılan araştırmalara baktığımızda, Balci (2022), araştırmasında çocukların cinsiyetlerine göre PERİK toplam puanları arasında istatistiksel olarak farklılık oluşmadığı, kız çocukların alt boyutlarda erkeklerden biraz yüksek puan aldığı bulgusuna ulaşmıştır. Kishalı (2022), araştırmasında okul öncesi dönem çocuklarının cinsiyetlerine göre PERİK'ten almış oldukları puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu araştırma bulguları, bu çalışma ile bizzat paralellik göstermektedir. Literatürde farklı çalışmalarda çocukların cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterdiği ile ilgili araştırma bulgularına da rastlanılmıştır. Mayr ve Ulich (2009), PERİK alt boyutları düzeyine baktığında kız ve erkek çocukları arasında anlamlı farklılık bulmuş olup, öz düzenleme hariç diğer tüm alt boyutlarda kız çocuklarının erkeklere daha yüksek puanlar aldığı bulgusuna ulaşmıştır. Anlamlı

farklılık gösteren diğer çalışmalar da bulunmaktadır. (Tok, 2020; Erdem, 2017; Gutman, 2008; Uslu, 2019; Ogelman, 2015). Bu farklılık durumunun çocukların yetiştirilme tarzı ve kültür yapısından kaynaklandığı düşünülebilir.

Araştırmanın okul öncesi dönem çocuklarının sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlık ölçeği (PERİK) düzeylerine göre kendisi dâhil kardeş sayısı değişkeni sonuçlarına bakıldığında, arasında anlamlı şekilde farklılaştığını ortaya koymaktadır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında, PERİK toplam puanlarında 4 kardeş ve fazlası ile 2 kardeş sayısı puanları sonuçları yüksek çıkmıştır (Tablo 4.5). Kardeş sayısının çok olması, sosyal beceri, iletişim, iş birliği, problem çözme, dayanışma, motivasyon, sorumluluk vb. durumların çocuğun sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlıklarını yükselttiği ve olumlu yönde etki ettiği düşünülür. Öztürk (2022), çalışmasında kardeş sayısı değişkenine göre atılganlık ve iletişim kurmanın çocukların lehine anlamlı fark gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Aydın ve Egemberdiyeva (2018), üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeyleri ile kardeş sayısının psikolojik sağlamlığı anlamlı şekilde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Bu araştırma bulguları, bu çalışmanın bulgularını desteklemektedir. Literatürde farklı çalışmalarda çocukların kendisi dâhil kardeş sayısı değişkenine göre farklılık göstermediği ile ilgili araştırma bulgularına da rastlanılmıştır. Kalkuloğlu (2022), yaptığı araştırmasında PERİK alt boyutlarının kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulgusunu saptamıştır. Erata ve Özbey (2020), çocukların psikolojik sağlık puanlarının kardeş sayısı bakımından istatistiksel açıdan farklılık göstermediğini saptamıştır. Stronge vd. (2019) yaptıkları çalışmada 21.yüzyılda tek çocuk olanlar ile kardeşi çok olan çocuklar arasında kişilik gelişimleri ve psikoloji seviyesinde anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu farklılık durumunun kardeş sayısının sosyal duygusal iyi oluşu ve psikolojik sağlamlığı etkilemede baskın bir rol almadığı düşünülür.

Araştırmanın okul öncesi dönem çocuklarının sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlık ölçeği (PERİK) düzeylerine göre anne yaşı değişkeni sonuçlarına bakıldığında, arasında anlamlı şekilde farklılaştığını ortaya koymaktadır. Genel olarak bakıldığında 30 yaş ve altı anneler diğer yaş gruplarından daha yüksek puan aralığına sahiptir (Tablo 4.6). Çocukların sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlığı, annenin yaşının genç olmasının olumlu etkilerine çeşitli açılardan katkı sağladığı

düşünülür. Yaşı genç olan annelerin esnek, eğitim seviyesi yüksek ve farkındalık sahibi olmaları, sosyal destek almaları, son gelişmiş teknolojilerden faydalanmaları, çocukları bilinçli ve sağlıklı şekilde ilgilenmelerini sağlayabildiği düşünülür. Gündüz (2016) ve Mahlo ve Windsor (2021) mevcut çalışmalarında ebeveynlerin yaşlarına göre bilinçli farkındalığı arasında anlamlı farklılık oluşturduğu sonucuna ulaşmıştır. Kishalı (2022), yaptığı çalışmada anne yaşının çocukların Psikolojik sağlık toplam puanları üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturduğu sonucunu saptamıştır. Bu araştırma bulguları ile bu çalışma bulgularını desteklenmektedir. Literatürde farklı çalışmalarda çocukların anne yaş değişkenine göre farklılık göstermediği ile ilgili araştırma bulgularına da rastlanılmıştır. Balci (2022) yaptığı çalışmada çocukların annelerinin yaşına göre PERİK ölçeğinden alınan istatistiksel olarak farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Balaban (2020) tarafından yapılan çalışmada, çocukların yılmazlık seviyeleri ile annelerin yaş değişkenine bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermediği ortaya koymuştur. Bu farklılık durumunun sebebi annelerin yaşları ne olursa olsun çocuklarına yönelik tutum ve davranışlarının benzer olması olabilir.

Araştırmanın okul öncesi dönem çocuklarının sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlık ölçeği (PERİK) düzeylerine göre baba yaşı değişkeni sonuçlarına bakıldığında, arasında anlamlı şekilde farklılaştığını ortaya koymaktadır. Genel olarak bakıldığında 30 yaş ve altı babalar diğer yaş gruplarından çok daha fazla puan aralığına sahiptir (Tablo 4.7). Balci (2022) yaptığı çalışmada çocukların babaların yaşlarına göre PERİK alt boyutlarından olan atılganlık ile anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Kurtoğlu-Karataş ve Bütün-Ayhan (2023) yaptıkları çalışmada okul öncesi dönem çocuğu olan babaların ergenlik dönemindeki çocuğu olan babalara göre bilinçli farkındalık düzeyinin daha yüksek olduğunu saptamıştır. Bu bağlamda bakarsak yaşı genç olan babaların çocukların PERİK düzeylerine olumlu şekilde etki ettiği düşünülür. Literatürde farklı çalışmalarda çocukların baba yaş değişkenine göre farklılık göstermediği ile ilgili araştırma bulgularına da rastlanılmıştır. Öztürk (2022) yaptığı çalışmada çocukların baba yaşına göre PERİK toplam puanları arasında anlamlı farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşmıştır. Balaban-Dağal ve Bayındır (2018), yaptıkları çalışmada okul öncesi dönem çocuklarının psikolojik sağlık düzeyi ile baba yaşı değişkeni arasında herhangi bir etkiye sahip olmadığı sonucunu

saptamıştır. Bu farklılık durumunun sebebi babanın yaşı ne olursa olsun çocukları ile olan destek ve iletişiminin aynı olması olabilir.

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının 21.Yüzyıl Becerileri ile Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Arasındaki İlişkiye Yönelik Tartışma

Araştırmada okul öncesi dönem çocuklarının 21.Yüzyıl Becerileri Ölçeği ile Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık (PERİK) arasında pozitif yönde yüksek düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir. Okul öncesi dönem çocuklarının 21.Yüzyıl becerileri düzeyi arttıkça PERİK düzeyinin arttığı, PERİK düzeyi arttıkça da 21.Yüzyıl becerilerinin arttığı gözlemlenmektedir. Bu bağlamda 21.Yüzyıl becerileri ile Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlığın birbirini desteklediği düşünülür. Kishalı (2021) araştırmasında çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri arttıkça aynı zamanda 21.yüzyıl becerilerinde de bir artış gözlemlenmekte olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Bu araştırma bulgusu, bu çalışma ile paralellik gösterir. Sonuç olarak, 21.yüzyıl becerilerine sahip çocukların aynı zamanda hayatın zorluklarıyla başa çıkma konusunda daha etkin yeteneklere sahip çocuklar olmaları beklenir.

Araştırmada okul öncesi dönem çocuklarının 21.Yüzyıl Becerileri Ölçeği ile Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık (PERİK) arasındaki ilişkilere alt boyutlar açısından bakıldığında tüm alt boyutlar arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların 21.Yüzyıl becerileri düzeyi arttıkça 21.Yüzyıl alt boyutları öğrenme ve yenilik, yaşam ve kariyer, bilgi medya ve teknoloji becerileri artmaktadır. Çocuklar artık pasif dijital dünya üyeleri olarak görülmemektedir (Rosen ve Jaruszewicz, 2009). 21.yüzyılda, dijital oyunlar, bilgisayar, telefon ve diğer iletişim teknolojilerine erişimleri sayesinde, çocuklar, teknolojiyi hayatlarının ayrılmaz bir parçası olarak deneyimlemekte ve bu durum Benner ve Hatch (2010) ile Sayar ve Benli'nin (2020) vurguladığı gibi, bu yüzyılda gerekli becerilerin hızla ve aktif gelişmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Literatür taraması yapılan araştırmalarda 21.Yüzyıl becerileri ve alt boyutları ile ilgili çalışmalara bakıldığında, Bahşi (2023), yaptığı çalışmada beşinci sınıf öğrencilerinin 21.yüzyıl becerileri ve eleştirel düşünme eğilimleri ve dijital okuryazarlık eğilimleri arasında bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Ow ve arkadaşları (2023) kinestetik becerilerin 21.yüzyıl öğrenme becerilerini ileriye taşıdığını kanıtlayan bir çalışma yapmıştır. Kinestetik beceriler ile müziği birleştirerek hareket müdahaleli bir program

hazırlamış olup uygulanan ön test-son test sonuçlarına göre kinestetik becerilerin, 21.yüzyıl becerilerinden olan eleştirel düşünme ve yaratıcılık becerilerine önemli ölçüde katkı sağladığını ve 21.yüzyıl öğrenme becerileri seviyesini arttırdığı sonucuna ulaşmıştır. Ogegbo ve Aina (2022), araştırmasında okul öncesi dönemde 21. Yüzyıl öğrenme becerilerini geliştirmek için bir program hazırlamıştır. Hazırladıkları program, teknoloji ile oyun temelli öğrenmeyi kapsayan bütünleşmiş bir eğitim içeriğidir. Düzeylere bakıldığında 21.yüzyıl becerileri alt boyutlarından olan yaratıcılık, eleştirel düşünme, iş birliği, iletişim ve teknoloji okuryazarlığı vb. becerileri geliştirdiği, aynı zamanda akranları iletişim kurma ve etkileşimi sürdürme de teknolojiyi aktif kullandıkları sonucuna varmıştır. Yapılan bu çalışmalar araştırma bulgularını desteklemektedir.

Çocukların 21.Yüzyıl becerileri düzeyi arttıkça PERİK alt boyutları sosyal ilişki kurma/sosyal performans, kendini kontrol/öz düzenleme, kendine güven/atılglanlık, stresle başa çıkma/duygusal dengelilik, sorumluluk bilinci/görev yönelimi ve keşfetmekten keyif alma/keşfetme merakı artmaktadır. Çocukların 21.Yüzyıl becerilerine sahip olmalarının çevreyle sosyal ilişki kurmalarına, stresle başa çıkabilmelerine, özgüven sahibi olmalarına ve sorumluluk sahibi olmalarına ve şimdiki yüzyıla uyum sağlamalarına olanak sağladığı düşünülür. Ogelman ve Kahveci (2023) küçük çocuklarla yaptığı çalışmada, 21.yüzyıl becerilerinin alt boyutlarından olan yaşam ve kariyer becerileri içerisinde yer alan sosyal becerinin düzeyi arttıkça, çocukların sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlıklarının yükselmekte olduğu sonucuna ulaşmıştır. Aydemir (2023), yaptığı çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin teknoloji tutumları ile psikolojik iyi oluş ve psikolojik dayanıklılıkları arasında ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Yapılan çalışmalar bu bulguyu desteklemektedir. Sylva vd., (2020) yaptığı çalışmada erken çocuklukta 21.yüzyıl becerilerinin geliştirilmesinin çocuklarda öz düzenleme ve pro-sosyal davranışlarına büyük ölçüde katkı sağladığı sonucuna ulaşmıştır.

Çocukların PERİK düzeyleri arttıkça 21.yüzyıl becerileri alt boyutları öğrenme ve yenilik, yaşam ve kariyer, bilgi, medya ve teknoloji becerileri artmaktadır. Bu durum, çocukların psikolojik sağlamlıklarının artmasıyla birlikte şimdiki yüzyılın getirdiği çeşitli becerileri daha etkili öğrenebildiğini ve uygulayabildiğini düşündürmektedir. Bu bağlamda sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlığın

çocukların yaşamlarına dair çeşitli alanlarda başarıyı arttırmada önemli bir faktör olduğu varsayılır. Tok (2020) gerçekleştirdiği çalışmada, 5 yaş grubu çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri ile öğrenme ve yenilik becerileri arasında pozitif yönde bir ilişki saptamıştır. Çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri arttıkça, öğrenme ve yenilik becerilerini kapsayan yaratıcılık, iş birliği, eleştirel düşünme ve iletişimin olumlu gelişme gösterdiği gözlemlenmiştir. Mark ve Seeman (2008) yaptığı araştırmasında, teknolojinin insanlara olumsuz durumlardan ve stres durumlarından sonra yeni bir rutin oluşturma konusunda çeşitli imkânlar sunduğunu ifade etmiştir. Ünsal (2016), yaptığı çalışmada okul öncesi çocuklar için psikolojik dayanıklılık programının çocukların problem davranışlarını azaltma ve sosyal becerilerini geliştirmede etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yapılan çalışmalar da bu bulguyu desteklemektedir.

Çocukların PERİK düzeyi arttıkça PERİK alt boyutları sosyal ilişki kurma/sosyal performans kendini kontrol/öz düzenleme, kendine güven/atılgnalık, stresle başa çıkma/duygusal dengelilik, sorumluluk bilinci/görev yönelimi ve keşfetmekten keyif alma/keşfetme merakı artmaktadır. Sarı (2023), pozitif psikoloji müdahale programının çocukların iyi oluşlarına, sosyal, duygusal ve akademik becerilerine olumlu yönde etki ettiği sonucuna ulaşmıştır. Bonanno (2005) yaptığı çalışmasında psikolojik sağlamlık düzeyi yüksek çocukların yaşamındaki zorluklarla başa çıkarken çevresiyle kolay iletişim kurabilen, sorumluluklarını gerçekleştiren ve başkasına saygı gösteren bireyler olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yıldız ve Kahraman (2021) yaptıkları çalışmada sosyal-duygusal öğrenme becerileri, yaşam doyumu ve psikolojik dayanıklılık arasında orta düzeyde bir pozitif ilişki olduğunu saptamıştır. Yapılan çalışmalar da bu bulguyu desteklemektedir.

Tüm sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde 21. yüzyıl becerileri ile sosyal ve duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık arasında bir ilişki olduğu, düzeylerinin arttığında veya azaldığında birbirlerinden etkilendiği sonucuna varılır. Alan yazındaki çalışmalar bu araştırma sonucuyla değerlendirildiğinde 21.Yüzyıl becerileri ve PERİK arasında pozitif yönde ve güçlü bir ilişki olduğu görülür. Bununla birlikte çocukların 21.yüzyıl becerileri ve alt boyut düzeyleri arttıkça sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık ve alt boyutlarının da arttığı söylenebilir. Bu bağlamda, sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlığın çocukların 21.yüzyıl becerileri

edinimlerini kolaylaştıran ve bu becerilerin etkili şekilde kullanılmasına zemin hazırlayan önemli bir faktör olduğu söylenebilir.

ÖNERİLER

Araştırmaya Yönelik Öneriler

- Araştırmacılar, 21.yüzyıl becerilerinin sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlıkları üzerindeki etkisini uzun süreli olarak takip edebilir. Bu, gelişimin farklı süreçlerinde ve hızlı gelişen yüzyıl içindeki değişimleri anlamamıza yardımcı olur.
- Nitel çalışmalar yapılabilir. Bu, çocukların deneyimlerini daha ayrıntılı şekilde incelememize fayda sağlar. Bu tür çalışmalar, 21.yüzyıl becerileri ile sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık değişimleri altında yatan süreçleri ve değişkenleri daha iyi anlamamıza yardımcı olur.
- Araştırmacılar, baba demografik özellikleri ile çocukların 21.yüzyıl becerileri ile sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkiyi dikkate alacak yeni araştırmalarda bulunabilir. Bu, baba ile çocuğun etkileşimini anlamamıza ve baba değişkeni ile ilgili literatüre bilgi kazandırmada yardımcı olur.
- Benzer çalışmaların farklı kültürel gruplarda ve coğrafi bölgelerde yapılması, elde edilen bulguların genelleştirilebilirliği artırılabilir. Çeşitli yaş gruplarını ve ebeveyn arka planlarını içeren daha geniş çalışma grupları kullanarak benzer araştırmalar gerçekleştirilebilir.

Politikaya Yönelik Öneriler

- Politika yapıcılar, 21.yüzyıl becerileri ile sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlığı teşvik eden programların etkilerini değerlendirmek ve buna dayalı olarak politikalar geliştirmek amacıyla eğitim ve araştırmaya daha fazla yatırım yapmalıdırlar.
- Politika yapıcılar, sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık teşvik etmek amacıyla toplumsal bilinçlendirme kampanyaları düzenlenmelidir. Bu kampanyaların etkili bir şekilde yayılmasında, sosyal medya ve iletişim araçları aktif bir şekilde kullanılmalıdır.

- Devlet politikaları ve yönergeler, değişen ve gelişen dünya hızına uyum sağlanmasında büyük önemi olan yüzyıl becerilerini teşvik etmek için çeşitli ve kapsayıcı yaklaşım desteklenmelidir. Eğitim sisteminde, 21.yüzyıl becerilerini benimseyen politikalar desteklenmeli ve uygulanmalıdır.
- Eğitim politikaları, 21.yüzyıl becerileri ile sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık kavramları öğretmen eğitimi ve müfredatın bir parçası haline gelmelidir. Buna ek olarak, okul ortamlarında teknolojik eğitim materyalleri sağlanmalıdır.

Ebeveynlere Yönelik Öneriler

- Ebeveynlerin 21.yüzyıl becerileri ile sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık konusunda kendilerini fark etmeleri önemlidir. Bu, zorluklar ile başa çıkmada ve duygusal dengeliliği korumada çocuklara karşı doğru rol model olma noktasında yardımcı olacaktır.
- Ebeveynlerin değişen ve gelişen teknolojik araçların deneyimlere açık olması uyum sağlaması ve bu gibi durumları güncel durumları önceden takip etmesi oldukça önemlidir. Böylelikle çocukların karşılaştığı teknolojik araçları ebeveynleriyle ile deneyimlemesi, teknoloji hakkında doğru, güncel bilgiler edinmesi konusunda faydalı ve doğru rehberlik fırsatı sağlayacaktır.
- Hikayeler ve çocuk kitapları ile sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık kavramını aktarmak için etkili bir araç olacaktır. Ebeveyn bu konuyu içeren kitapları seçerek çocuklara bu deneyimi kazandırmalıdır.
- Ebeveynler, çocuklar için önemli rol modellerdir. Teknolojinin içine doğan çocukları teknolojiden uzak tutmanın yanlış bir davranış bir biçimi olduğunu kavramalı, bilgi, medya ve teknoloji okuryazarlığı konusunda çocukları tutarlı, güvenilir ve sağlıklı tutum sergileyerek çocuklara rol model olmalıdırlar.

Eğitimcilere ve Okullara Yönelik Öneriler

- Eğitimciler, 21.yüzyıl becerileri ile sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık ile ilgili holistik politikalar uygulamalı ve geliştirmelidir. Bu becerileri sürekli hale getirmek için destekleyen öğretici alternatif yaklaşımlar kullanılmalı, kazanım ve göstergeler oluşturmalı ve tematik programlar düzenlenmelidir.
- Eğitimciler, 21.yüzyıl becerilerinin seviyelerini ölçmeli ve çocuklarına öğrenme ve yenilik becerileri, yaşam ve kariyer becerileri ve bilgi medya ve teknoloji becerilerini edindirmeye odaklanmalıdır. Bu beceriler, yaşanan çağa uyum sağlamada önemli bir yetenek olacaktır.
- Eğitimciler, 21. Yüzyıl becerileri ve sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık ile ilgili çeşitli programlar ve etkinlikler düzenlemelidir. Çocukların okuryazarlık, kültürlerarası sosyal beceriler ve zorluklarla başa çıkabilmeleri sağlayacak etkinlikler ve projeler yapılmalıdır.
- Okullar, teknolojinin gelişimini bu bağlamda öğretmen eğitimini desteklemelidir. Öğretmenlere 21.yüzyıl becerileri konusunda uygulamalı eğitimler verilmelidir.
- Eğitimciler, ebeveynler ile iş birliği yaparak çocukların sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlıkları konusunda ortak çalışmalar yapmalıdır. Bu çalışmalar ile okul toplumu oluşturulabilir. Bu çalışmalar sürecinde hem aileler hem eğitimciler eşit şekilde aktif olmaları sürdürülebilirlik açısından oldukça önemlidir.

KAYNAKÇA

- ACRL- Association Of College And Research Libraries** (2000). Information Literacy Competency Standards For Higher Education, [Çevrimiçi] Web: [Http://Www.Ala.Org/Ala/Acrl/Acrlissues/Acrlinfolit/Infolitstandards/Stepbystep1/Stepby step. Htm](http://www.Ala.Org/Ala/Acrl/Acrlissues/Acrlinfolit/Infolitstandards/Stepbystep1/Stepby%20step.Htm). (Erişim Tarihi: 30.09.2023).
- AES (Applied educational Systems).** (2020). <https://www.aeseducation.com/blog/what-are-21st-century-skills> Ekim 2023 tarihinde alınmıştır.
- Akar, A.** (2018). *Psikolojik sağlamlık programının ergenlerin psikolojik sağlamlık düzeyine etkisi*. Doktora Tezi. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akbaba, A. & Kaya, B.** (2015). Okul Öncesi Öğrencilerinin Düşünme Becerilerinin Gelişmesine Yönelik Öğretmen Görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (55), 148-160. DOI: 10.17755/esosder.41522
- Akbaş, B.** (2016). *Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 60 Ay ve Üzeri Çocukların Sosyal Uyum Becerileri ile Mizaç Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.
- Akbaş, İ.** (2020). *Farklı sosyoekonomik çevrede eğitim alan 60-72 aylık okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerilerinin ve akran oyunlarının incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Akçay, M. C.** (2020). Devlet İnşası: Yirmi Birinci Yüzyılda Yönetişim ve Dünya Düzeni. *Liberal Düşünce Dergisi*, 25 (97), 249-254.
- Aktan, B. ř., & Önder, A.** (2018). Okul Öncesi Dönemde Psikolojik Dayanıklılık. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 20-30.
- Ala-Mutka, K.** (2011). Mapping digital competence: Towards a conceptual understanding. Institute for prospective technological studies.

- Alabay, E., Seven, Z. D., Akçay, Ç. E., Başkurt, A.** (2019). Okul Öncesi 6 Yaş Çocuklarının Bazı Demografik Özelliklerinin Sosyal Beceri ve Problem Davranışlarına Etkisinin İncelenmesi. *E-Kafkas Journal of Educational Research*, 6(1), 35-50.
- Alakuş, S.** (2019). *Sosyal Medyanın Gençlerin Marka Tercihlerine Etkisi: Özel Okul Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Alkoç, N.** (2020). *Okulöncesi öğretmen adaylarının 21.yüzyıl öğrenen becerileri ile eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Altan, S.** (2023). *Farklı Sosyokültürel Çevrede Yaşayan 5-6 Yaş Çocukların Benlik Algıları İle Psikolojik Sağlamlıklarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Anagün, S., Atalay, N., Kılıç, Z., & Yaşar, S.** (2016). Öğretmen adaylarına yönelik 21. yüzyıl becerileri yeterlik algıları ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *PAU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40 (40), 160- 175.
- Ananiadou, K. ve Claro, M.** (2009). 21st century skills and competences for new millennium learners in OECD countries. İçinde OECD Education Working Papers (Sayı 41). OECD. <http://dx.doi.org/10.1787/218525261154%0AOECD>
- Andreasen, N. C.** (2013). *Yaratıcı Beyin*, 5. Baskı, Arkadaş Yayınevi, Ankara, 2013.
- Andrews, F. M., & Withey, S. B.** (1976). *Social Indicators of Well-Being*. New York: Plenum Press. <https://doi.org/10.1007/978-1-4684-2253-5> approach. Dordrecht: Springer.
- Arabacı, N. & Ömeroğlu, E.** (2013). 48-72 aylık çocuğa sahip anne babaların çocuklarıyla iletişimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30, 41- 53.
- Arı Arat, C., & Gülay Ogelman, H.** (2021). Küçük Çocukların COVID 19 Sürecinde Teknolojik Araç Kullanımının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Maarif Mektepleri Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 15-32.

- Arioğlu, E.** (1999). Yaratıcı düşünce ve eğitim. 10.11.2023 tarihinde <http://www.arioglu.net/bildiriler/yaraticidusunceveegitim.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Arslan, G.** (2015). Psikolojik istismar, psikolojik sağlamlık, sosyal bağlılık ve aidiyet duygusu arasındaki ilişki. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(36), 47-58
- Arslan, G. B., Kızılay, E. & Hamalosmanoğlu, M.** (2022). Eğitimde Teknoloji Entegrasyonu ile İlgili Türkiye’de Yapılan Çalışmaların İncelenmesi. *Anadolu University Journal of Education Faculty*, 6 (1), 39-55. DOI: 10.34056/aujef.976627
- Arslanargun, E. & Tapan, F.** (2011). *Preschool Education and its Effects on Children. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (2).
- Aslan, Ş.** (2018). Duygusal Zekâ, Problem Odaklı Stresle Başa Çıkma, İyileşme ve Duygusal Tükenme İlişkileri. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 16 (31), 59-82.
- Aşıcı, M.** (2009). Kişisel ve sosyal bir değer olarak okuryazarlık. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 9-26.
- Atakışi, T.** (2019). Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının 21. yüzyıl becerilerini esas alan bilgi okuryazarlık durumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Kars.
- Atış Akyol, N., Ata Doğan, S. & Durmuşoğlu, M.** (2021). Okul Öncesi Eğitimde Öğretmenin İletişim Becerilerinin Önemi: Aile Katılımı, İş Birliği ve Öğretmen-Çocuk İlişkisi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21 (3), 887-899. DOI: 10.17240/aibuefd.2021.21.64908-900473
- Aufderheide, P.** (1993). “*Media Literacy: A Report of The National Leadership Conference on Media Literacy.*” Washington, DC, Aspen Institute.
- Auxier, B., Anderson, M., Perrin, A. & Turner, E.** (2020). 4. Parents’ attitudes – and experiences – related to digital technology. Parenting Children in the age of screens. Pew Research Center Internet & Technology, July, 28, <https://www.pewresearch.org/internet/2020/07/28/parents-attitudes-and-experiencesrelated-to-digital-technology/> sayfasından erişilmiştir.

- Avcı, M.** (2019). "Seneca Etiğinde Bilgi, Erdem ve Mutluluk İlişkisi". Temaşa Erciyes Üniversitesi Felsefe Bölümü Dergisi. 67-76.
- Avcıoğlu, H.** (2007). Sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması (4-6 yaş). *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 93-103.
- Aydemir, İ.** (2023). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Teknoloji Tutumları, Pedagojik İnanç Sistemleri, Psikolojik Dayanıklılık ve Psikolojik İyi Oluş Düzeleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Pamukkale.
- Aydın, C.** (2019). "Tüketicilerin Sosyal Medya Reklamlarına Yönelik Satın Alma Davranışlarının Teknoloji Kabul Modeli ile İncelenmesi", Gümüşhane Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Gümüşhane.
- Aydın, M. & Egemberdiyeva, A.** (2018). Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeylerinin incelenmesi. *Türk ve Eğitim Dergisi*, 3(1), 37-53.
- Aydoğan, Y. & Ömeroğlu, E.** (2003). Erken Çocukluk Döneminde Genel Problem Çözme Becerilerinin Kazandırılması. OMEP 2003 Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı Bildiri Kitabı 2 (s. 458-468). Kuşadası: Ya-pa.
- Ayva Ş.** (2018). *Macera Terapisi Temelli Grupla Danışmanlığın Üniversite Öğrencilerinde Bilişsel Esneklik ve Belirsizliğe Tahammülsüzlüğe Etkisi*. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bahşi, N.** (2023). Investigation of the Relationship Between 21st Century Skills and Digital Literacy Levels of Fifth Grade Students and Their Critical Thinking Tendencies in Terms of Various Variables, *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 8(21), 375-413.
- Baker, N.** (2022). Liderliğin Evrimi ve Başlıca Liderlik Tarzları. *Florya Chronicles of Political Economy*, 8 (1), 29-46.
- Balaban-Dağal, A. & Bayındır, D.** (2018). Okul öncesi dönem çocuklarının ego sağlık düzeylerinin incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 2(1), 132-150.
- Balaban, S.** (2020). *5-6 yaş grubunda çocuğu olan anne babaların kabul-red düzeyleri ile çocukların yılmazlıkları arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

- Balci, Ş.** (2020). *Annelerin Evlilikte ve Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalık Düzeyi İle Okul Öncesi Dönem Çocukların Psikolojik Sağlık Düzeyleri İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Barankin, T. & Khanlou, N.** (2007). Growing up resilient: Ways to build resilience in children and youth. Canada: CAMH.
- Barutçu, E., Mengüloğlu, M. A. & Sırma, F.** (2020). Pozitif Psikolojik Sermaye ile Stresle Başa Çıkma Yolları Arasındaki İlişki: Denizli'deki Lise Öğretmenleri Üzerinde Bir Araştırma. *Pamukkale Üniversitesi İşletme Araştırmaları Dergisi*, 7 (2), 200-220.
- Başar, H.** (1993). Eğitim denetçisi: Roller, yeterlikleri, seçilmesi, yetiştirilmesi, Pegem Yayıncılık.
- Batak, K.** (2016). Aristoteles'te Entelektüel Erdemler -Bir Erdem Epistemolojisi Örneği-. *Felsefe Dünyası*, (63), 20-47.
- Beers, S. Z.** (2011) Teaching 21st Century Skills: An ASCD action Tool. Alexandria: USA.
- Beers, S. Z.** (2011). 21st century skills Preparing students for their future Retrieved from https://www.mheonline.com/mhmymath/pdf/21st_century_skills.pdf
- Benner SM, Hatch JA** (2010). From the editors: Preparing early childhood educators for 21st century children. *Journal of Early Childhood Teacher Education* 31(2):103-105
- Berk, L. E., & Meyers, A. B.** (2015). Infants, children, and adolescents. USA: Pearson.
- Bernard, B.** (1995). Fostering resilience in children. Retrieved from ERIC database. (ED386327).
- Bialik, M., Fadel, C., Trilling, B., Nilsson, P., ve Groff, J.** (2015). Skills for the 21st Century: What should students Learn. Centre for Curriculum Redesign, Boston, Massachusetts.
- Binbir, S.G. & Kara, H. G. E.** (2020). Aile-Öğretmen İletişimi ve İş birliği ile Çocukların Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 11(21), 134-118.
- Block, J. H.** (1950). An experiemental Investigation of the construct of Ego control. Unpublished doctoral dissertation, Standford University, 1950.

- Block, J., & Block, J.** (1980). The role of ego-control and ego-resiliency in the organization of behavior. In *Development of cognition, affect, and social relations*. Minnesota symposia on child psychology (Vol. 13, pp. 39-101). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Bonanno, G. A.** (2005). *Resilience in the Face of Potential Trauma*. *Current Directions in Psychological Science*, 14(3), 135–138. doi:10.1111/j.0963-7214.2005.00347.x
- Bozkurt, Ş. B. & Çakır, H.** (2016). Ortaokul öğrencilerinin 21. yüzyıl öğrenme beceri düzeylerinin cinsiyet ve sınıf seviyesine göre incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39 (39), 69-82.
- Bradburn, N. M., & Noll, C. E.** (1969). *The structure of psychological well-being*. Chicago: Aldine Pub. Co.
- Brown, S.** (2018). *Best Practices in 21st Century Learning Environments: A Study of Two P21 Exemplar Schools*. (Doktora tezi), Brandman, California.
- Bulanda, R. E.** (2004). Paternal involvement with children: the influence of gender ideologies. *Journal of Marriage And Family*, 1(66), 40-45.
- Bursalıoğlu, Z.** (2020). *Eğitim Yönteminde Teori ve Uygulama* (15. Baskı b.). Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F.** (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Can Göl, R.** (2023). *Güzel Sanatlar Lisesi İle Diğer Liselerde Öğrenim Gören Öğrencilerin 21.Yy Becerileri- Kariyer Özyeterliliği ve Kaygısı Düzeylerinin Karşılaştırılması ve Sanatla İlgili Mesleklere İlişkin Görüşleri*. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilimdalı Resim İş Eğitimi Bilimdalı Yüksek Lisans Tezi.Pamukkale
- Cansoy, R.** (2018). Uluslararası Çerçevelere Göre 21.Yüzyıl Becerileri ve Eğitim Sisteminde Kazandırılması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7 (4), 3112-3134. DOI: 10.15869/itobiad.494286
- Carr, A.** (2016). Pozitif psikoloji: Mutluluğun ve insanın güçlü yönlerinin bilimi. Ü. Şendilek. (Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Ceylan R. & AKÇAY B.** (2019). *Bilgi ve İletişim Teknolojileri (Bit) Okuryazarlığı*. Pegem Yayınları.

- Chen, Q., & Jiang, Y.** (2002). Social competence and behavior problems in Chinese preschoolers. *Early Education and Development*, 13(2), 171-186. https://doi.org/10.1207/s15566935eed1302_4
- Civelek, B.** (2006). Çocuklara Sorumluluk Bilinci Kazandırmak. *Çoluk Çocuk Dergisi*, 20-22.
- Coşkun, S.** (2019). "Aristoteles ve Kant'ta Sorumluluk". *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 87-100.
- Cüceloğlu, D.** (1991). 'İnsan ve Davranışı'. Remzi Kitapevi, İstanbul.
- Çelebi Öncü, E.** (2015). Yaratıcılığa kavramsal bakış. *Yaratıcılığın Keşfi*. (Ed. E. Çelebi Öncü). 1.Baskı. Ankara: Hedef CS Yayıncılık, 11-21.
- Çetin, M. & Çetin G.** (2021). 21.yüzyıl becerileri açısından MEB okul öncesi eğitim programına eleştirel bakış. *Yaşadıkça Eğitim*, 35 (1), 235-255.
- Dabbagh, N., & Kitsantas, A.** (2012). Personal learning environments, social media, and selfregulated learning: A natural formula for connecting formal and informal learning. *Internet and Higher Education*, 15(1), 3–8.
- Deci, E. L. & Ryan, R. M.** (2008). Hedonia, eudaimonia, and well-being: An introduction. *Journal of Happiness Studies*, 9, 1-11
- Dede, C.** (2010). Comporing frameworks for 21st century skills. In J. Bellanca & R. Brandt (Eds.), 21st century skills: Rethinking how students learn (s. 51-76). Bloomington: Solution Tree Press.
- Demir, Ö.** (2023). *Sağlık iletişiminde diyalogik bir iletişim aracı olarak web siteleri ve twitter kullanımı: Türkiye'deki özel hastaneler üzerine bir inceleme*. Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elâzığ.
- Demir, R. ve Türk, F.** (2020). Pozitif psikoloji: Tarihçe, temel kavramlar, terapötik süreç, eleştiriler ve katkılar. *Humanistic Perspective*, 2(2), 108-125.
- Demirci, A.** (2018). *Üniversite öğrencilerinde öznel iyi oluşun bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Diener E., & Ryan K.** (2009). *National accounts of well-being for public policy*. Claremont Conference on Positive Psychology.

- Diener, E.** (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95(3), 542-575. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.34>.
- Dinçer, Ç.** (1995). *Anaokuluna Devam Eden 5 Yaş Grubu Çocuklarına Kişilerarası Problem Çözme Becerilerinin Kazandırılmasında Eğitimin Etkisinin İncelenmesi*. Doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dinler, H., Simsar, A., & Yalçın, V.** (2021). 3-6 Yaş çocukların 21. yüzyıl becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *E-Kafkas Journal of Educational Research*, 8(2), 281-303.
- Dodge, K. A., & Price, J. M.** (1994). On the Relation Between Social Information Processing and Socially Competent Behavior in Early School-Aged Children. *Child Development*, 65(5), 1385–1397.
- Doll, B. & Lyon, M. A.** (1998). Risk and resilience: Implications for the delivery of educational and mental health services in schools. *School Psychology Review*, 27(3), 348-363.
- Doyle, C.** (1992). Outcome measure for information literacy within the National Educational Goals of 1990. Final report to the National Forum on Information Literacy. Flagstaff:AZ, NFIL.
- Durmuş, A.** (2020). *21.yy Becerilerinin Öğretimine İlişkin Öğretmen Adaylarına Ynnelik Bir Ders Programı Tasarısı Ve Uygulanması*.Doktora Tezi. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eskişehir, 2020.
- Durmuşoğlu Salatalı N., Erbay, F., Işık, E., ve İmir, H. M.** (2018). Turkish validation of social emotional well-being and resilience scale (PERIK). *International Electronic Journal of Elementary Education*,10(5), 525-533. DOI: 10.26822/iejee.2018541302
- Earvolino-Ramirez, M.** (2007). Resilience: A concept analysis. *Nursing Forum*, 42(2), 73-82.
- Eker, A. & Sak, U.** (2016). Yaratıcı zıt düşünme tekniğinin (yazıd) sosyal geçerliği, *Tür Üstün Zekâ v Eğitim Dergisi*, 6(2), 71-87.
- Ekici, F. Y.** (2015). Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Çocukların Sosyal Becerileri ile Aile Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(02), 9.

- Elçi, S.** (2021). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının 21. Yüzyıl Becerileri İle Rekabet Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Erata, F. & Özbey, S.** (2020). Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Bazı Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Pearson Journal*, 5(9), 125-151.
- Erdem, E.** (2017). *Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 4-5 Yaşındaki Çocukların Yılmazlık Özellikleri ve Yılmazlığı Destekleyici Faktörlerin İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erdem, M.** (2002). Proje tabanlı öğrenme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22 (22).
- Ergin, H.** (2012). Okul Öncesi Dönem Çocukları için İletişim Becerileri Ölçeklerinin Geçerlik, Güvenirlik ve Norm Çalışması. *HAYEF Journal of Education*, 1(2), 181-199.
- Erhan, T.** (2021). İşyeri Mutluluğu: Bir Kavram İncelemesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 17 (38), 5686-5712. DOI: 10.26466/opus.883377
- Eroğlu, E.** (2001). *Ailenin Çocuklarda Problem Çözme Yeteneğinin Gelişmesi Üzerindeki Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Erten, P.** (2020). Öğretmen Adaylarının 21. Yüzyıl Becerileri Yeterlilik Algıları ve Bu Becerilerin Kazandırılmasına Yönelik Görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 49 (227), 33-64.
- Eryılmaz, A.,** (2017). Pozitif Psikoterapiler. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*; 9(3):346- 362.
- Eryılmaz, S. & Ulusoy, Ç.** (2015). 21. yüzyıl becerileri ışığında FATİH projesi değerlendirmesi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi GEFAD / GUJG*, 2(35), 209-229
- Facione, P. A.** (1990). Critical thinking: A statement of expert consensus for purposes of educational assesment and instruction-executive summary-The Delphi Report. *Www. researchgate.net sayfasından 10.06.2023 tarihinde erişilmiştir.*

- Fraser, M. W., Richman, J. M. ve Galinsky, M. J.** (1999). Risk, protection and resilience: toward a conceptual framework for social work practice. *Social Work Research*, 23, 129-208.
- G. Kadan ve N. Aral.** (2018). "Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Medya Kullanım Düzeylerinin İncelenmesi", *International Journal of Multidisciplinary Studies and Innovative Technologies*, c. 2, sayı. 2, ss. 51-55.
- Galinsky, E.** (2010). Gelişen zihin: Her çocuğun ihtiyaç duyduğu yedi temel yaşam becerisi. (Çev. Kevser T. Yaralı ve Elifcan Cesur) Ankara: Nobel.
- Garmezy, N. & Masten, A. S.** (1986). Stress, competence, and resilience: Common frontiers for therapists and psychopathologist. *Behavior Therapy*, 57(2), 159-174.
- Gelbal, S.** (1991). Problem Çözme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 6(6), 167- 173.
- Gelen, İ.** (2017). P21-Program ve Öğretimde 21. Yüzyıl Beceri Çerçevesleri (ABD Uygulamaları). *Disiplinler arası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1 (2), 15-29.
- Gencer, N.** (2018). Öznel İyi Oluş: Genel Bir Bakış. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11 (3), 2621-2638. DOI: 10.17218/hititsosbil.457382
- George, D., & Mallery, M.** (2010). SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 update (10'a ed.) Boston.
- Gizir, C.** (2007). Psikolojik Sağlamlık, Risk Faktörleri ve Koruyucu Faktörler Üzerine Bir Derleme Çalışması. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 3 (28), 113-128.
- Goldstein, S., & Brooks, R. B.** (2013). Why study resilience? In *Handbook of resilience in children* (pp.3-14). Springer, Boston, MA.
- Graham, A.** (2011). Strengthening young people's social and emotional wellbeing. Centre for Children and Young People Background Briefing Series, no.7. Lismore: Centre for Children and Young People, Southern Cross University. [https://epubs.scu.edu.au/ccyp_pubs/42.\(20.11.2023\).](https://epubs.scu.edu.au/ccyp_pubs/42.(20.11.2023).)
- Greene, R. R.** (2002). Holocaust survivors: A study in resilience. *Journal of Gerontological Social Work*, 37(1), 3-18.

- Greene, R. ve Conrad, A. P.** (2002). Basic assumptions and terms. (Ed: R. Greene) *Resiliency: An integrated approach to practice, policy, and research*. Washington, DC: NASW Press.
- Griffin, P. & Care, E.** (2015). Assessment and Teaching of 21st Century Skills. doi:10.1007/978-94-017-9395-7.
- Gutman, L. M.** (2008). Social and emotional development in infancy and early childhood. Benson, J. B., Haith, M. M. (Eds) *Risk and resilience*, (pp.24- 34). University of London, UK: Elsevier. <https://bit.ly/3tdePUd> sayfasından erişilmiştir.
- Gülay Ogelman, H. & Kahveci, D.** (2023). Küçük Çocukların Sosyal Becerileri ile Sosyal Duygusal İyi Oluş Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Journal of Sustainable Education Studies*, 4 (2), 75-90.
- Gülay Ogelman, H., & Erten Sarıkaya, H.** (2016). Beş Yaş Çocuklarının Akran Şiddetine Maruz Kalma ve Akran Şiddetini Uygulama Düzeylerinin İzlenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakülte i Dergisi*, 1(37), 187-203.
- Gülay, H.** (2009). Okul Öncesi Dönemde Akran İlişkiler. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü D ırgisi*, 12 (22), 82-93.
- Gülay, H., & Akman, B.** (2009). Okul öncesi dönemde sosyal beceriler. Ankara: Pegem Akademi.
- Güler, T., & Uz Baş, A.** (2023). Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Sınıf/Okul Temelli Pozitif Psikoloji Uygulamalarının Etkililiğinin İncelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14(1), 409-429.
- Gümrükçü Bilgici, B. & Deniz, Ü.** (2021). 60-72 Aylık Çocukların Öz Düzenleme Becerileri ve Öğrenme Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *International Journal of Field Education*, 7 (1), 25-39. DOI: 10.32570/ijofe.847079.
- Gün, R. Ş. & Gültekin Akduman, G.** (2022). Okul Öncesi Çocuklarının Psikolojik Sağlamlıklarının Akran Zorbalığı Davranışları ile İlişkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 20 (1), 107-123. DOI: 10.37217/tebd.1019516
- Gün, Ş.G.** (2021). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Psikolojik Sağlamlık Düzeyleri İle Akran Zorbalığı İlişkisinin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Günay, A. & Çelik, R.** (2019). Kariyer Stresinin Psikolojik İyi Oluş ve İyimserlik Değişkenleriyle Yordanması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (33), 205-218.
- Günay, D. Ve Şişman, B.** (2019). Bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı. A.D.Ö. Özçelik ve M.N. Tuğluk (Ed.). Eğitimde ve endüstride 21. Yüzyıl becerileri (251-266). Ankara: Pegem Akademi.
- Güneş, F.** (2002). Ders Kitaplarının İncelenmesi. Ankara: Ocak Yayınları.
- Güngör, D.** (2021). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 5 ve 6 Yaş Grubu Çocukların Öz Düzenleme Becerileri İle 21. Yüzyıl Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gürbüztürk, O. & Koç, S.** (2012). 21. Yüzyılda Öğretmen Adaylarının Bilgi Okuryazarlık Becerilerinin Değerlendirilmesi. *Education Sciences*, 7 (1), 27-49.
- Gürsu, O. & Ay, Y.** (2019). Pozitif Psikoloji: Mutluluğun ve İnsanın Güçlü Yönlerinin Bilimi. *Turkish Academic Research Review*, 4 (4), 655-660. DOI: 10.30622/tarr.637983
- Gürültü, E., Aslan M. ve Alcı B.** (2018). İlköğretim öğretmenlerinin yeterliklerinin 21. yüzyıl becerileri ışığında incelenmesi. *The Journal of Academic Social Sciences*. 6(71), 543-560.
- Gürültü, E., Aslan, M., & Alcı, B.** (2020). Ortaöğretim öğretmenlerinin 21. yüzyıl becerileri kullanım yeterlikleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(4), 780-798.
- Hamilton, M. & Redmond, G.** (2010). Conceptualisation of social and emotional wellbeing for children and young people, and policy implications for the Australian Research Alliance for Children and Youth and the Australian Institute of Health and Welfare [http://australianchildwellbeing.com.au.\(20.11.2023\)](http://australianchildwellbeing.com.au.(20.11.2023)).
- Heppner, P. P. & Krauskopf, C.J.** (1987). The integration of personel problem solving processes within counseling. *The Psychologist*, 15, 371-447.
- İlhan, B.** (2023). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Bilişsel Esneklik Düzeyleri İle Girişimcilik Özelliklerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Eğitim bilimleri Enstitüsü, Fırat Üniversitesi, Elazığ.

- Kaba, İ.** (2019). Stres, Ruh Sağlığı Ve Stres Yönetimi: Güncel Bir Gözden Geçirme. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (73), 63-81.
- Kahneman, D., & Deaton, A.** (2010). High income improves evaluation of life but not emotional well-being. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 107(38), 16489-16493.
- Kahraman, S.N.** (2021). *21.yy becerileri bağlamında kız çocuklarının girişimcilik ve inovasyon becerilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bursa Teknik Üniversitesi, Uluslararası Ekonomi Politikası Anabilim Dalı, Bursa.
- Kalkuloğlu, A.** (2022). *Pandemi ve Deprem Sürecini Yaşayan Okul Öncesi Çocuklarının Sosyal- Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlıklarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Kalyoncu, A. T.** (2012). Yirmi birinci yüzyılda öğrencilerin sahip olması gereken bazı temel becerilere ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul
- Kansu, A. F. & Hızlı Sayar, G.** (2018). Öz Yeterlik, Yaşam Anlamı ve Yaşam Bağlılığı Kavramları Üzerine Bir İnceleme. *Etkileşim*, (1), 78-89. DOI: 10.32739/etkilesim.2018.1.11
- Karadoğan Doruk, E.** (2005). İlişkilerdeki Başarının Anahtarı: 'özgüven'. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi | Istanbul University Faculty of Communication Journal*, 0 (23).
- Karagöz Y.** (2019). SPSS ve AMOS uygulamalı Nicel-Nitel-Karma Bilimsel Araştırma Yöntemleri ve Yayın Etiği. 2. basım. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık. s. 933–950.
- Karakaş, H.** (2015). Değerler eğitimi etkinliklerinin okul öncesi öğretmenlerine göre değerlendirilmesi: Nitel bir çalışma. *Dünden Bugüne Türkiye’de Beceri. Ahlak ve Değerler Eğitimi Uluslararası Sempozyumu*, 1, 623–650.
- Karakaş, M. M.** (2015). *Ortaokul Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Fen Bilimlerine Yönelik 21. Yüzyıl Beceri Düzeylerinin Ölçülmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Karasar, N.** (2019). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.

- Kaya, A.** (2019). İletişime giriş: temel kavramlar ve süreçler. A. Kaya (Editör), *İnsan ilişkileri ve iletişim içinde* (14 b., s. 1-32). Ankara: Pegem Akademi.
- Kazan, H.; Sarısoy, S.** (2021). Anne-Çocuk İlişkisi Bağlamında Okul Öncesi Dönemde İletişim Becerileri Üzerine Bir Araştırma. *İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 441-472.
- Keyes, C. L. M.** (1998). Social well-being. *Social Psychology Quarterly*, 61(2), 121-140.
- Keyes, C. L. M.** (2002). The mental health continuum: From languishing to flourishing in life. *Journal of Health and Social Behavior*, 43(2), 207-222.
- Keyes, C. L.** (2003). Complete mental health: An agenda for the 21th century. C. L. Keyes, & J. Haidt (Dü) içinde, *Flourishing: Positive psychology and the life well-lived* (s. 293-312). Washington, DC: American Psychological Association.
- Kırkincioğlu, M.** (2003). Çocuk ruh sağlığı. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Kishalı, Z.** (2022). *Annelerin Duygu Sosyalleştirme Davranışları İle Okul Öncesi Dönem Çocuklarının 21.Yy. Becerileri ve Psikolojik Sağlamlık Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Knowles M.,** (1975). Self-directed learning: A guide for learners and teachers. New York: Association Press.
- Kochanska, G., Coy, K. C., & Murray, K. T.** (2001). The development of self-regulation in the first four years of life. *Child Development*, 72(4), 1091-1111.
- Kol, S., & Tunçeli, H. İ.** (2022). Examination of 21st-Century Skills in Early Childhood in Terms of Different Variables. *Sakarya University Journal of Education*, 12(3), 813-832.
- Kongar, E.** (2001), Küresel Terör ve Türkiye, 3 b, Remzi Kitabevi, İstanbul
- Koray Ö. & Azar A.** (2008). Ortaöğretim öğrencilerinin problem çözme ve mantıksal düşünme becerilerinin cinsiyet ve seçilen alan açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 125-136.

- Korkmaz, B.** (2022). *Okul Yöneticilerinin 21. Yüzyıl Becerileri Ve Öğretmenlerin Beklentileri*. Yüksek Lisans Tezi, Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Amasya.
- Koşak, N.Z.** (1996). *Türkiye'de aile yapısı-eğitim sistemi içerisinde çocuklarda yaratıcı düşünce oluşturma bağlamında televizyonun rolü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kozikoğlu, İ., & Özcanlı, N.** (2020). Öğretmenlerin 21. Yüzyıl Öğreten Becerileri ile Mesleğe Adanmışlıkları Arasındaki İlişki. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 9(1), 270-290.
- Köroğlu, E.** (2002). 'Atılganlık Nedir?'; *Güncel Psikoloji Dergisi*, HYB yayıncılık, Cilt:3, Sayı:2. Ankara.
- Kubey, R.** (2001). *Media Literacy in the information age, Current Perspectives*. New Jersey: Transaction Publishers.
- Kugle, L.** (1983). Level of stability of self-esteem in relation to academic behavior of second graders. *Journal of Personality and Social Psychology*. 44.1, 201-227.
- Kurbanoğlu, S.** (2010). Bilgi okuryazarlığı: kavramsal bir analiz, *Türk Kütüphaneciliği* 24, 4, 723-747.
- Kurtoğlu Karataş, B., & Bütün Ayhan, A.** (2023). Babaların Bilinçli Farkındalıklı Ebeveynlik Tutumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Humanistic Perspective*, 5(3), 1332-1353.
- Kurudayıoğlu, Mehmet- Tüzel.** (2010) “21. Yüzyıl Okuryazarlık Türleri, Değişen Metin Algısı ve Türkçe Eğitimi”. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*. 28 (2010), 283-298.
- Kutaniş, R. Ö. & Yıldız, E.** (2014). Pozitif Psikoloji ile Pozitif Örgütsel Davranış İlişkisi ve Pozitif Örgütsel Davranış Boyutları Üzerine Bir Değerleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 5 (11), 135-154.
- Kylonen, P. C.** (2012, May). Measurement of 21st century skills within the common core state standards. *Invitational Research Symposium on Technology Enhanced Assessments Sempozyumunda sunulan bildiri*, Washington, D.C.
- Lamb, S., Maire, Q., & Doecke, E.** (2017). *Key Skills for the 21st Century: an evidence-based review*. Retrieved from <https://education.nsw.gov.au/our->

priorities/innovate-for-the-future/education-for-a-changing-world/research-findings/future-frontiers-analytical-report-key-skills-for-the-21st-century/Key- Skills-for-the-21st-Century-Executive-Summary.pdf

- Leontiev, D., & Rasskazova, E** (2014). What Makes People Happy Well-Being and Sources of Happiness in Russian Students. *SSRN Electronic Journal*, 2-7. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2559143>
- Lonner, W.** (2013). Cultural competence. In K. D. Keith (Ed.), *The encyclopedia of cross-*
- Luthar, S. & Cicchetti, D.** (2000). The construct of resilience: Implications for interventions 220. and social policies. *Development and Psychopathology*, 12, 857-885.
- Luthar, S. S., Cicchetti, D., & Becker, B.** (2000). The construct of resilience: A critical evaluation and guidelines for future work. *Child Development*, 71, 543-562
- Mahlo, L., & Windsor, T. D.** (2021). State mindfulness and affective well-being in the daily lives of middle-aged and older adults. *Psychology and Aging*, 36(5), 642–659.
- Masten, A. S.** (2001). Ordinary magic: Resilience processes in development. *American psychologist*, 56(3),227.
- Masten, A. S. & Reed, M. G. J.** (2002). Resilience in development. Snyder, C. R. & Lopez, S. J. (Ed.). *The handbook of positive psychology* içinde (s.74- 88). Oxford University Press.
- Masten, A. S., Best, K. M. & Garmezy, N.** (1990). Resilience and development: Contributions from the study of children who overcome adversity. *Development and Psychopathology*, 2, 425-444. <http://dx.doi.org/10.1017/S0954579400005812>.
- Mayeux, L., & Cillessen, A. H.** (2003). Development of social problem solving in early childhood: Stability, change, and associations with social competence. *The Journal of Genetic Psychology*, 164(2), 153-173.
- Mayr, T. & Ulich, M.** (1999). Children's well-being in day care centres: An exploratory empirical study. *International Journal of Early Years Education*, 7(3), 229-239, DOI: 10.1080/0966976990070303

- Mayr, T. & Ulich, M.** (2009). Social-emotional well-being and resilience of children in early childhood settings – PERIK: An empirically based observation scale for practitioners. *Early Years: An International Research Journal*, 29(1), 45-57. DOI: 10.1080/09575140802636290
- MEB.** (2013). Okul öncesi eğitim programı. <https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram.pdf> adresinden 4 Ekim 2023 tarihinde alınmıştır.
- Memişoğlu, S. P.** (2003). Yeni Liderlik Yaklaşımları Işığında Eğitim Örgütlerinde Lider Yöneticilere Duyulan Gereksinim. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (1).
- Mercan, M.** (2019). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş çocuklarının öz düzenleme becerileri ile akademik benlik saygısı ve kişilerarası problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Mercan, Z.** (2022). Erken çocukluk döneminde 21. yüzyıl becerileri. *Muallim Rifat Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4 (2), 87-105.
- Murphy, L. B.** (1987). Further reflections on resilience. (Ed: E. J. Anthony ve B. J. Cohler) *The Invulnerable Child*. New York: The Guilford Press.
- Murphy, P. K., Rowe, M. L., Ramani, G., & Silverman, R.** (2014). Promoting critical-analytic thinking in children and adolescents at home and in school. *Educational Psychology Review*, 26(4), 561-578.
- Njenga, J.K.,** (2018). ‘Digital literacy: The quest of an inclusive definition’, *Reading & Writing* 9(1), a183. <https://doi.org/10.4102/rw.v9i1.183>.
- O’Brien, D. & Scharber, C.,** (2008). ‘Digital literacies go to schools: Potholes and possibilities’, *Journal of Adolescent & Adult Literacy* 52, 66–68. <https://doi.org/10.1598/JAAL.52.1.7>
- OECD.** (2005). *The Definition and selection of key competencies: Executive summary*. Ekim 16, 2023 tarihinde OECD.org: <https://www.oecd.org/pisa/35070367.pdf> adresinden alındı
- Ogebo, A. A., & Aina, A. Y.** (2022). Fostering The Development Of 21st Century Competencies Through Technology In Young Children: Perceptions Of Early Childhood Educators.

- Ogelman, H. G.** (2015). Predictor effect of parental acceptance-rejection levels on resilience of preschool children. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 174, 622-628.
- Olson, D., & Astington, J.** (1993). *Thinking about thinking: Learning how to take statements and hold beliefs. Educational Psychologist*. 28(1), 7-23.
- Orhan- Göksün, D.** (2017). *Öğretmen adaylarının 21. yy. öğrenen becerileri ve 21. yy. öğreten becerileri arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış Doktora tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Orhon, G.** (2011). *Yaratıcılık: Nörofizyolojik, felsefi ve eğitsel temeller*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ow, S. S. et al.** (2023). Cultivating the 21st century learning skills: The Effect of Song-based Music and Movement on Elementary- age Children's Kinesthetic Skills. *Malaysian Journal of Social Sciences and Humanities (MJSSH)*, 8(3), e002216.
- Öğülmüş S.** (2001). *Kişiler arası sorun çözme becerileri ve eğitimi*, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2001.
- Özbey, Ç.** (2004). *Çocuk sorunlarına yapıcı çözümler*. İstanbul: İnkılap Kitapevi.
- Özdemir YA.** (2019). *Üniversite Öğrencilerinin Depresyon Düzeylerinin Toplumsal Cinsiyet Roller ve Bilişsel Esneklik Düzeyleri Bakımından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özdemir, M.** (2021). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarında İyi Oluşun Yordayıcıları Olarak Anne Ebeveynlik Tutumları ve Kaygı*. Yüksek Lisans Tezi. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Tokat.
- Özel, Y. & Bay Karabulut, A.** (2018). Günlük Yaşam ve Stres Yönetimi. *Türk ve Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 48-56.
- Özen, Y.** (2016). *Çocuklarda Sorumluluk Eğitimi*. Ankara: Yason Yayınları.
- Özgen, E.** (2007). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramı ve Çalışan Memnuniyetine Etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (8), 1-6.
- Öztürk, E.** (2022). *Okul Öncesi Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeyleri İle Anne İlgili Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Özyazıcı, K., Boğa, E., Alagöz, N., Varlıklöz, K., Arslan, Z., Akto, S. & Sağlam, M.** (2021). Duyuların Gelişimi ve Duyu Bütünleme. *Gelişim ve Psikoloji Dergisi*, 2 (4), 209-226. DOI: 10.51503/gpd.879070
- P21-Partnership for 21st Century Learning.** (2009). Ekim 19, 2023 tarihinde P21: <http://www.p21.org/about-us/our-history> adresinden alındı.
- P21-Partnership for 21st Century Learning.** (2015, Mayıs). P21 Framework definitions. http://www.p21.org/storage/documents/docs/P21_Framework_Definitions_New_Logo_2015.pdf 19.10.2023 tarihinde erişilmiştir.
- P21-Partnership for 21st Century Learning.** (2019). *Framework for 21st century learning; A unified vision for learning to ensure student success in a world where change is constant and learning never stops*. Partnership for 21st Century Learning; A Network for Battelle for Kids. Ekim 19, 2023 tarihinde battelleforkids.org/networks/p21 adresinden alındı.
- P21** (2007). Framework for 21st century learning. <http://www.p21.org/our-work/p21-framework> adresinden alındı.
- Padrón, Y. N., Waxman, H. C., & Huang, S. L.** (1999). Classroom behavior and learning environment differences between resilient and nonresilient elementary school students. *Journal of Education for Student Placed At Risk*, 4 (1), 63-81.
- Parlak, B.** (2017). Dijital Çağda Eğitim: Olanaklar ve Uygulamalar Üzerine Bir Analiz, Süleyman Demirel Üniversitesi *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(15), 1741-1759.
- Pacific Policy Research Center (PPRC).** (2010). 21st century skills for students and teachers. Honolulu: Kamehameha Schools. Research and Evaluation Division.
- Perdana, R., Apriani, A. N., Richardo, R., Rochaendi, E., & Kusuma, C.** (2021). Elementary Students' Attitudes towards STEM and 21st-Century Skills. *International Journal of Evaluation and Research in Education*, 10(3), 1080-1088.
- Phillips S. P., Jiang M., Lakkadghatwala R. & Wang S.** (2019). Assessing wellness in the well-child check: What about social and emotional development. *Canadian Family Physician Medecin de Famille Canadien*. 65(3), 113- 120

- Polat, C.** (2006). Bilgi çağında üniversite eğitimi için bir acilim: bilgi okuryazarlığı öğretimi. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 12(30), 249-266.
- Posner, M., & Rothbart, M.** (2009). Toward A Physical Basis of Attention and Self Regulation. *Physics of Life Reviews*, 6(2), 103-120. <http://dx.doi.org/10.1016/j.plrev.2009.02.001>
- Potter, W. J.** (2001). *Media literacy*. California: Sage.practice, 41(2), 64-70.
- Prensky, M.** (2001). Digital Natives, Digital Immigrants. *On the Horizon*, 9(5), 1-6.
- Rheingold, H.** (1993). *The Virtual Community: Homesteading on the Electronic Frontier*. Addison-Wesley.
- Richardson, G. E.** (2002). The metatheory of resilience and resiliency. *Journal of Clinical Psychology*, 58(3), 307-321.
- Rosen, DB., & Jaruszewicz, C.** (2009). Developmentally appropriate technology use and early childhood teacher education. *Journal of Early Childhood Teacher Education* 30(2):162-171.
- Rosengren, K. E.** (2000). *Communication An Introduction*, Sage Publications, London.
- Rotherham, A. J., & Willingham, D. T.** (2009). 21st-century” skills. *American Educator*, 17(1), 17-20.
- Rutter, M.** (1990). Psychosocial resilience and protective mechanisms. In J. E. Rolf, A.S. Masten, D. Cicchetti, K. Nuechterlein ve S. Weintraub) *Risk and protective factors in the development of psychopathology*. New York: Cambridge University Press.
- Rutter, M.** (1999). Resilience concepts and findings: Implications for family therapy. *Journal of Family Therapy*, 21, 119-144).
- Ryff, C. D.** (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological wellbeing. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(6), 1069-1081.
- Ryff, C. D., & Keyes, C. L. M.** (1995). The structure of psychological well-being revisited. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69(4), 719-727.

- Ryff, C. D., & Singer B.** (2008). Know thyself and become what you are: A eudaimonic approach to psychological well-being. *Journal of Happiness Studies*, (9), 13-39.
- Samar, Y.** (2019). *Okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerileri ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sayar, K., & Benli, S.** (2020). Dijital çocuk [Digital child]. Kapı Publishing. Shahrinin MI, Butterworth DM (2002). Young children's collaborative interactions in a multimedia computer environment. *Internet and Higher Education* 4:203-215
- Sayın, Z., & Seferoğlu, S. S.** (2016). Yeni bir 21. yüzyıl becerisi olarak kodlama eğitimi ve kodlamanın eğitim politikalarına etkisi. Akademik Bilişim Konferansı, (2016), 3-5.
- Scheibe, C. And Faith Rogow.** (2004). Incorporating Media Literacy and Critical Thinking into Any Curriculum: 12 Basic Principles. Project Look Sharp, 2004. www.ithaca.edu/looksharp adresinden 28.09.2023 tarihinde alınmıştır.
- Seçkin, Ş. & Hasanoğlu, A.** (2016). Çocukta Rezilyans (2. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Seferoğlu, S. ve Akbıyık, C.,** (2006). Eleştirel düşünme öğretimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3. 193-200.
- Seligman, M.** (2002). Authentic happiness: using the new positive psychology to realize your potential your potential for lasting fulfillment. New York, NY: Free Press.
- Seligman, M. & Csikszentmihalyi, M.** (2000). Positive psychology: An Introduction. *American Psychologist*. 55(1), ss. 8-10.
- Senemoğlu, N.** (2007). Gelişim öğrenme ve öğretim. Ankara: Gönül Yayıncılık.
- Shonkoff, J. P., & Phillips, D. A.** (2000). From neurons to neighborhoods: The science of early childhood development. Washington, DC: National Academy.
- Silik, Y. & Aydın, F.** (2021). Dijital Okuryazarlık ve Teknoloji Okuryazarlığı: Karşılaştırmalı Bir İnceleme. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (4), 17-34. DOI: 10.18026/cbayarsos.907788

- Sime, D. & Priestly, M.** (2005). Student teachers' first reflections on information and communications technology and classroom learning: *Implications for initial teacher education*. *Journal of Computer Assisted Learning*, 21, 130-142. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2729.2005.00120.x>
- Stephen H.** (2022). "Learning for adaptation and 21st-century skills: Evidence of pupils' flexibility in Rwandan primary schools," *International Journal of Educational Development*, Elsevier, vol. 93(C).
- Stronge, S., Shaver, J. H., Bulbulia, J., & Sibley, C. G.** (2019). Only children in the 21st century: Personality differences between adults with and without siblings are very, very small. *Journal of Research in Personality*, 83, 103868.
- Sungur, N.** (1992), *Yaratıcı Düşünce*, 1. Baskı, Özgür Yayınları, İstanbul.
- Sürücü, Ö.** (2007). Çocuklarda Otokontrol ve Sorumluluk Bilinci. *Çoluk Çocuk Aylık Anne Baba Eğitimci Dergisi*, 16-17.
- Sylva, K., Sammons, P., Melhuish, E.C., Siraj, I., & Taggart, B.** (2020). Erken çocukluk döneminde 21. yüzyıl becerilerinin geliştirilmesi: Süreç kalitesinin öz düzenlemeye ve sosyal yanlısı davranışa katkısı. *Zeitschrift für Erziehungswissenschaft*, 23(3).
- Şad, S. N. & Nalçacı, Ö. İ.** (2015). Prospective teachers' perceived competencies about integrating information and communication technologies into education. *Mersin University Journal of the Faculty of Education*, 11(1), 177-197. <https://doi.org/10.17860/efd.16986>
- Şahin, S. & Aral, N.** (2012). Aile içi iletişim. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1 (3), 55-66. DOI: 10.1501/Asbd_0000000029
- Şen, S.** (2007). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Temel Özellikleri ve Gereksinimleri. Gelengül Haktanır (Ed.), *Okul Öncesi Eğitime Giriş* (s.71-123). Ankara: Anı
- Şengül A., Ve Yükselen A.** (2015). Bebeklikte Sosyal ve Duygusal Gelişim. *Çocuk Gelişimi* Bebeklik döneminde gelişim içinde, Ed. Turan F., Yükselen Aİ., Hedef CS Yayıncılık. Ankara. 177-195.
- Şepitci Sarıbaş, M., & Gültekin Akduman, G.** (2019). 5-6 yaş çocuklarının öz düzenleme becerilerinin okul uyumu ile ilişkisi. *Journal Of International Social Research*, 12(63).
- Tabachnick, B. ve Fidell, L. S.** (2015). Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

- Tarhan N.** (2004). Makul Çözüm. Timaş Yayınları.
- TDK,** (2023). Türk Dil Kurumu sözlük. Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/>.
- Teke, A.** (2021). Öz yönetimli öğrenme. Karataş, K. (Ed.), Eğitim ve Endüstride 21. Yüzyıl becerileri, içinde (s. 182-198). Nobel Akademik Yayıncılık.
- TEKELİ, Hasan.** (1994), Bilgi Çağı, Simavi Yayınları, İstanbul.
- Tezel, M.** (2023). *0-72 Aylık Çocukların Sosyal-Duygusal İyi Oluşlarını Ölçmeye Yönelik Çocuk Anne Öğretmen Ölçeklerinin Geliştirilmesi ve Çocukların Sosyal Duygusal İyi Oluşlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Thoman, E.** (2003). Skills and Strategies for Media Education. 28.09.2023 tarihinde www.medialit.org adlı İnternet sayfasından elde edilmiştir.
- Tok, Y.** (2020). *Okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş grubu çocukların yılmazlık düzeyleri ile matematik ve bilimsel süreç becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Tozduman Yaralı, K.** (2020). Developmentally critical thinking and supporting critical thinking in children. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 48, 454-479. Doi: 10.979/pauefd.536546.
- Trilling, B. & Fadel, C.** (2009). 21st century skills: Learning for life in our times. John Wiley & Sons. San Francisco, CA: Jossey-Bass
- Tuğluk, M. N. & Özkan, B.** (2019). MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programının 21. Yüzyıl Becerileri Açısından Analizi. *Temel Eğitim*, 1 (4), 29-38.
- Turan, C.** (2023). *Algılanan Örgütsel Destek, Örgütsel Adalet ve Öğretmen İyi oluşu arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi. Osmangazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eskişehir.
- Tutar, H, Yılmaz, M. K. & Erdönmez, C.** (2005). Genel ve Teknik İletişim, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Tutkun, Ö. F.** (2010). 21. Yüzyılda Eğitim Programının Felsefi Boyutları. Gazi Üniversitesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30 (3), 993-1016.
- Türk Dil Kurumu (TDK).** (2023). *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*. Ekim 1, 2023 tarihinde www.sozluk.gov.tr adresinden alındı.

- Uluçol, Ç. & Eryılmaz, S. (2015).** 21. Yüzyıl Becerileri Işığında FATİH Projesi Değerlendirmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35 (2), 209-229.
- Ungan, S. & Buçan, B. (2022).** 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın 21. Yüzyıl Becerilerinden Yaratıcılık ve Üretkenlik Becerilerine Teşvik Yönünden İncelenmesi. *Türk ve Eğitim Dergisi*, 7 (1), 46-64.
- Uslu, Ş. S. (2019).** *Okul öncesi dönem çocukların yılmazlıkları ile sosyal değerleri kazanımları ve ailelerin yılmazlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Uyanık Balat, G., Akman, B. ve Arslan Çiftçi, H. (2017).** Okul Öncesi Rekabet Ölçeği'nin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(10), 59–71.
- Uyar, A., & Çiçek, B. (2021).** Farklı Branşlardaki Öğretmenlerin 21.Yüzyıl Becerileri. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi* (9), 1-11. <https://doi.org/10.21733/ibad.822410>.
- Uysal Bayrak, H., Özen Altınkaynak, Ş. & Erginsoy Osmanoglu, D. (2018).** Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Problem Durumunda Kullandıkları Başa Çıkma Stratejilerinin İncelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 8 (2), 72-82. DOI: 10.19126/suje.342016.
- Uysal, Ö. (2021).** Proje Tabanlı Öğrenme ile Kazanılan 21. Yüzyıl Becerilerine Yönelik Bir Nitel Araştırma. *Uluslararası Bilim ve Eğitim Dergisi*, 4 (2), 85-110. DOI: 10.47477/ubed.952556
- Ünsal, F. Ö. & Balat, G. U. (2016).** The effects of “resilience program for preschool children” on 5-year-old children’s social skills. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 1-11
- Vatandaş, S. (2020).** Sosyalleşme ve Sosyalleşmenin Sosyal Medya Mecralarındaki Anlamsal ve İşlevsel Dönüşümü. *Erciyes İletişim Dergisi*, 7 (2) , 813-832.
- Vuslat O, & Akyol, A.K. (2014).** Problem Çözme Becerisi Ölçeği (PÇBÖ) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2014, 44(1): 105-22.
- Walker, O. L., Degnan, K. A., Fox, N. A., & Henderson, H. A. (2013).** Social problem solving in early childhood: Developmental change and the influence of shyness. *Journal of applied developmental psychology*, 34(4), 185-193

- Walker, S.** (2005). Gender differences in the relationship between young children's peer-related social competence and individual differences in theory of mind. *The Journal of Genetic Psychology*, 166(3), 297-312. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.3200/GNTP.166.3.297-312> sayfasından erişilmiştir.
- Warschauer, M.** (2003). *Technology and Social Inclusion: Rethinking the Digital Divide*. The MIT Press.
- Weiten, W., Hammer, E. Y. ve Dunn, D. S.** (2016). Psikoloji ve çağdaş yaşam insan uyumu. (E. İkiz, Çev. Ed.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Werner, E. E.** (1995). Resilience in development. *American Psychological Society*. 4(3), 81- 85. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1017/CBO9780511615788.012>
- Windle, M.** (1999). Critical conceptual and measurement issues in the study of resilience. Glantz, M. D. ve Johnson, J. L. (Ed.). *Resilience and development: Positive life adaptations*. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers.
- Wright, T. A.** (2003). "Positive organizational behavior: an idea whose time has truly come." *Journal of Organizational Behavior* 24, pp. 437-442.
- Yalçın İncik, E.** (2020). Öğretmenlerin Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimleri ve 21. Yüzyıl Öğreten Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 1099-1112.
- Yalçın, S.** (2018). 21. Yüzyıl Becerileri ve Bu Becerilerin Ölçülmesinde Kullanılan Araçlar ve Yaklaşımlar. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 51 (1), 183-201. DOI: 10.30964/auebfd.405860
- Yalçın, V., Simsar, A. & Dinler, H.** (2020). 5–6 Yaş Çocukları için 21. Yüzyıl Becerileri Ölçeği (DAY-2): Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Mediterranean Journal of Educational Research*, 14(32), 78-97. <https://toad.halileksi.net/sites/default/files/pdf/5-6-yas-cocuklari-icin-21-yy-becerileri-olcegi-day-2-toad.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Yalman Polatlar, D.** (2020). İletişim ve işbirliği. Öğretim Özçelik, A.D.(Ed), Tuğluk, M.N. (Ed), Eğitimde ve endüstride 21. yüzyıl becerileri (4. baskı s.29-47). Ankara: Pegem Akademi.
- Yaşar, S., Boyacı, Ş. D. B., & Anagün, Ş.** (2023). Primary school students perceptions about 21st century learning practices. *Anatolian Journal of Education*, 8(2), 53-68.

- Yavuzer, H. (1989).** *Yaratıcılık*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1989.
- Yazıcı Çelebi, G. (2021).** “Kadınların Kişilik Özellikleri ile Psikolojik Sağlamlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, *Mavi Atlas*, 9(1): 132 – 146.
- Yazıcıoğlu, Y., Erdoğan, S. (2004).** SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yıldırım, A. (2010).** Okul öncesi dönemde çocuklarda problem çözme. B. Akman. (Ed.), *Okul öncesi dönemde matematik eğitimi* içinde (s. 160-168). Pegem Akademi
- Yıldız, A., & Kahraman, S. (2021).** Ortaokul Öğrencilerinde Psikolojik Dayanıklılık, Sosyal Duygusal Öğrenme Becerileri ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki. *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 4(2), 23-60.
- Yılmaz, E., & Tepeli, K. (2013).** 60-72 Aylık Çocukların Sosyal Problem Çözme Becerilerinin Duyguları Anlama Becerileri Açısından İncelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 172(172), 117-130.
- Yörük, D. (2020).** Bir Lider Olarak Okul Yöneticisinin Başarı Korkusunun Liderlik Süreci ile İlişkisi. *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama*, 3 (2), 64-74.
- Yüksel, G. (2004).** Sosyal beceri envanteri el kitabı. Ankara: Asil Yayınevi
- Zhao, F. (2005).** Exploring the synergy between entrepreneurship and innovation.
- Zimmerman, B., (2002).** Becoming a self-regulated learner: An overview. Theory into

EKLER

EK.1 Valilik İzin Yazısı

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-59090411-20-77008143
Konu : Anket ve Araştırma İzni (Hacernur
YEŞİLTUN)

29/05/2023

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 21.01.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı genelgesi.
b) Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi'nin 12.05.2023 tarihli ve 47945 sayılı yazısı.
c) Müdürlüğümüz Araştırma ve Anket Komisyonunun 16.05.2023 tarihli tutanağı.

Araştırma Konusu	: Okul Öncesi Dönem Çocuklarının 21. Yüzyıl Becerileri ile Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Araştırma Türü	: Anket
Araştırma Yeri	: Fatih, Başakşehir ve Üsküdar İlçelerinde Bulunan Özel/Resmi Anaokulu, İlkokulu
Araştırma Kişiler	: Okul Öncesi Öğrencileri
Araştırmanın Süresi	: 2022 - 2023 Eğitim ve Öğretim Yılı

Yukarıda bilgileri verilen araştırmanın; 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununa aykırı olarak kişisel veri işlenmemesi, öğrenci verilerinin açık rıza onayı alınması, bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurulumuza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllüklük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun kamuoyuyla paylaşılması ve katılımcıların bitirtilen sonra 2 (iki) hafta içerisinde Müdürlüğümüze gönderilmesi, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim ve öğretimi aksatmayacak şekilde, ilgi (a) genele esasları dâhilinde uygulanması kaydıyla Müdürlüğümüzde uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
29/05/2023
Dr. Hasan Hüseyin CAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:
1- İlgi (b) Yazı ve Ekleri (6 Sayfa)
2- İlgi (c) Tutanak (1 Sayfa)

Bu belgeye güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres	: Biobirdirek Mah. İmran Ökten Cad. No: 1 Sultanahmet Fatih İstanbul	Belge Doğrulama:	https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys
Telefon	: 0212 384 36 28	Bilgi İçin	: AYHAN BALTA
E-posta	: stratejicikisitim34@meb.gov.tr	Umarım	: YAKIN
Keş Adresi	: meb@h01.kep.tr	İnternet Adresi	: http://istanbul.meb.gov.tr

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. İmza kontrol etmek için bu belgeyi tıklayınız 8606-3298-3d4a-8450-bf78 İmza ile tebliğ edilmektedir

EK.
2 5-
6
yaş

Aşağıdaki listede 5-6 yaşındaki bir çocuğun 21.yy becerileri ile ilgili maddeler yer almaktadır. Lütfen çocukların isimlerini yazmayınız, her çocuğa farklı ve özgün bir kod veriniz. En az 2 haftalık gözlem yaparak, maddelerdeki ifadeleri, formu doldurduğunuz çocuğun beceri ve davranışlarını düşünerek işaretleyiniz. Çocuğun ilgili beceriye “Hiçbir zaman” sahip olmadığını düşünüyorsanız, “1”i, “Nadiren” sahip olduğunu düşünüyorsanız, “2”yi, “Genellikle” sahip olduğunu düşünüyorsanız, “3”ü, “Her zaman” sahip olduğunu düşünüyorsanız “4”ü işaretleyiniz.				
	Hiçbir	Nadiren	Genellikle	Her zaman
1- Hikâye anlatırken ya da duygularını ifade ederken farklı araçları (beden dili, drama, müzik, resim vb.) dener.	1	2	3	4
2-	1	2	3	4
3-	1	2	3	4
4-	1	2	3	4
5-	1	2	3	4
6-	1	2	3	4
7-	1	2	3	4
8-	1	2	3	4
9-	1	2	3	4
10-	1	2	3	4
11-	1	2	3	4
12-	1	2	3	4
13-	1	2	3	4
14-	1	2	3	4
15-	1	2	3	4
16- Oyun esnasında görevleri değiştirir.	1	2	3	4
17-	1	2	3	4
18-	1	2	3	4
19-	1	2	3	4
20- Olumsuz tepkilerini uygun yollarla ifade eder.	1	2	3	4
21-	1	2	3	4
22-	1	2	3	4
23- Zorlandığı bir durumla karşılaştığında pes etmeden devam eder.	1	2	3	4
24-	1	2	3	4
25-	1	2	3	4
26-	1	2	3	4
27-	1	2	3	4
28-	1	2	3	4
29-	1	2	3	4
30-	1	2	3	4
31-	1	2	3	4
32-	1	2	3	4
33- Teknolojik (telefon, tablet, bilgisayar) cihazlarda kullanmak istediği oyunu/uygulamayı yetişkin yardımıyla bulur.	1	2	3	4

çocukları için 21.Yüzyıl Becerileri Ölçeği (DAY-2) (Örnek Maddeler)

EK. 3 Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (örnek maddeler)

	Hiç	Nadiren	Bazen	Çoğunlukla	Her Zaman
Sosyal İlişki Kurma/Sosyal Performans					
1. Çocuk akranlarıyla kolayca olumlu ilişki kurar					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					
7.					
8.					
9.					
10.					
Kendine Güven/Atılglılık					
11.					
12.					
13.					
14.					
15.					
16.					
17.					
18.					
19. Streslendiğinde veya heyecanlandığında normale dönmesi uzun sürer					
20.					
21.					
22.					
23.					
24.					
25.					
26.					
27.					
28.					
29.					
30.					

EK. 4 Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu

Değerli Katılımcılar, Bu araştırma FSMVÜ, Etik kurulundan gerekli izinler alınarak Dr. Öğr. Üyesi Duygu YALMAN POLATLAR danışmanlığında yüksek lisans öğrencisi Hacernur Yeşilaltun tarafından yürütülmektedir. Okul öncesi dönem çocukların 21.yüzyıl becerileri ile sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkiyi incelenmek amacıyla yapılacak bu çalışmada, sizlerden istediğimiz anket formundaki maddelerden size uygun olanları eksiksiz olarak işaretlemenizdir. Elde edilen bilgiler bilimsel bir araştırmada kullanılacak olup, kişisel bilgileriniz “gizli tutulacaktır”. Bizler için çok önemli olan görüş ve önerileriniz ile araştırmaya sağlayacağınız katkı ve desteğiniz için teşekkür ederim.

1. Çocuğun Yaşı	
2. Çocuğun Cinsiyeti	☐ Kız ☐ Erkek
4. Çocuğun Kendisi Dahil Kardeş Sayısı	☐ Tek çocuk ☐ 2 Kardeş ☐ 3 Kardeş ☐ 4 Kardeş ve fazlası
6. Annenin Yaşı	☐ 30 Yaş veya altı ☐ 31-35 yaş ☐ 36-40 yaş ☐ 41 yaş veya üstü
8. Babanın Yaşı	☐ 30 Yaş veya altı ☐ 31-35 yaş ☐ 36-40 yaş ☐ 41 yaş veya üstü